

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra pastorální a spirituální teologie

Petra Ladislava Dreveniaková

**Vybrané impulzy z diela „Filotea“
svätého Františka Saleského
pre duchovný život v počiatocnej formácii
Kongregácie sestier Božského Vykupiteľa**

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. Dr. Michal Altrichter, Th.D.

Obor: Spirituální a křesťanská formace dospělých

OLOMOUC 2014

Vyhlasujem, že som diplomovú prácu vypracovala samostatne a použila som pritom len uvedené pramene a literatúru.

Vo Vrúcku, 20. apríla 2014 .....

Úprimne ďakujem doc. Dr. Michalovi Altrichterovi, Th. D., za odborné vedenie, cenné rady, čas a trpezlivosť, ktoré mi poskytol pri vypracovaní magisterskej práce.

Vďaka patrí všetkým, ktorí mi akýmkoľvek spôsobom poskytli pomoc pri písaní tejto práce.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1 HISTORICKÝ RÁMEC ŽIVOTA SVÄTÉHO FRANTIŠKA SALESKÉHO 8	
1.2 Život svätého Františka Saleského	10
1.3 Odkaz vľúdneho svätca pre dnešok	16
1.4 Vznik diela <i>Filotea</i>	20
1.5 Postoj svätého Františka Saleského k zasvätenému životu	23
2 ANALÝZA DUCHOVNÝCH IMPULZOV	25
2.1 Komu je dielo adresované	25
2.2 Vplyv iných autorov na dielo <i>Filotea</i>	26
2.3 Štruktúra diela	27
2.4 Vybrané impulzy z diela pre duchovný život	29
2.4.1 Nábožnosť	29
2.4.2 Duchovné vedenie	31
2.4.3 Očisťovanie	32
2.4.4 Pokušenie.....	38
2.4.5 Modlitba.....	47
2.4.6 Rozjímanie.....	49
2.4.7 Reč.....	54
2.4.8 Čnosti.....	58
2.4.9 Trpezlivosť	59
2.4.10 Pokora.....	60
2.4.11 Láskavosť	63
2.4.12 Chudoba.....	65
3 POČIATOČNÁ FORMÁCIA V KONGREGÁCII SESTIER BOŽSKÉHO	
VYKUPITEĽA.....	67
3.1 Matka Alfonza Mária a vznik Kongregácie sestier Božského Vykupiteľa	67
3.2 Počiatočná formácia podľa <i>Ratio institutionis SDR</i>	71
3.3 Pomoc príkladu svätcov v duchovnom živote vo formácii.....	75
3.4 Porovnanie impulzov láskavého svätca a zakladateľky Matky Alfonzy Márie.....	76
3.5 Vybrané impulzy vo svetle dokumentov o formácii.....	82
ZÁVER	88
ANOTÁCIA.....	89
ANNOTATION.....	90
ZOZNAM SKRATIEK	91

ZOZNAM POUŽITÝCH PRAMENŇOV A LITERATÚRY	92
ZOZNAM PRÍLOH.....	97

ÚVOD

„Boh Otec, ktorý sa neustále zjavuje cez dar Krista a Svätého Ducha, je prvým a najdokonalejším vychovávateľom tých, ktorí sa mu odovzdávajú. Ako prostredníkov v tomto diele používa ľudí, keď po boku tých, ktorých si povoláva, stavia starších bratov a sestry. Formácia je teda účasťou na diele Otca, ktorý prostredníctvom Ducha utvára v srdciach mladých mužov a žien myslenie a cítenie Syna.“

Ján Pavol II. *Vita consecrata*, 66

Počas obdobia, v ktorom mi bola zverená zodpovedná a zároveň krásna úloha byť jednou z týchto prostredníkov, stretávala som sa vo svojom vnútri s mnohými otázkami. Jednou z týchto otázok bola aj tá, kde môžem čerpať z pravých prameňov duchovnosti a múdrosti. Okrem odpovedí, ktoré nám poskytuje Sväté písmo a duchovné bohatstvo Matky Alfonzy Márie Eppingerovej, zakladateľky Kongregácie sestier Božského Vykupiteľa, hľadala som odpovede aj u autorov, ktorých nám ponúka tradícia cirkvi a z ktorých nauky môžeme čerpať po storočiach. Aj keď svätý František Saleský nepatrí medzi patrónov našej Kongregácie, skôr intuitívne ako racionálne som cítila túžbu bližšie spoznať tohto svätého a zároveň využiť jeho myšlienkové bohatstvo pre sprevádzanie sestier v počiatočnej formácii. Takto vznikla moja duchovná púť so svätým Františkom Saleským a s jeho dielom *Filotea – Návod na nábožný život*.

Práca je členená do troch kapitol. Súčasťou práce je obrazová príloha približujúca život svätého Františka Saleského a Matky Alfonzy Márie – Alžbety Eppingerovej a herbár myšlienok vybraných z diela *Filotea – Návod na nábožný život*.

Prvá kapitola podáva historický rámec života svätého Františka Saleského, opisuje obdobie a dejinné pozadie, v ktorom tento svätec žil. Stručne sa pozrieme sa jeho životný príbeh, jeho službu a diela, ktoré v rôznej podobe zanechal. Tento svätec oslovoval a oslovuje neustále. Obrazom toho sú aj mnohé diela, ktoré sa inšpirovali či aj dnes sa inšpirujú týmto svätcom, ale aj neustály záujem ľudí každého postavenia a stavu o jeho myšlienky.

Druhá kapitola sa venuje bližšie dielu *Filotea – Návod na nábožný život*. Podáva pohľad na okolnosti vzniku tohto diela, jeho štruktúru a dôležité výrazy, ktoré sa v ňom nachádzajú, ale i to, akí autorovi ovplyvnili svätého Františka pri tvorbe svojho diela. Táto kapitola je najrozsiahlejšia, pretože obsahuje aj konkrétne vybrané impulzy z diela, ktorých aplikácia sa môže priamo využiť pri počiatočnej formácii. Niektoré impulzy,

veľmi zaujímavé a podstatné, nie sú uvedené pre obmedzený rozsah práce. Takými sú napríklad témy priateľstvo, askéza, čistota, poslušnosť. Pri výbere impulzov sme sa zamerali skôr na ľudskú formáciu a spojitosť duchovného bohatstva Matky Alfonzy Márie a svätého Františka Saleského.

Tretia kapitola prináša stručný pohľad na vznik Kongregácie sestier Božského Vykupiteľa, život zakladateľky Matky Alfonzy Márie a hlavné línie jej duchovného bohatstva. Taktiež stručne vyberáme body z formačného plánu Kongregácie a základné body o formácii z dokumentov, ktoré sa venujú tejto problematike. Predposledná podkapitola sa snaží zhrnúť rovnaké myšlienky duchovného dedičstva svätého Františka Saleského a Matky Alfonzy Márie. V záverečnej podkapitole sa snažíme o vyhodnotenie impulzov z *Filotey* vo svetle literatúry zameranej na formáciu.

Cieľom práce je získať pohľad na dielo svätého Františka Saleského *Filotea – Návod na nábožný život* s perspektívou počiatkovej formácie v Kongregácii sestier Božského Vykupiteľa. Snažili sme sa hľadať odpoveď na otázku, či je možné použiť dielo *Filotea* pri sprevádzaní postulantiok a novíciek v spomínanej kongregácii. Uvedené impulzy sme nerozlišovali so zreteľom na špecifickosť každej etapy formácie – postulát, noviciát a juniorát, ale priblížili sme ich všeobecne s ohľadom na počiatkovú formáciu.

Pomer kapitol je nerovnomerne rozčlenený, prvá a druhá kapitola, ktoré sa venujú svätému Františkovi Saleskému a jeho dielu, tvoria prevažnú časť práce, kým formácia v Kongregácii tvorí menšiu časť. Dôvodom je snaha o bližšie spoznanie svätca a využiteľnosť jeho diela pre formáciu.

Metódy, ktoré som využívala pri spracovaní tejto práce zodpovedajú indukčivnému princípu: z jednotlivých častí som skladala rozsiahlejší celok.

Verím, že v období úpravy formačného plánu Kongregácie sestier Božského Vykupiteľa nám bude príklad svätého Františka Saleského a jeho myšlienkové bohatstvo prínosom pri tak zodpovednej, ale krásnej úlohe, akou je vedenie a sprevádzanie mladého človeka, ktorý sa vydáva na cestu nasledovania Krista.

1 HISTORICKÝ RÁMEC ŽIVOTA SVÄTÉHO FRANTIŠKA SALESKÉHO

František Saleský, diplomat, pastier, duchovný učiteľ, spisovateľ. Taká všestranná osobnosť, ktorá žila na rozhraní dôb: medzi európskym katolicizmom volajúcim po obnove a nedávnym nástupom protestantizmu, medzi renesanciou a klasicizmom, medzi stredovekou cirkvou a cirkvou po Tridentskom koncile.

Ak je svätý František ešte po štyroch storočiach inšpirujúci ľuďi rôznych stavoch na rôznych miestach, iste to nie je pre jeho vznešený pôvod alebo pre založenie Rádu Dcér Navštívenia, alebo pre jeho publikačnú činnosť. Veľký je preto, že vyžaroval vo vysokom stupni Kristovu ušľachtilosť, dobrotu a ukázal novú cestu k Bohu. Jeho duchovná cesta nestratila počas storočí nič zo svojej aktuálnosti. Inšpiruje dodnes.

Pápež Pavol VI. vo svojom apoštolskom liste pri príležitosti 400. výročia narodenia sv. Františka povzbudzuje veriacich „vrelo uctievať doktora lásky a evanjeliovej dobroty.“¹ Je to jedna „z najväčších postáv cirkvi a dejín, patrón novinárov a publicistov, učiteľ spirituality, ktorý učil dokonalosti všetky stavy, predchodca II. vatikánskeho koncilu.“²

1.1 František Saleský v kontexte dejín spirituality vo Francúzsku

„Svätý František Saleský sám jediný tvorí jednu školu spirituality. Je jej začiatkom, vývojom i celkovým súhrnom,“ čítame v Pourratovom diele *Christian Spirituality*. Philip Hughes hovorí, že vo Františkovi Saleskom „je francúzska renesancia pokrstená a humanizmus nadobúda zbožnosti.“ Svätý František je tiež mostom medzi renesanciou a moderným obdobím a ako jednotlivec nesmierne ovplyvnil spiritualitu od začiatku sedemnásteho storočia dodnes.

Stav cirkvi na sklonku stredoveku sa vyznačoval schizmou, nedostatkom úcty k autorite a škandálnym mravným úpadkom na všetkých úrovniach spoločnosti. Renesancia zaviedla humanizmus, ktorý bol kresťanský i pohanský zároveň. Tvárou

---

¹ Porov. PAVOL VI. *Gemma Sabaudiae*, s.1.

² Porov. KOPECKÝ, J. *Život a dílo sv. Františka Saleského*. 1. vyd. Praha : Portál, 1995, s. 63.

v tvár tejto situácii sa horliví kresťania obrátili k spiritualite ústupom od sveta, upevnení dobre vedenými duchovnými cvičeniami a jasnými metódami modlitby.³

Potridentskú spiritualitu môžeme charakterizovať ako obdobie od polovice 15. storočia do polovice 17. storočia. Je charakteristické niekoľkými rysmi: duchovné školy sa väčšinou delia národnostne, nie podľa reholí, ako to bolo skôr; v tomto období je prítomné nesmierne množstvo duchovnej literatúry.⁴

Obdobie druhej polovice 16. a 17. storočia môžeme pomenovať „storočím svätých.“ Nikdy v dejinách nebol taký veľký počet tých, ktorých by cirkev mohla pre ich heroický čnostný život povýšiť na oltár. Z mnohých mien sú to sv. Ignác z Loyoly, František Xaverský, Stanislav Kostka, Vavrinec z Brindisi, Vincent z Pauly, Katarína de Ricci, Magdaléna z Pazzi, Filip Neri, Terézia z Avily, Ján z Kríža a mnohí iní.⁵

Svätý František je pravdepodobne prvým autorom, ktorý napísal knihu o laickej spiritualite. V úvode knihy *Návod na nábožný život* píše: „Skoro všetci, ktorí písali o nábožnosti, chceli poučovať osoby utiahnuté od hluku sveta alebo aspoň odporúčali nábožnosť, ktorá vedie do samoty. Mojmým úmyslom je poučiť o nábožnosti tých, ktorí žijú v mestách, v rodinách a na dedinách, ktorí svojím povoláním sú nútení žiť v spoločnosti, vo svete.“⁶

Učenie svätého Františka Saleského nebolo nové, ale predstavilo duchovnú náuku originálnym spôsobom a nesie zásluhu na tom, že sa kresťanská spiritualita vymanila z mníšskeho rámca, v ktorom bola po mnohé storočia zasadená. Ako odchovanec jezuitov bol František vo svojej duchovnej praxi ignaciánom, ale jeho teológia je augustiniánska obsahujúca tomistický realizmus a optimizmus. Pravdepodobne poznal diela Flámskej školy, svätú Katarínu Sienskú (k nej mal veľkú lásku), svätého Filipa Neriho, mnohých autorov španielskej školy, zvlášť svätú Teréziu z Avily a svätého Jána z Kríža. *Duchovný zápas* bol od jeho pobytu v Padove jeho obľúbeným rozjímaním.⁷

Duchovný život počas troch storočí bol veľmi zviazaný saleziánskej spiritualite, o čom svedčí aj mnoho kníh napísaných „podľa svätého Františka Saleského.“ František mal veľký vplyv na ľudí vtedajšej doby. V roku 1925 napísal Henri Bremond:

---

³ Porov. AUMANN, J. *Kresťanská spiritualita v katolíckej tradíci*. Praha : Nakladatelství Karolinum, 2000, s. 196-167.

⁴ Porov. *tamtiež*, s. 168.

⁵ ŠPIRKO, J. *Cirkevné dejiny IV*, s. 280.

⁶ SV. FRANTIŠEK SALESKÝ. *Filotea – Návod na nábožný život*, Bratislava : Lúč, 2009, s. 9.

⁷ AUMANN, J. *Kresťanská spiritualita v katolíckej tradíci*, s. 197.

„Duchovenstvo svätého Františka Saleského sa už viac neodlišuje od katolíckeho duchovenstva. Všetci sme saleziáni do tej miery, že *Návod na nábožný život* sa nám zdá, trúfam si povedať, samozrejmosťou. Je to stará a nesmrteľná klasika.“⁸

Podľa Aumana je jedným z najvýznamnejších prínosov svätého Františka Saleského pre spirituálnu teológiu to, že spojil celú kresťanskú morálku a svätosť putom lásky. V dobe, v ktorej František žil, bolo opäť nutné zdôrazniť, že kresťanská dokonalosť nespočíva v žiadnom jednotlivom postupe či cvičení, ale v láske k Bohu a k blížnemu. Ďalším prínosom bol dôraz na to, že k dokonalej láske sú pozvaní všetci kresťania bez ohľadu na svoje povolanie či stav. Podrobne vysvetlil dve cvičenia, ktoré sú pre kresťanský život zásadné: mentálna modlitba a pestovanie čností podľa jednotlivého životného stavu.⁹

1.2 Život svätého Františka Saleského

Vo štvrtok 21. augusta 1567 uzrel František svetlo sveta na zámku Sales v Savojsku ako prvorodený syn pána a pani de Boisy.¹⁰ Pôrod nastal predčasne (dva mesiace predtým) a bol veľmi ťažký. Dieťa, ktoré bolo krehké a slabé, týždeň po narodení pokrstili v kostole Saint Maurice v Thorens. Neskôr, keď sa stane ženevským biskupom, zvolí si František práve tento kostol za miesto vysviacky.

Deväť rokov bol František jediným synom svojich rodičov.¹¹ Stal sa prvorodeným medzi trinástimi súrodencami. Päť z nich zomrelo pri narodení.

V jeho výchove sa spájala otcova prísnosť a matkina neha. Už ako šesťročný v októbri 1573 vstupuje do slávneho kolégia v La Roche. Po troch rokoch sa spolu so svojimi bratrancami ocitá v kolégiu v Annecy. Tu, v kostole svätého Dominika, neďaleko kolégia, prijíma sviatosť birmovania a prvého svätého prijímania. Odvtedy prijímal

---

⁸ Porov. SEROUET, P. *François de Sales*. In: *Dictionnaire de spiritualité*, zv. 5, 1964, stl. 1093.

⁹ Porov. AUMANN, J. *Kresťanská spiritualita v katolíckej tradíci*, s. 201.

¹⁰ Prečo rodičov nazývajú de Boisy a Františka poznáme ako de Sales?

V Salese, v bezprostrednej blízkosti zámku Thorens, žijú dvaja bratia. Starší, Louis, nosí titul de Sales. Mladší, otec svätého Františka, sa volá François a pred svojím sobášom mal titul iného rodinného panstva: Nouvelles. Františkov otec François de Nouvelles sa ako štyridsaťtriročný oženil so svojou sesternicou Françoise de Sionnaz, ktorá mala iba štrnásť rokov. Matka Françoise Damiselle Bonaventure de Chevron-Vilette dala do vena svojej dcéry zámok, pozemky a panstvo Boisy pod podmienkou, že François de Nouvelles bude nosiť jeho meno. Ich deti sa však budú volať de Sales. Porov. RAVIER, A. *František Saleský: Múdry človek a svätec*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 2011, s. 7.

¹¹ Medzi Františkom (1567) a jeho bratom Galloisom (1576) je rozdiel deväť rokov. Počas týchto 9 rokov sa zrejme narodili aj niektoré z detí, ktoré zomreli pri pôrode. Porov. *tamtiež*, s. 9.

aspoň raz mesačne, zapísal sa do Ružencového bratstva a vo voľných dňoch si predsavzal čítať životopisy svätých. Keď mal jedenásť rokov, šokoval svojho otca prosbou o prijatie tonzúry. Pána de Boisy to pobúrilo, lebo prijať tonzúru znamenalo patriť cirkvi a on mal so svojím prvorodeným ambicióznejšie plány. František sa nevzdával, otec nakoniec ustúpil, veď tonzúra nezaväzovala do budúcnosti a tento krok mal aj isté výhody – otváral možnosť získať prebendu – dôchodok a iné cirkevné výhody. A tak nakoniec s tonzúrou súhlasil. Matke Angelique Arnauldovej sa František neskôr zverí: „Od svojho dvanásteho roku som bol tak pevne rozhodnutý stať sa kňazom, že ani za celé kráľovstvo by som nebol upustil od svojho úmyslu.“¹²

Na jeseň roku 1578 odišiel ako pätnásťročný spolu so svojimi bratrancami a vychovávateľom abbém Deagém študovať do Paríža na lýceum Clermont, ktoré viedli jezuiti. Navštevoval ho desať rokov do roku 1588, keď odišiel na univerzitu v Padove študovať právo.

František rástol aj duchovne. Prijal za svoj rytmus, ktorý predpisovalo jezuitské *Ratio studiorum*, študijný program kolégia: „každodenná svätá omša, spoveď a sväté prijímanie aspoň raz mesačne“. Medzi otcami jezuitmi si našiel duchovného vodcu, ktorému sa zveroval. Dostalo sa mu výnimočného humanistického vzdelania, ale Ježiš ho okúzľoval viac ako grécke a latinské listy. Jeho vzťah k Ježišovi bol veľmi intenzívny a jasný, ako to bolo viditeľné z jeho spôsobu života uprostred ostatných spolužiakov. Aj keď mal živý temperament, stal sa veľmi vľúdny a láskavým a skoro mu začali hovoriť „naš anjel“.

Vo veku osemnásť rokov prežil krízu viery. Františka trápia myšlienky, či môže patriť k tým, ktorí sú predurčení na večný život. A táto zmätenosť sa obráti na istotu, že patrí k tým, ktorých Boh predurčil na zatratenie. Toto napätie sa prejaví aj po fyzickej stránke. Až jedného dňa, keď sa cestou zastaví v dominikánskom kostole Saint-Etienne-des-Grés pre oltárom Panny Márie, kde prednáša modlitbu Rozpamätaj sa Panna Mária, pokušenie ustupuje. „V tom okamihu,“ spomína matka de Chantal, „pocítil, že sa dokonale uzdravil, akoby mu všetka ťarcha spadla k nohám ako chrasty malomocenstva.“¹³

V roku 1588 ho otec poslal do Padovy, aby tam študoval právo. Študoval súčasne hebrejčinu a Sväté písmo, teológiu a cirkevných otcov. Oblúbil si Tomáša Akvinského,

---

¹² Porov. RAVIER, A. *František Saleský: Múdry človek a svätec*, s. 16.

¹³ Porov. *tamtiež*, s. 25-26.

Bonaventúru, Augustína, Hieronyma a Cypriana. Našiel vynikajúceho duchovného vodcu v jezuitovi Antoniovovi Possevinovi. Jeho obľúbeným textom na rozjímanie bol *Duchovný zápas* od Lorenza Scupoliho.

Po troch rokoch získava doktorát z civilného i kanonického práva. Starostlivý otec mu všetko pripravil pre jeho skvelú budúcnosť – bohatú knižnicu pre jeho budúcu advokátsku činnosť, panstvo de Villaroget a s ním spojený titul, miesto na súdnom dvore v Chambéry a krásnu snúbenicu. František namiesto toho, aby sa radoval nad prezieravou otcovou starostlivosťou, upadol do hlbokkej krízy. Ako povedať otcovi, že jeho povolanie je iné, že túži stať sa kňazom. So svojou túžbou sa zveruje spoľahlivým priateľom, s ktorých pomocou sa mu podarí získať súhlas otca, ktorý nakoniec požehnáva prvorodeného syna so slovami: „Urobte teda v Božom mene to, na čo vás povoláva. Dávam vám v jeho mene požehnanie.“¹⁴

Hneď na druhý deň, 10. mája, mal obliečku, oblieka si sutanu. Nasledujúci deň sa v Annecy ujíma úradu prepošta „pobozkaním najvyššieho oltára a ostatnými zaužívanými obradmi.“¹⁵ Na mesiac sa utiahne na zámok v Salese, aby sa tam pripravil na svoju prvú vysviacku. Bol to čas rozjímania, modlitby, ale i vnútorných skúšok.¹⁶

Pred svojím svätením 8. júna sa oficiálne zrieka práva prvorodeného syna a titulu de Villaroget. Od tej chvíle je jednoducho Františkom Saleským. V stredu 9. júna prijíma František od monsignora de Granier v katedrále v Annecy štyri nižšie svätenia a 11. júna subdiakonát. Počas nasledujúcich mesiacov František študoval, pracoval, zapájal sa do liturgie. Káže, navštevuje chorých a väzňov, v obmedzenej miere vykonáva aj advokátsku prax. Založil Bratstvo kajúcnikov svätého kríža. Rozvíril pokojné vody v Annecy a ochabnutých katolíkov zapojil do rôznych aktivít.¹⁷

František prijal diakonát 18. septembra v katedrále v Annecy a kňazstvo mu udelil 18. decembra monsignor de Granier v tom istom kostole. V deň svätého Tomáša slúžil svoju prvú svätú omšu. „Počas tejto prvej obety,“ zdôverí sa pani de Chantal, „sa Boh zmocnil mojej duše nevysvetliteľným spôsobom.“ Krátko po vysviacke František s radosťou pokrstil Jeannu, svoju najmladšiu sestru.

---

¹⁴ Porov. RAVIER, A. *František Saleský: Múdry človek a svätec*, s. 49.

¹⁵ Porov. BIANCO, E. *Muž, ktorý obraňoval Boha*. Bratislava : Don Bosco, 2010, s. 63.

¹⁶ Píše o nich pánovi Bouvardovi: „Už dva dni zvädzam veľký zápas so svojim povolaním; diabol nezabudol na žiadne zákutie v mojej duši, aby ma pokúšal, a pokúša ma až po konce mojich vlasov; vyvolal vo mne veľkú nechuť voči tonzúre. Samsonova sila bola v jeho vlasoch a ja si myslím, že v mojich bola zasa čiastočne moja slabosť; lebo odkedy mám ostrihané vlasy, cítim sa silnejší v službe Bohu.“ Porov. RAVIER, A. *František Saleský: Múdry človek a svätec*, s. 48.

¹⁷ Porov. BIANCO, E. *Muž, ktorý obraňoval Boha*, s. 63-64.

František sa vysviackou začlenil do diecézy, v ktorej sa stal ako prepošt druhým najvyššie postaveným. Táto diecéza sa volala Ženevská, ale mesto Ženeva už desaťročia patrilo kalvínom a katolíci v ňom neboli vítaní. Preto biskup a kapitula sídlili v exile v Annecy, ktoré bolo hlavným mestom horného Savojska. S obnovou začína u seba samého, katechizuje, sponedá, káže, navštevuje chudobných, chorých, väzňov. Františkovou charakteristickou črtou je sponedanie. Stáva sa penitenciárom diecézy.

O rok nato bol poverený svojim biskupom k odvážnej úlohe – prinavrátiť kresťanskú vieru do oblasti Chablais, ktorá bola zaplavená kalvínmi. Štyri roky v pohode i v nepohode, mnohokrát za nepriaznivého počasia, ohrozovaný na živote neúnavne hlásal evanjelium. Keď ho nechcú počúvať, rozhodne sa ohlasovať evanjelium pomocou novej metódy. Zostavuje články a vešia ich na verejné miesta alebo podstrčí pod dvere domov v meste ich kópie. Boli to jednoduché letáky, ktoré František roznášal raz do týždňa. Postupne v nich opisoval jednotlivé pravdy viery z pohľadu katolíka. Vysvetľoval ich jednoduchým a zrozumiteľným spôsobom. Tieto texty nazval *Meditácie*, ich celok *Memoáre* a napokon aj *Kontroverzie*. Aj dnes prekvapuje aktuálnosť jeho letákov a Pius XI. ho v roku 1923 vyhlásil za patróna kresťanských novinárov. František pracuje pomaly, trpezlivo, svoju nádej vkladá do Boha. Jeho obrannou stratégiou je miernosť, láskavosť a odvaha. Napokon, po mesiacoch zaťatého nepriateľstva, sa situácia začala meniť.

V roku 1603 už mohol František oznámiť do Ríma, že 25 000 inovercov sa vrátilo do Ríma. Túto misiu však definitívne okolo 20. októbra 1598 prenecháva svojim spolupracovníkom a prijíma koadjutorstvo v Ženeve. V roku 1599 si ho pápež Klement XIII. osobne povolal do Ríma, aby ho osobne poznal a podrobil ho kanonickej skúške. Okolo Svätého Otca sedelo osem kardinálov, medzi nimi aj kardinál Boromejský. Otec Bellarmin bol medzi kardinálmi, ktorí mali viesť debatu s kandidátom. Keď sa skúška skončila, pápež v rozpore s protokolom podišiel k Františkovi a objal ho. Päť rokov bude mať titul biskupa v Nikapole a slúžiť ako koadjutor s právom nástupníctva po biskupovi Granierom. Tieto roky mu prinesú mnoho užitočných a praktických skúseností.

Hneď prvou misiou, ktorou ho poveril biskup, bola misia v Paríži. Jej cieľom bolo získať od francúzskeho kráľa vrátenie majetkov, ktoré zabavili kalvíni a ktorých návrat podmieňoval návrat gexkého dekanátu do katolíckej cirkvi. Jeho misia nakoniec trvala deväť mesiacov a nič nedosiahla. Bol to však dobre vynaložený čas. František kázal

v niektorých parížskych kostoloch, spovedal, obracal na kresťanskú vieru, mnohým pomáhal pri obnove. Všade sa ho dožadovali a on nevedel odmietnuť. Rozhodujúcim medzníkom pre Františkovu formáciu ako duchovného učiteľa boli stretnutia v paláci pani Acarie, kde sa stretávali známe intelektuálne a duchovné osobnosti Paríža. Pani Acaria, nazývaná aj ako „nová Terézia“, bola manželkou vyššieho úradníka, pod ktorého tyranskou vládou žila. Súčasne však mala bohatý mystický život. O Acarii (ktorú František spovedal) neskôr povedal: „Nikdy som ju nepokladal za kajúcnicu, ale za hlas, ktorým hovoril Duch Svätý.“¹⁸ Napokon sa v tejto spoločnosti zrodilo rozhodnutie zaviesť vo Francúzsku zreformovaný karmel svätej Terézie z Avily (práve uplynulo dvadsať rokov od jej smrti). Na konferencii, kde sa o tom rozhodovalo, hovoril František ako posledný a jeho priaznivý názor zavážil.¹⁹

František si v Paríži získal obdiv kráľa, dvora, parížskej smotánky. Kráľ Henrich IV. sa o ňom vyjadril ako o „fénixovi biskupov“ a bol by si ho nechal v Paríži ako arcibiskupa. František odmieta so slovami: „som povolaný do biskupstva Ženevy, som tým povinný svojej vlasti, ktorá ma až doposiaľ vychovávala a živila.“²⁰

Práve v tom roku zomiera monsignor de Granier. Pre Františka to bola smutná správa, musí sa ujať úradu biskupa. Ako neskôr píše monsignorovi Ancinovi: „Prijal som biskupskú vysviacku na sviatok Nepoškvrneného počatia Panny Márie, do ktorej rúk som vložil svoj osud. Aby vyhovel prianiu svojej matky za miesto vysviacky si vybral Thorens. „Dôvodom bolo sídlo mojej matky a mojich bratov, želanie i modlitby poddaných a potom aj prirodzená náklonnosť rodnému kraju, ktorý si zaslúži vidieť moje pomazanie za biskupa, tak ako videl moje narodenie a krst.“²¹

Počas dvadsiatich rokov zasvätil svojej diecéze svoje dni, aj noci, svoje práce aj svoje bdenie. Verný duchu tridentskej reformy *in capite et in membris*, František začína posväcovanie svojej diecézy u seba a vo svojom vlastnom dome. Vedie jednoduchý život vo svojom exilovom biskupstve. Deň začína hodinovou meditáciou, potom sa modlil breviár, na kolenách alebo prechádzajúc sa. Vždy, keď mal možnosť, venoval dopoludnia dve hodiny štúdiu. Každý deň slúžil svätú omšu, buď v tichom prostredí svojho biskupstva, alebo so svojím ľudom v niektorom kostole, alebo kaplnke

---

¹⁸ Porov. BIANCO, E. *Muž, ktorý obraňoval Boha*, s. 114.

¹⁹ V roku 1604 na predmestí Saint-Jacques založili prvý francúzsky karmelitánsky kláštor. Neskôr tri dcéry pani Acarie vstúpili do tohto rádu, ona sama po smrti svojho manžela žiadala, aby ju prijali ako sestru slúžku, v tejto službe zomrela ako sestra Marie de Incarnation. Porov. RAVIER, A. *František Saleský: Múdry človek a svätec*, s. 48.

²⁰ Porov. RAVIER, A. *František Saleský: Múdry človek a svätec*, s. 109.

²¹ *Tamtiež*, s. 110.

v Ancey. Potom začali audiencie, stretnutia a rôzne práce a starosti. A nekonečná korešpondencia. Jeho sekretár spomína, že vlastnoručne napísal dvadsať listov denne. Ľudia ho vyhľadávali, lebo sa v jeho prítomnosti cítili príjemne. Chodili za ním kajúnci, aby sa vyspovedali, chudobní, aby im pomohol, na ulici ho vždy sprevádzal krdeľ detí. Nič z toho nepokladal za premárnený čas. V jednom liste napísal radu: „Robte jednu vec za druhou najlepšie, ako viete, a dôsledne zamerajte svoju pozornosť na tento cieľ, ale robte to zľahka a citlivo. Ak vám Boh poskytne východisko, dobrorečte mu, ak nie, aj tak mu dobrorečte...“²² Neúnavne vykonal vizitácie svojich 450 farností, vzdelával svojich kňazov (podľa neho je vzdelanie ôsmou sviatosťou kňaza), reformoval kláštory, učil deti katechizmus, celé hodiny sedel v spovednici, pokračoval v dialógu s kalvínmi, kázal na mnohých miestach v Savojsku i Francúzsku, robil duchovného vodcu osobne i formou korešpondencie. Listy boli pre Františka ďalším mimoriadnym spôsobom šírenia slova.²³

V roku 1604 sa počas pôstneho kázania v Dijone stretol s mladou vdovou Janou de Chantal (Jeanne-Francoise Fémyot de Chantal). Týmto stretnutím začalo duchovné priateľstvo týchto dvoch ľudí. Zrodilo sa vznešené priateľstvo, ktoré vieme len obdivovať, ale nie vysvetliť. František pochopil, že ona bola predurčená, aby prijala podstatu jeho duchovného poznania a Jana bola presvedčená, že našla všetko, po čom túžilo jej srdce.²⁴ Spolu založili rehoľný inštitút Navštívenia Panny Márie, ktorý mal spojiť kontemplatívny a činný život podľa myšlienky, ktorá sa zrodila u svätého Františka už dvanásť rokov predtým. Členky tohto rádu sa venovali taktiež navštevovaniu chudobných a chorých. Mal to byť karmel otvorený všetkým. Príslušníčky tohto rádu sa mali vyznačovať duchom veľkej pokory a veľkej dobroty

---

²² Porov. BIANCO, E. *Muž, ktorý obraňoval Boha*, s. 123.

²³ František napísal veľké množstvo listov, hlavne počas svojho biskupského úradu. Celkovo by sme ich mohli počítať na niekoľko desiatok tisíc. Väčšina z nich sa nezachovala, neboli určené verejnosti. Avšak veľká reputácia svätosti autora veľmi rýchlo spôsobila, že sa vytlačilo aspoň to, čo by mohlo zaujímať verejnosť. Už v prvých mesiacoch r. 1623, kanonik Louis de Sales, Františkov bratranec, pod vedením Jany de Chantal, začal zbierať rukopisy. Práve ona vlastnila najzaujímavejšie listy, ale nemienila ich poskytnúť verejnosti. Eliminovala všetko, čo sa jej zdalo nadbytočné alebo príliš osobné. Keďže cieľom tejto publikácie bolo čo najlepšie opísať ducha svätca, editor neváhal spojiť fragmenty listov z rozličných období a rozličným osobám a tie, ktoré zjednocovali preberané témy. Dielo sa objavilo v Lyone, v roku 1626 a bolo často revidované. Porov. SEROUET, P. *Francçois de Sales*. In: *Dictionnaire de spiritualité*, zv. 5, 1964, stl. 1072.

²⁴ BIANCO, E. *Muž, ktorý obraňoval Boha*, s. 167.

blížnym. Svätý Otec Pavol V. uložil zakladateľovi bulou premeniť tento inštitút v rád sestier so slávnostnými sľubmi.²⁵

Tento neúnavný apoštol zomrel 28. decembra 1622 vo veku 56 rokov svojho života cestou do Lyonu. Roku 1655 ho pápež Alexander VII. zapísal do zoznamu svätých a v roku 1877 ho Pius IX. vyhlásil za učiteľa Cirkvi, prvýkrát bol tento titul udelený Francúzovi.²⁶

Kritické vydanie diel svätého Františka zahŕňa dvadsaťsedem zväzkov, z ktorých dvanásť tvoria jeho listy. Zvyšok obsahuje spisy *Návod na nábožný život*, ktorému v tejto práci budeme venovať viac pozornosti, *Obrana práporu svätého Kríža*, *Traktát o Božej láske*, *Duchovné rozhovory*,²⁷ apologetiku a štyri zväzky kázaní.

Zatiaľ čo *Návod* bol napísaný pre všetkých kresťanov dobrej vôle, *Traktát o Božej láske* je adresovaný vybranej skupine kresťanov. Podľa Doma Mackeye, *Traktát* ukazuje dušu a srdce Františka Saleského na výšinách jeho svätosti. Po siedmich rokoch vychádza u toho istého vydavateľa ako *Filotea*, ale tentokrát sa už František nemusel báť prílišnej chvály sveta napriek tomu, že táto kniha je skutočnou *Summou* a fascinujúcim literárnym dielom.²⁸

1.3 Odkaz vľúdneho svätca pre dnešok

Niektor nazval svätého Františka Saleského svätým „sladkosti“, *douceur*, *dolcezza*. Inšpiroval svojich súčasníkov a inšpiruje mnohých aj naďalej. Medzi jeho významných žiakov, ktorí sa nadchli jeho spiritualitou, patria svätý Vincent z Pauly, ktorý sa s ním poznal osobne, svätý Don Bosco a blahoslavený Ján XXIII.

---

²⁵ To, čo sa nepodarilo uskutočniť svätému Františkovi, dokončil čiastočne vo forme vonkajšieho apoštolátu svätý Vincent z Pauly, duchovný syn svätého Františka Saleského, ktorý založil spoločnosť „Dcéry kresťanskej lásky“, ktoré ošetrojú chorých a chudobných. Porov. PIETRA, V. di. *Duchovní náuka svätého Františka Saleského*, 1990, s. 96.

²⁶ Porov. AUMANN, J. *Kresťanská spiritualita v katolíckej tradíci*, s. 197.

²⁷ Duchovný otec rehoľnej spoločnosti sestier Návštevy Panny Márie, svätý František, prichádzal občas popoludní k sestrám v Annecy, kde k nim hovoril bez prípravy a spontánne. Miestom stretnutí bola spoločenská miestnosť alebo kláštorná záhrada. Sestry sa pýtali písomne alebo ústne na rozličné situácie. Rozhovory sú verným záznamom otázok a odpovedí, ktoré poslucháčky ihneď po stretnutiach zapisovali, niekedy i s naivnými otázkami. Tieto improvizované rozhovory vynikajú bohatstvom a hĺbkou myšlienok. Porov. SV. FRANTIŠEK SALESKÝ. *Rozhovory*. [online], dostupné na: <<http://www.saleziani.sk/>>, [menu: dokumenty SDB/Saleský], s. 4.

²⁸ BENEDIKT XVI. *Príhovor na generálnej audiencii*, 2. marca 2011.

Svätý Don Bosco sa počas svojich štúdií v seminári zoznámil so spismi svätého Františka Saleského. V ženevskom biskupovi objavil svoj ideál. Svätec dobroty a láskavosti mu učaroval na celý život. Keď sa stal kňazom, dal si predsavzatie pre ďalší život: „Láska a dobrota svätého Františka Saleského kiež ma sprevádza celý život.“ Prvé oratórium zveril jeho ochrane a nazval ho Oratórium svätého Františka Saleského. Kongregáciu, ktorú založil, nazval Spoločnosťou svätého Františka Saleského. Jeho duchovní synovia sa nazývajú saleziáni. Ich poznávacím znamením má byť dobrota a láskavosť. Od Františka prebral Don Bosco heslo: *Da mihi animas cetera tolle* (Daj mi duše, ostatné si všetko vezmi). Don Bosco si prisvojuje zásadu svätého Františka a vo svojom výchovnom systéme ju vyjadruje slovami: „Výchova je záležitosťou srdca.“

Tretím žiakom ženevského biskupa bol blahoslavený pápež Ján XXIII.²⁹

Okrem rádu Navštívenia, ktorý založil František spolu s Janou Františkou de Chantal, sa k saleziánskej spiritualite pripojili aj mnohé významné skupiny, združenia a kongregácie, hlavne spoločenstvo založené Louisom Brissonom (1817 – 1908), obláti svätého Františka Saleského. Aj Henri Chaumont (1838 – 1896) založil spoločenstvo Dcéry svätého Františka Saleského a kňazov svätého Františka Saleského.³⁰

A čím môže inšpirovať tento svätec nás, ľudí 21. storočia? Pre každého je to iste špecifické volanie Ducha. Do pozornosti by sme chceli dať tri oblasti duchovnej nauky tohto duchovného učiteľa.

Primát lásky

Do svojho denníka si zapísal ešte za študentských čias citát svätého Augustína: *Amor meus, pondus meum* (Môžem byť zväžený len váhou svojej lásky). K citátu si pripísal: „Hodnotu našich činov určuje láska. Preto chcem všetko merať a vážiť láskou.“

Bol taký zhovievavý, že svojou dobrotou pohoršoval kolegov. Jeden mu pri istej príležitosti povedal: „František Saleský príde určite do neba. Ale neviem, či sa tam dostane ženevský biskup. Obávam sa, že jeho miernosť bude hodnotená ako previnenie.“ František odpovedal: „Lepšie je zodpovedať sa z veľkej miernosti ako z prílišnej tvrdosti. Veď Boh je láska. Je pôvodcom milosrdenstva. Jeho syn sa nazýva

---

²⁹ Porov. KOPECKÝ, J. *Život a dílo sv. Františka Saleského*, s. 53-55.

³⁰ Porov. SEROUET, P. *Franc̄ois de Sales*. In: *Dictionnaire de spiritualité*, zv. 5, 1964, stl. 1093.

baránkom. A doporučuje nám, aby sme sa učili byť mierni a pokorní. Vy by ste mi v tom chceli brániť?“

Celý život svätého Františka by sme mohli charakterizovať ako vzbĺknutie jedinej vášne: Milovať Boha a viesť aj iných k tomu, aby ho milovali.

„Nemôžeme nájsť láskavejšie ruky, do ktorých by sme sa odovzdali. Aby sme sa stali milí, musíme sympaticky, prívetivo a dokonale dosvedčovať bezchybné správanie. Svätosť má telo i dušu. Telom je bezchybné správanie, dušou je láska. Definícia svätosti je veľmi jednoduchá. Ušľachtilé správanie je láska. Láska je svätosť. Bezchybné správanie bez lásky vytvára gentlmenov. Láska bez sympatického správania vytvára „kyslých“ kresťanov. Milé správanie preniknuté láskou dáva svätcov. Zrelá svätosť má ľudskú chuť, preto je lákavá.“³¹

Dobre vedel, že láskavosť a veselosť si dokážu získať každého. Obyčajným ľuďom dokázal venovať celé hodiny. Keď mu radili, aby s nimi neštrácal čas, odpovedal: „Malé gestá môžu dostať veľké rozmery, ak ich konáme z lásky k Bohu. Boh neodmeňuje naše služby podľa toho, aké sú vynikajúce, ale podľa sily lásky, s akou ich konáme. Za najlepšiu ozdobu kresťana považoval pravdivosť, otvorenosť, úprimnosť. Pocestní vedeli, že v jeho rezidencii sa nájde vždy miesto na prespanie. Nejednému chlapcovi zaplatil štúdiá, dievčatám obstaral veno. Hovorieval: „Ľudská bieda je veľká. Musíme mať súcit s týmito ľuďmi. Nikdy nesmieme stratiť nádej v ich polepšenie.“ Kto zneužil jeho dobrotu, tomu už viackrát nepomohol.³²

Keď je môj brat povinný ma milovať, nemôžem mu lepšie dokázať lásku ako tým, že mu tú úlohu uľahčím. Keď ma môj blížny musí mať rád, pretože od toho závisí jeho posvätenie a spása, tak mu musím jeho hlavnú povinnosť uľahčiť. Ako? Budem ku všetkým dobrý a láskavý. Posväcujem sa natoľko, nakoľko som z lásky k Bohu ku všetkým milý.³³

---

³¹ Porov. L'ARCO, A. *Priekopník modernej duchovnosti*. Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1988, s. 157-158.

³² Porov. KOPECKÝ, J. *Život a dílo sv. Františka Saleského*, s. 21-22.

³³ Porov. *tamtiež*, s. 39.

Pokora

Pred svojou smrťou sa zastavil v jednom kláštore sestier Navštívenia v Belley. Sestry sa ho pýtali, čo si od nich predovšetkým žiada. Vzal pero a napísal slovo: „Pokora.“³⁴

„Nechcete byť tým, čím nie ste. Ale chcete byť opravdivo tým, kým ste. Predovšetkým musíte mať trpezlivosť so sebou samými, pretože sami sebe bývame problematickejšími, než sú nám druhí. Malomyselnosť je najzbabeljšia zo všetkých pokušení. Majte trpezlivosť so všetkými, najviac sami so sebou.“

„Nadovšetko milujem tri nepatrné čnosti: miernosť srdca, chudobu ducha a prostotu života. Všetko rob s milou prostotou ako malé deti. Jednou rukou sa držia otca a druhou trhajú kvetiny a jahody. Podobne i ty, keď obstarávaš svoje potreby. Jednou rukou ich zháňaj a druhou sa drž nebeského Otca. Stále sa naňho dívaj, aby si poznal, či je spokojný s tvojím konaním. Nikdy sa nespúšťaj Božej ruky a nedomnievaj sa, že bez Boha viac zhromaždiš. Bez neho neurobiš vpred ani krok.“

„Neprajem si jedno ani druhé. Je mi to jedno. Chcem len to, čo chce Boh. Nechcem mu určovať spôsob, ako mu mám slúžiť. Keď mi dá zdravie, budem slúžiť prácou. Keď pošle chorobu, budem mu slúžiť utrpením, na ňom záleží, čo mi pošle.“³⁵

Duchovný vodca

Už na prvých stranách *Návodu na nábožný život* rozpráva František *Filotei* o potrebe duchovného vodcu: „Ak chceš naozaj s dobrým úmyslom nastúpiť na cestu nábožnosti, nájdi si dobrého a spoľahlivého vodcu. To je rada nad všetky rady. Duchovné vedenie považuje za Božie dielo. Hovorí: „Nesmieš sa spoliehať len na jeho ľudskú vedu a múdrosť, ale predovšetkým na Boha, ktorý chce prostredníctvom toho človeka k tebe hovoriť.“³⁶ Bol bezkonkurenčných vodcom svedomia mužov i žien, mladých a starých, rehoľníkov a rehoľníc, učencov i nevzdelaných, biskupov i deti, všetkých vzal „do svojich svätých sietí.“³⁷

---

³⁴ KOPECKÝ, J. *Život a dílo sv. Františka Saleského*, s. 31.

³⁵ Porov. *tamtiež*, s. 39-41.

³⁶ SV. FRANTIŠEK SALESKÝ. *Filotea – Návod na nábožný život*, časť I, 4. kapitola.

³⁷ Porov. list z 5. apríla 1607 in SEROUET, P. Francis de Sales. In: *Dictionnaire de spiritualité*, zv. 5, 1964, stl. 1073.

Učiteľ mystiky pre všetkých

Mohli by sme povedať, že tento učiteľ zdemokratizoval aj asketiku, aj mystiku, priblížil ich životu každého kresťana. V *Návode na nábožný život* píše: „Nábožnosť sa dá pestovať v každom povolání. Veď každý stav a povolanie má svojich svätých. Nezáleží natoľko na tom, kde sme, ale akí sme. Všade, kdekoľvek žijeme, môžeme ba máme sa usilovať žiť nábožným duchovným životom.“³⁸

Na adresu nábožných osôb, ktoré sa domnievali, že čím viac sa stránia ľuďmi, tým viac milujú ľuďmi, povedal: „Tak veľmi túžime sa stať anjelmi, že zabúdame sa stať najprv poriadnymi ľuďmi.“³⁹

1.4 Vznik diela *Filotea*

Ako vlastne vzniklo to pozoruhodné dielo, ktoré sa už počas Františkovo života rozšírilo do mnohých miest? Stala sa tak najznámejším a najviac ceneným Františkovým dielom. Bolo preložené do mnohých jazykov, ešte za autorovo života sa dočkalo štyridsiatich vydaní. V 17. a 18. storočí bolo populárnym a takým slávnym ako *Nasledovanie Krista*. Dnes je kniha rozšírená do celého sveta vo viac ako 1 500 vydaniach.⁴⁰

Filotea alebo *Návod na nábožný život*⁴¹ je zväzkom vzácných listov mladej šľachtickej Louis de Chatel de Charmoisy, ktorá prosila o Františkovo vedenie. Manželka Františkovo bratranca Claude de Vidomme, pána z Charmoisy, bola vychovávaná na francúzskom dvore. Pani de Charmoisy milovala svojho manžela, a tak ho sprevádzala do savojských hôr, ktoré však na ňu pôsobili melancholicky. Bola zvyknutá na dvorný život, slávnosti, a tak jej život v savojských horách pripadal jednotvárnym. Napriek tomu, že vedela o neúprimnosti života na kráľovskom dvore, mala

---

³⁸ Porov. SV. FRANTIŠEK SALESKÝ. *Filotea – Návod na nábožný život*, časť I, 3. kapitola.

³⁹ Porov. L'ARCO, A. *Priekopník modernej duchovnosti*, s. 165.

⁴⁰ BERGHUIS, H. *Laskavý svätec František Saleský*. Kostelní Vydří : Karmelitánske nakladateľstvo, 1998, s. 154.

⁴¹ V origináli *Introduction à la vie dévote*. Slovenské preklady uvádzajú preklad názvu *Návod k zbožnému životu* alebo *Návod na nábožný život*. V práci používame citáciu *Návod na nábožný život* podľa literatúry, ktorú uvádzame. Český preklad používa *Úvod k zbožnému životu*. Osobne sa prikláňame k prekladu *Úvod k zbožnému životu*, pretože si myslíme, že lepšie reprezentuje snahu a usmernenie pre kresťana v úsilí o zbožný život. Slovo *návod* je podľa nás ponímané skôr technicky.

V práci používame preklad Jána Kováča z roku 1946 spolu s upraveným textom (jazyková korektúra) z roku 2009, ktorý uvádza názov *Návod na nábožný život*. Prekladateľ okrem originálu použil aj dva nemecké preklady tohto textu.

ho veľmi rada. Na jednej strane sa snažila o nábožný život a zároveň sa nevedela odhodlať zriecť sa svojho sna a žiť v skutočnosti všedného dňa. Zúčastnila sa biskupského svätenia Františka de Sales, bola hlboko dojatá a zaumienila si, že požiada o radu v problémoch. Čakala však ešte niekoľko rokov a uskutočnila to počas pôstnych kázni, ktoré mal František roku 1607 v Annecy. Louise de Charmoisy dal František najprv niekoľko pokynov ústne a sľúbil, že jej všetko zopakuje písomne. A tak využívajúc každý okamih písal list za listom. Tak vzniká nádherné dielo.⁴²

Pani Louisa bola listami veľmi potešená a ukázala ich jezuitovi otcovi Fourierovi, ktorý s Františkom konal ignaciánske exercície. Ten Františkovi poradil, aby listy doplnil a zhrnul do knižky, ktorá by iným pomáhala na ceste kresťanskej dokonalosti. František svojho duchovného vodcu poslúchol, spracoval rukopis a zmenil meno adresátky na *Filotea*, čo znamená „duša milujúca Boha“.⁴³

Návod na nábožný život vyšiel prvýkrát v roku 1609, ale definitívne vydanie, ktoré pripravil sám svätý František, bolo vydané v roku 1619.⁴⁴

Prečo je svet knihou taký nadšený? Berghuis vo svojej knihe uvádza tri dôvody: „Je to predovšetkým veľký záujem o vieru a zbožnosť, ľudia lačneli po pravde. Po druhé, nebolo príliš veľa kníh určených obyčajným ľuďom. Existovali hrubé a učené knihy pre teológov a spisy od najstarších mystikov po najnovších. Tie však boli určené ľuďom pokročilým v duchovnom živote. Známe bolo *Nasledovanie Krista* od Tomáša Kempenského, ktoré sa v 16. a 17. storočí obracia predovšetkým k zasväteným osobám, k vtedajším učencom. Prostí ľudia nemali nič. Františkova *Filotea* ich povzbudzovala k tomu, že zbožnosť je možná i pre nich, nie je nudná a nespĺniteľná.

Tretím dôvodom Františkovo úspechu je jeho sloh a spôsob, akým píše. Neuvádza dlhé latinské a grécke citáty, ale mnohé prirovnania, ktoré každého uchvátia. Vytvoril tak krátku a zrozumiteľnú knižku, nad ktorou sa nestráca trpezlivosť. Používa príklady a príbehy zo života, prirovnania z prírody, ktoré oživujú tie myšlienky, ktoré ponúka čitateľovi. *Filotea* predstavuje dokonalý systém rád vo všetkých oblastiach života. Svojim chránencom je František príkladom, ako sa nimi riadiť, krok za krokom vedie seba i druhých k nebeskému kráľovstvu. Neodvádza ho od sveta a každodenného

---

⁴² SV. FRANTIŠEK SALESKÝ. *Filotea – Návod na nábožný život*, s. 16-17.

⁴³ Porov. BERGHUIS, H. *Laskavý svätiec František Saleský*, s. 156.

⁴⁴ AUMANN, J. *Kresťanská spiritualita v katolíckej tradíci*, s. 198.

života, lebo drobné denné príležitosti podrobujú pravú zbožnosť skúške. Vedie k posväteniu každodenného života.⁴⁵

Henrich IV. vyhlásil, že Františkova *Filotea* prekonala všetky jeho očakávania, a keby nebol kresťanom, určite by sa ním po prečítaní *Filotey* stal. Jeho manželka Mária Medicejská posla knihu v diamantmi zdobenej väzbe anglickému kráľovi, ktorý síce nie je katolík, ale *Filoteu* označil za svoje najmilšie čítanie. Predstavení veľkých rádov potvrdzujú, že je najlepšou príručkou zbožnosti, akú poznajú. Vienneský arcibiskup vyzýva Františka, aby sa v budúcnosti venoval písaniu. Generál kartuziánov mu naopak radí, aby už nič nepísal, pretože dokonalosť *Filotey* už nemôže prekonať. Po napísaní diela *Traktát o Božej láske* mu odporučil, aby už písať neprestal.⁴⁶

Pius XI. vo svojom apoštolskom liste hovorí o *Filotei* ako o „najdokonalejšej knihe“, ktorá pozýva k svätosti každý životný stav a povolanie.⁴⁷ Predbieha tak myšlienky Druhého vatikánskeho koncilu o takmer štyri storočia.⁴⁸

Úryvok z *Filotey* môžeme nájsť aj v posynodálnom liste pápeža Jána Pavla II. *Christifideles laici* v stati o rozličných povolaniach laikov.⁴⁹

Pri príležitosti oslavy 400. výročia zrodu tejto knihy bola spustená internetová stránka, ktorá ponúka knihu na stiahnutie v elektronickej podobe nielen v originálnom jazyku, ale aj v niektorých ďalších svetových jazykoch. Okrem toho na stránke možno nájsť aj citáty, kázne a príhovory týkajúce sa tohto diela a mnohé iné podnetné odkazy súvisiace s Františkom Saleským a jeho dielom.⁵⁰

Samozrejme, že ako každé dobré dielo, nevyhla sa ani *Filotea* kritike. Niektorí kňazi ju kritizovali za to, že posúva svätosť mimo vzdialenia sa od sveta do bežného života a každého stavu. Nemysliteľným pre nich bol aj odpočinok a zábava v živote človeka, ktorý sa usiluje o pravú nábožnosť.⁵¹

---

⁴⁵ BERHGHUIS, H. *Laskavý svätec František Saleský*, s. 156-157.

⁴⁶ Porov. SV. FRANTIŠEK SALESKÝ. *Traktát o Božej láske*, s. 2.

⁴⁷ PIUS XI. Encyklika *Rerum omnium perturbationem*, čl. 16.

⁴⁸ „Pán Ježiš, božský učiteľ a vzor každej dokonalosti, hlásal všetkým svojim učeníkom bez rozdielu v každom životnom postavení svätosť života, ktorej on sám je pôvodcom a zavŕšením.“ 2. VAT. KONCIL. Konštitúcia *Lumen Gentium*, čl. 40.

⁴⁹ JÁN PAVOL II. Posynodálny apoštolský list *Christifideles laici*, čl. 56.

⁵⁰ <http://www.philothea.de>.

⁵¹ Porov. Winklehner, H. *Bestseller slávi 400. narodeniny* [Ein Bestseller feiert 400. Geburtstag]. [online], dostupné na: <<http://www.philothea.de/>>, [menu: Downloads/ Ein Bestseller feiert 400. Geburtstag].

1.5 Postoj svätého Františka Saleského k zasvätenému životu

Svätý František ako biskup a diecézny kňaz takmer dvanásť rokov niesol v sebe myšlienku založenia rehoľného inštitútu, ktorý by spájal kontempláciu s činnosťou. Po uskutočnení tohto sna sa pravidelne prihováral sestrám Navštívenia a ponúkal im to najdôležitejšie zo svojej duchovnej nauky. Svojou duchovnou naukou inšpiroval aj mnohé rehoľné spoločnosti (pozri kapitola 1.3). Vo svojich listoch píše mnohým osobám, ktoré sa zaoberajú myšlienkou na zasvätený život, alebo píše rodičom, ktorí bránia svojim deťom vyvolať si tento stav.⁵²

V samotnej *Filotei* svätý František podáva myšlienky o zasvätenom panenstve: „K panenstvu patria všetky tie osoby, ktoré si vážne predsavzali, alebo sa aj sľubom zaviazali z lásky k Bohu zrieknuť sa manželstva, telo i dušu chrániť pred každým hriechom nečistoty, či už myšlienkou, slovom, alebo skutkom, jedine Bohu darovať lásku svojho srdca, čiže v smrteľnom tele viesť anjelský život.

Panenská čistota je cnosť, ktorú Spasiteľ tak veľmi miloval, že len z najčistejšej Panny Márie chcel prijať ľudskú prirodzenosť, že panenskou čistotou vynikajúceho apoštola Jána si vyvolil za svojho miláčika, len jemu dovolil pri Poslednej večeri spočinúť na jeho hrudi a jedine jemu zveril panenskú matku. Táto cnosť musí prejsť vysilujúcimi skúškami, musí prekonať veľa prekážok a pokušení, ba slovami sa nedá vôbec opísať, aký ťažký boj musí niekedy vybojovať. Ale aká slávna koruna víťazstva, aká nevýslovná blaženosť čaká panenské duše v nebi. Panenským dušiam Boh ukáže vrúcnejšie a nežnejšie svoju otcovskú dobrotu, lebo ho hlbšie a vrúcnejšie milovali. Anjelská čistota srdca ich vedie do naj dôvernejšej Božej blízkosti, a to je záruka najväčšej blaženosti. Panenské duše budú nasledovať baránka, kamkoľvek len pôjde, lebo na zemi ho nasledovali v panenskej čistote, a tým sa mu stali podobnými.

Panenstvo pozdvihuje človeka nad jeho prirodzenosť, robí ho podobným anjelom v nebi, získava mu vo veľkej miere Vykupiteľovu lásku a jeho priateľstvo, privádza ho k zvláštnej dôvernosti s nebeskými anjelmami. Je to stav, ktorý si v prvých a všetkých

---

⁵² Sú to napr. listy č. 164 a č. 165 pani Brulartovej o odchode jej dcéry do kláštora alebo listy č. 168 a č. 169 slečne Clementovej o jej prianí vstúpiť do kláštora. Porov. IHNÁT, J. (ed.). *Dopisy sv. Františka Saleského II.* Praha : Salesianská provincie, 2003.

storočiach cirkvi vyvolili tisíce a tisíce kresťanov oboch pohlaví, hoci pre svoju vznešenosť môže sa voliť a uchovať len zvláštnou Božou milosťou.

Aké veľké a vznešené je Bohu zasvätené panenstvo, tak isto je od sveta zavrhané, podozrievané a podceňované. Tak ako oko nočného vtáka nemôže zničiť denné svetlo, tak isto zmyselní, telesným rozkošiam oddaní ľudia nemôžu zničiť nebeský jas panenskej čistoty. Odvracajú svoj zrak, aby sa mohli oddať skutkom noci a kniežaťu temnosti.

Kresťanská panna! Keď sa v tvojom srdci pohne túžba a žiadosť za vyšším životom, keď celý svoj život chceš obetovať len Bohu, pre neho, pomoci a obrodeniu blížnych, keď sa z ideálnych príčin rozhodneš navždy sa zrieknuť manželstva, keď ťa láska k Spasiteľovi neodolateľne ťahá, potom, šťastná duša, si stvorená nie pre telesné trápenie, ale Boh ťa povolal k niečomu lepšiemu a vyššiemu. Pestuj a chráň si túto milosť! Tvoju dušu čaká Ženich, ktorého ani najnežnejšia pozemská láska nikdy nenahradí. Pozemská láska, keď aj čistá, je len temný, slabý plamienok oproti tej nebeskej žiare, ktorú Kristus zapáľuje v čistých, jemu zasvätených dušiach. Telesné radosti sa ľahko zakalia a zničia bolesťou a utrpením. Avšak duchovné radosti panenskej duše, útechy, ktoré zakusuje, obetovania, ktorými sa odovzdá, plnosť nedelenej lásky, ktorou sa nebu zasväcuje, všetky tieto milosti a výsady panenského života vyvierajú z nadzemských prameňov, ktoré nič pozemské nemôže zakaliť. Láska k Spasiteľovi je ohnisko všetkých želaní, žriedlo všetkých radostí, cieľ všetkého úsilia, posila vo všetkých prácach a útecha v každom utrpení.⁵³

---

⁵³ Porov. SV. FRANTIŠEK SALESKÝ. *Filotea – Návod na nábožný život*, časť III, 30. kapitola.

2 ANALÝZA DUCHOVNÝCH IMPULZOV

2.1 Komu je dielo adresované

Samotný autor vo svojom úvode hovorí o tom, komu je dielo určené a komu chce ním pomôcť. Nechajme prehovoriť svätého Františka o *Filotei*: „Žiť kresťanským životom je ťažká vec, ale predsa je potrebné, aby mnohí bolo horlivejší než doteraz. Touto knihou chcem pomôcť tým, ktorí si vážne zaumienili viesť nábožný život. Svoje slová obraciam na *Filoteu*. Chcem osožiť mnohým dušiam, a týmto spoločným menom sa obraciam na všetkých, ktorí chcú nábožne žiť. *Filotea* totiž znamená milovnica alebo duša milujúca Boha.“⁵⁴

Duša milujúca Boha, teda dielo nie je určené výhradne ženám, ako by nás na prvý pohľad mohlo oslovenie *Filotea* zvädzať. A s týmto pohľadom sa stretával aj svätý František, preto sa k nemu vyjadruje v úvode svojej ďalšej knihy *Traktát o Božej láske*. Znovu nechajme prehovoriť autora: „Jeden sluha boží ma krátko po vydaní knižky upozornil, že moje oslovenie *Filotea v Návode na nábožný život* bolo veľa mužom na prekážku, lebo si mysleli, že sa nehodí mužovi čítať poučenia, ktoré boli určené pre ženy. Zadivil som sa, že sa našli ľudia, ktorí sa ukázali v skutočnosti tak málo mužmi. Nechávam tebe na uváženie, drahý čitateľ, či zbožnosť nie je rovnako pre mužov, ako aj pre ženy, či sa nemá čítať s rovnakou úctivou pozornosťou druhý List sv. Jána, určený svätej a šľachetnej panej Elekte, tretí list určený Gajovi a rovnako veľké množstvo listov a úvah prvých cirkevných otcov, či treba považovať za neužitočné pre mužov, lebo boli vtedy určené pre ženy. Okrem toho ja nazývam *Filoteou* dušu, ktorá aspiruje na zbožnosť a muži majú rovnakú dušu ako ženy.

Predsa však, aby som po tejto stránke nasledoval veľkého apoštola, ktorý seba považoval za dlžníka všetkých, zmenil som meno osoby, na ktorú sa obraciam v terajšom traktáte a oslovujem ju *Teotim*. Ak by sa vôbec našli ženy, ktoré by z ješitnosti u nich viac ospravedlniteľnej, nechceli čítať poučenia dané mužom, prosím, aby

---

⁵⁴ SV. FRANTIŠEK SALESKÝ. *Filotea – Návod na nábožný život*, s. 9.

považovali *Teotima*, ku ktorému hovorím, za ľudského ducha, ktorý túži viacej pokročiť v svätej láske, za ducha rovnocenného u mužov a žien.⁵⁵

V knihách o spiritualite sa o knihe *Návod na nábožný život* uvádza, že je to dielo určené laikom, tým, ktorí zostávajú vo svete, vo svojich profesiách a rodinách a mylné sa domnievajú, že sa nemôžu usilovať o zbožný život.⁵⁶ Je toto dielo vhodné pre zasvätené osoby? Na našu otázku nám podáva odpoveď samotný autor, keď v *Rozhovoroch* hovorí sestram Navštívenia: „To, čo som povedal *Filotei*, môžu praktizovať i rehoľníci, okrem kapitoly o manželstve.“⁵⁷

O modlitbe hovorí: „Nehovorím nič o modlitbe, pretože *Návod na zbožný život* stačí, aby vycvičil duše, ktoré sa dosiaľ nevedia modliť. *Rozhovory* a *Traktát o láske k Bohu* poskytujú dostatok svetla i tým najpokročilejším.“⁵⁸

2.2 Vplyv iných autorov na dielo *Filotea*

Svätý František ako spisovateľ, kazateľ, teológ a duchovný učiteľ čerpal predovšetkým zo Svätého písma, ale poznal aj diela svetských autorov, mnohých teológov a duchovných autorov.

V diele *Filotea* môžeme vidieť vplyv niektorých duchovných autorov, ku ktorým mal blízko.

Podrobný opis nábožnosti je podobný definícii nábožnosti podľa Ľudovíta z Granady. Hneď potom, čo zdôraznil všeobecné povolanie ku svätosti, kladie dôležitú požiadavku duchovného vedenia. Varuje však, že duchovné vedenie nesmie predbiehať pôsobeniu Ducha Svätého, ani byť prekážkou v slobode duše, lebo všetci nie sme pozvaní na rovnakú cestu dokonalosti. Túto radu nám dáva tiež svätá Terézia z Avily a svätý Ján z Kríža.

Prvá úloha, ktorú má duša pred nastúpením na cestu nábožnosti, je očista duše. Tu sa svätý František riadi učením svätého Ignáca z Loyoly a radí rozjímať o posledných veciach a o generálnej spovedi. V druhej časti *Návodu na nábožný život* svätý František

---

⁵⁵ Porov. SV. FRANTIŠEK SALESKÝ. *Traktát o Božej láske*, s. 3.

⁵⁶ Porov. AUMANN, J. *Křesťanská spiritualita v katolícké tradici*, s. 198.

⁵⁷ SV. FRANTIŠEK SALESKÝ. *Rozhovory*, s. 96.

⁵⁸ *Tamtiež*, s. 7.

navrhuje denný rozpis duchovných cvičení, v ktorom má ústredné miesto mentálna modlitba. V základe sú to rovnaké cvičenia, ako ich uvádza *Duchovný zápas*.⁵⁹

Svätý František takmer každý rok konal duchovné cvičenia po vedením jezuitu a musel byť zasvätený do hĺbky metódy *Duchovných cvičení*. Okrem tohto vplyvu je viditeľný aj vplyv metódy, ktorú učil Ľudovít z Granady a *Duchovný zápas*.

Na začiatku František Saleský zdôrazňuje podľa učenia svätého Bernarda, svätej Terézie z Avily a svätého Jána z Kríža dôležitosť rozjímania o Kristovom živote.

Svätý František mal veľkú originalitu, zbieral svoje informácie tak ako včely zbierajú nektár tu i tam.⁶⁰ Ako píše Pavol VI. vo svojom liste vydanom z príležitosti 400. výročia narodenia svätého Františka *Gemma Sabaudiae*: „Zdá sa nám vhodné tu stručne vysvetliť, prečo je svätý František Saleský považovaný za moderného a originálneho učiteľa, ktorý je vhodný do dnešnej doby. Nie preto, že láme putá kontinuity s predkami, ktorých učenie sa pevne drží viery cirkvi, posvätnej tradície a učenia svätých otcov, ktoré trvá dlhšie a to najmä svätého Ignáca z Loyoly, Ľudovíta z Granady, svätej Terézie z Avily, svätého Jána z Kríža. Hľadá však, aby staré doktríny boli predstavené v novom svetle, aby slúžili múdro modernému životu a boli prispôsobené mnohým potrebám. V skutočnosti bol formovaný v škole Giovanniho Maldonada v Paríži a Antonia Posseviniho v Padove a získal hlbokú literárnu kultúru.“⁶¹

2.3 Štruktúra diela

V diele sú použité mnohé citácie a parafrázy zo Svätého písma, príslovia a porekadlá. Tento jasný štýl je oživovaný príkladmi zo života prírody, najmä včiel. Autenticnosť a sila slov je znásobená tým, že sa svätý František prihovára osobe – *Filotei*, teda čitateľovi, ktorý číta túto knihu, tak osobne a láskavo, akoby sedel priamo pre nami a svoje slová hovoril priamo nášmu srdcu.

Kniha je rozdelená do piatich častí, ktorých téma je jasne daná a každá časť je rozdelená do kapitol, ktoré sú krátke. Samotný autor o tom píše: „Keď som dal do tlače *Návod na nábožný život*, viedenský arcibiskup Peter Villars mi urobil tú láskavosť, že napísal o ňom svoj posudok, ktorý bol pre mňa a túto knižočku veľmi lichotivý, takže sa

---

⁵⁹ Porov. AUMANN, J. *Křesťanská spiritualita v katolícké tradici*, s. 198-199.

⁶⁰ Porov. SEROUET, P. *Francis de Sales*. In: *Dictionnaire de spiritualité*, zv. 5, 1964, stl. 1093.

⁶¹ PAVOL VI. Apoštolský list *Gemma Sabaudiae*, čl. 3.

neodvážujem zopakovať ho. Keď ma povzbudzoval k tomu, aby som svoj čas maximálne venoval podobným prácam, jedným z pokynov, ktoré mi dal, bol ten, nakoľko to len látka dovolí, zachovať si vždy krátkosť kapitol. Hovoril, že to je tak, ako keď cestujúci vedia, že je niekde záhrada na 20 alebo 25 krokov od cesty, radi urobia malú odbočku, aby si ju pozreli. Neurobili by to, keby vedeli, že je oveľa ďalej od ich cesty. Tak aj ten, čo vie, že koniec kapitoly nie je veľmi ďaleko od jej začiatku, ochotne sa dá do čítania, čo by neurobil pri hocijako pútavej a príjemnej téme, keby vedel, že mu to dlho potrvá, kým príde na koniec. Mal som teda dobrý motív v tomto ísť aj za mojou náklonnosťou, lebo takúto vec si veľmi vážim u tak veľkej osobnosti, ktorá bola jednou z najsvätejších prelátov a najmúdrejších učiteľov v dnešnej Cirkvi a ako som mal česť dozvedieť sa z jeho listu, bol najstarším doktorom na parížskej fakulte.⁶²

O štruktúre tejto útlej knihy píše sám autor vo svojom úvode:

„V prvej časti chcem zmeniť prostú túžbu *Filotey* na vnútorné rozhodnutie – po dobrej sv. spovedi a sv. prijímaní – patriť len Spasiteľovi a oddať sa v šťastí jeho svätej lásky.

V druhej časti poukážem na dva veľké prostriedky, ktoré nás spájajú väčšmi s Bohom. Sú to: používanie sviatostí, ktorými prichádza Boh k nám, a modlitba, ktorou nás priťahuje k sebe.

V tretej časti poukážem, ako sa má duša cvičiť v niektorých čnostiach potrebných k duchovnému pokroku.

V štvrtej knihe upozorním na niektoré nepriateľské nástrahy a poukážem, ako sa ich treba chrániť a duchovne pokročiť.

Napokon v piatej časti zavediem dušu do samoty, aby sa občerstvila, oddýchla si, zotavila sa, aby mohla nadobudnúť pokoja a pokročiť v duchovnom živote.“

Samotný zámer knihy je vysvetlený úžasným spôsobom. Znovu nechajme prehovoriť priamo autora: „Drahý čitateľ, je pravda, že píšem o nábožnom živote, hoci sám nie som celkom nábožný, ale túžim byť nábožným a táto túžba mi dodáva odvahy, aby som aj teba poučoval. Istý veľký spisovateľ hovorí, že dobrý spôsob, ako sa niečomu naučiť, je učiť sa! Lepší spôsob je navštevovať školu, ale najlepší spôsob je vyučovať iných. Dúfam, že Boh vo svojej nesmiernej dobrotivosti si vyvolí moju dušu za svoju nevestu, keď povediem jeho milé ovečky k spasiteľným vodám nábožnosti.“⁶³

---

⁶² SV. FRANTIŠEK SALESKÝ. *Traktát o Božej láske*, s. 5.

⁶³ Porov. SV. FRANTIŠEK SALESKÝ. *Filotea – Návod na nábožný život*, s. 9-11, ďalej *Filotea*.

2.4 Vybrané impulzy z diela pre duchovný život

Návod na nábožný život, táto, na vonkajší pohľad tak malá kniha, nám ponúka mnohé podnety a impulzy. Kvôli obmedzenému rozsahu práce vyberáme iba niektoré. Kritériom pre výber bolo vhodnosť týchto impulzov pre duchovný život tých, ktorí začínajú cestu zasväteného života a myšlienková blízkosť s matkou Alfonzou Máriou Eppingerovou. Mnohé podnety, taktiež dôležité a potrebné, však zostali nepovšimnuté.

2.4.1 Nábožnosť

Kniha, ktorou sa v tejto práci bližšie zaoberáme, sa nazýva *Návod na nábožný život*, a preto sa aj autor venuje v prvej kapitole téme nábožnosti. Táto téma aj výborne vyvracia predstavu, s ktorou niekedy mladé ženy vstupujú do rehoľného života, že svätosť je možné dosiahnuť iba v zasvätenom živote. Už svätý František v 16. storočí ponúka pohľad na nábožnosť a svätosť na každom mieste a v každom povolani a v stave.

Pýta sa: „Kto je nábožný?“ Nábožnosť sa páči Bohu. Pravá zbožnosť je len jedna, zatiaľ čo falošných a pomýlených je veľa. Nebezpečné je, keď si každý vymýšľa nábožnosť podľa svojej chuti, svojich túžob a predstáv. Predstavené sú nám obrazy nábožnosti, ktorá vyzerá nábožne len navonok. Jeden z príkladov, ktoré uvádza, je človek, ktorý navonok odrieka množstvo modlitieb a v nažívaní je protivný, škriepny a nespravodlivý.

Opravdivá a živá nábožnosť predpokladá lásku k Bohu, ba nie je ničím iným ako láskou k Bohu. Keď láska k Bohu mení našu dušu a robí nás milými Bohu, voláme ju milosťou. Voláme ju láskou, ak nám dáva silu k dobrým skutkom. Keď však dosahuje už toľký stupeň, že človek nielen dobre robí, ale robí ho aj často a s istou radostnou ochotou, vtedy sa volá nábožnosťou. Nábožnosť nie je nič iné, ako istá duchovná čerstvosť a živosť, ktorou láska v nás a my v láske radi a ochotne konáme dobré skutky. Láska nás učí zachovávať Božie prikázania, nábožnosť však vedie k tomu, aby sme ich zachovávali radostne a nenútené. Nábožný človek nezostáva len pri prikázaniach. Vnútorňý ťah jeho milujúceho srdca ho nutká aj k takým šľachetným činom, ktoré nie sú priamo prikázané, ale sú len Božou radou alebo ponukou. Kto je duchovne celkom zdravý, tomu nestačí pevným, rezkým krokom kráčať len po ceste božích prikázaní, ale

sa ponáhľá – nesený Božou milosťou – aj na užšie a strmšie chodníčky Božích rád a vnuknutí.⁶⁴

Svätý František potom, ako nám v prvej kapitole vysvetlil podstatu nábožnosti, upozorňuje na to, ako zlomyselne predstavuje niekedy svet nábožných ľudí. Predstavuje ich ako ľudí mrzutých, chladných, ako tých, ktorí sa len postia, modlia, trpezlivo znášajú utrpenia, opatrujú chorých, premáhajú hnev, držia svoje zmysly na uzde a vykonávajú veľa vecí, ktoré sú ľudskej prirodzenosti tvrdé a protivné.

Avšak Duch Svätý ústami všetkých svätých i sám Ježiš nás presviedča, že nábožný život je krásny a šťastný, že pravá nábožnosť rozosieva lúče radostnej nehy a sladkosti na každý čin.

Aj nábožní ľudia však nájdú veľa horkého v tom, čo vzali, aby sa posvätili. Kto sa však toho chopí s odvahou a premáha sa, tomu sa horkosť premení v sladkosť. Nábožnosť nazýva požehnaným ohňom v zime, chladnou ovlažujúcou rosou v lete, kvetom, ktorý je žiarivý lesk drahého kameňa, je ako balzam, ktorý posilňuje ľudí a obveseľuje anjelov.⁶⁵

Po očistení obrazu o nábožnosti svätý František povzbudzuje *Filoteu*, ale aj nás všetkých, že nábožnosť je možná v každom povolaní a na každom mieste.

„Nezáleží na tom, kde sme, ale akí sme. Všade, kdekoľvek žijeme, môžeme, ba máme sa usilovať žiť nábožným duchovným životom,“ tak končí kapitola o nábožnosti v každom povolaní.⁶⁶

Boh na začiatku ustanovil, aby každá rastlina prinášala ovocie podľa svojho druhu. Podobne Boh chce, aby aj kresťania prinášali ovocie nábožnosti, každý podľa svojich schopností a podľa svojho povolania. Nábožnosť bohatého je iná ako nábožnosť chudobného, učeného a umelca iná ako remeselníka alebo robotníka, nábožnosť manželky a matky iná ako slobodnej alebo vdovy.

Pravá nábožnosť neprekáža dobru, ale všetko robí krajším a dokonalejším. Ak by si niekedy videl človeka, ktorý pre svoju nábožnosť zanedbáva povinnosti svojho stavu, jeho nábožnosť je falošná.

Je to omyl, ba priam blud, keď niekto tvrdí, že nábožnosť nemá miesto medzi bohatými v obchode, v továrňach, v dielňach medzi robotníkmi alebo v kasárňach

---

⁶⁴ Porov. *Filotea*, časť I, 1. kapitola.

⁶⁵ Porov. *tamtiež*, časť I, 2. kapitola.

⁶⁶ Myšlienky z tejto kapitoly sú najčastejšie citovanými myšlienkami z tohto diela. Pozri napr. JÁN PAVOL II. *Christifideles laici*, PAVOL VI. *Gemma Sabaudiae*.

medzi vojakmi. Nábožnosť sa dá pestovať v každom povolání. Nábožnosťí je toľko, koľko je povolání. Každý stav a povolanie má svojich svätých.

Pravdivé je tvrdenie, že samota je najsúcejšia pre dokonalý duchovný život, ale predsa mnoho ľudí aj v samote stratilo svoju dokonalosť. Naopak zasa, ruch verejného života je najmenej vhodný na dokonalý duchovný život, a predsa mnoho ľudí práve vo verejnom živote žilo obdivuhodným duchovným životom.⁶⁷

2.4.2 Duchovné vedenie

Celou knihou sa prelína motív dôležitosti duchovného vedenia. Osobitne je mu venovaná štvrtá kapitola 1. časti, ale poznámku o duchovnom vedení môžeme nájsť na rôznych miestach tejto knihy. „Nájsť si dobrého a spoľahlivého vodcu, to je rada nad všetky rady.“⁶⁸

Táto kapitola začína staťou z Knihy Tobiaš. Keď sa mladý Tobiaš poberal do Ragesu, povedal otcovi: „*Ale ani cestu do Médska nepoznám, aby som ta zašiel.*“⁶⁹ Vtedy mu otec povedal: „*Chod' a nájsť si verného vodcu, ktorý by ťa na ceste sprevádzal.*“⁷⁰

To isté radí svätý František aj nám. Ak chceme naozaj s dobrým úmyslom nastúpiť na cestu nábožnosti, musíme si nájsť dobrého a spoľahlivého vodcu. Skúsený duchovný vodca nás uchráni od škodlivých a nebezpečných predstáv o nábožnosti, ako to môžeme vidieť aj v živote svätej Terézie z Avily, ktorá sa aj zvláštnym sľubom zaviazala k poslušnosti svojmu duchovnému otcovi. Aj Písmo nám pripomína: „*Verný priateľ je silná ochrana, kto ho našiel, vzácny poklad našiel.*“⁷¹

Keďže veľmi záleží na tom, aby sme nastúpili na cestu nábožného života s dobrým duchovným vodcom, modlime sa vrúcne k Bohu, aby nám uštedril vodcu podľa svojho božského Srdca. Svätý František uisťuje každého z nás, že hoci by Boh mal samého anjela poslať z neba, pošle nám vodcu dobrého a verného. Nesmieme ho však pokladať za obyčajného človeka a spoliehať sa na jeho ľudskú vedu a múdrosť, ale predovšetkým na Boha, ktorý chce k nám hovoriť prostredníctvom toho človeka. Dôležité je, aby sme k nemu prichádzali s dôverou a úprimnosťou, so svojím srdcom,

---

⁶⁷ Porov. *Filotea*, časť I, 3. kapitola.

⁶⁸ Porov. *tamtiež*, časť I, 4. kapitola.

⁶⁹ Tob 5, 2.

⁷⁰ Porov. Tob 5, 3.

⁷¹ Porov. Kaz 6, 14.

aby poznal všetko naše dobro a zlo bez klamu a pretvarovania. Ak je to možné, máme si ho vyvolať za spovedníka. Okrem dôvery máme mať k nemu aj úctu tak, aby dôvera nenarušila úctu a úcta dôveru. To bude potom silné a požehnané, šľachetné a sväté priateľstvo.⁷²

Na nebezpečenstvo oklamania zlým nepriateľom v dôležitých a mimoriadnych veciach, svätý František upozorňuje v kapitole o Božích vnuknutiach. Zlý nepriateľ nám často predkladá zdanlivé dobrá, aby nás oklamal. To sa mu nepodarí vtedy, ak prijmem rady duchovného vodcu a budeme sa nimi riadiť.⁷³

A v časoch duchovnej útechy nás svätý František vyzýva k tomu, že ak by sa nám dostalo mnoho duchovných útech, ak by sa nám v tomto ohľade prihodilo niečo mimoriadne, vždy sa máme zdôveriť svojmu spovedníkovi. Všetky radosti treba používať múdro a s mierou.⁷⁴

V kapitole o duchovnej suchopárnosti odporúča ísť za spovedníkom, otvoriť mu svoje srdce a poslúchnuť jeho rady a pokyny. Bohu sa páči poslušnosť a preto požehná aj radu, ktorú od druhého prijmem, najmä od spovedníka a duchovného radcu. Tak požehnal Boh vodu Jordána a tá vyliečila chorého Námána, lebo ochotne poslúchol radu Elizea, ktorý mu kázal, aby sa v Jordáne okúpал.

Pri vnútorných nepokojoch na upokojenie duše veľmi blahodarne pôsobí vyjavenie vnútorných nepokojov spovedníkovi alebo inému dobrému a nábožnému človeku.⁷⁵

2.4.3 Očisťovanie

Po tom ako nás svätý František ako duchovný sprievodca previedol základnými pojmami o zbožnosti a zameraním celej knihy, začína kapitolami o očisťovaní duše. Používa obraz záhrady, kde sa musí obstrihávať a orezávať všetko, čo je mŕtve a neužitočné. Začiatok nášho duchovného ozdravenia sa musí začať v očistení od hriešnych náklonností. Toto očistenie predpokladá dlhší vývin a stojí veľa námahy. Porekadlo však hovorí, že pomalé liečenie je najistejšie. To platí aj o duchovnom živote. Zlo prichádza rýchlo ako na rozprávkových lietajúcich koňoch, ale odchádza

---

⁷² Porov. *Filotea*, časť I, 4. kapitola.

⁷³ Porov. *tamtiež*, časť II, 15. kapitola.

⁷⁴ Porov. *tamtiež*, časť IV, 10. kapitola.

⁷⁵ *Tamtiež*, časť IV, 8. kapitola.

pomaly, z kroka na krok. Preto duchovný život vyžaduje veľa trpezlivosti a odvahy. Pochod vnútorného očisťovania nemôže a nesmie sa ukončiť skôr ako náš život. Nikdy sa nesmieme priveľmi znepokojovať svojimi nedokonalosťami. Dokonalosť je práve v ustavičnom boji proti nedokonalostiam. Aby sme mohli proti nim bojovať, musíme ich najprv vidieť; aby sme ich mohli premôcť, musíme ich pred sebou mať. Nie ten je istý, kto ich necíti, ale ten, kto sa nezľakne proti nim tasiť zbraň. Len smrteľným hriechom môžeme stratiť Boží život v nás, nie nedokonalosťami. V boji proti zlu sme vždy v tom šťastnom položení, že vždy môžeme zvíťaziť, kým máme vôľu bojovať. Bojovať proti chybám a nedokonalostiam znamená vlastne nad nimi zvíťaziť.⁷⁶

Očisťovanie srdca duše navrhuje František začať očistením od svojich osobných hriechov. Svätá spoveď je najlepším prostriedkom. Ako štart po rozhodnutí obnovy nábožného života je dobré vykonať si svätú spoveď z celého života. Podáva praktické rady, ako vyhľadať dobrého a skúseného spovedníka, spytovanie svedomia podľa knižky, možnosť napísania si hriechov, vzbudenie si ľútosti nad predošlým životom. Pre tých, ktorí začínajú nový život, odporúča generálnu svätú spoveď, prostredníctvom ktorej sa lepšie pripravíme, sami seba lepšie spoznáme, získame zahanbenie nad doterajším životom a naučíme sa obdivovať Božie milosrdenstvo, ktoré na nás s trpezlivosťou čakalo. Taká spoveď upokojí srdce a občerství ducha.⁷⁷

Prirovnanie k Izraelitom, ktorí odišli z Egypta, ale nie všetci opustili aj srdcom zem svojho zotročenia, používa svätý František na spovedajúcich sa kresťanov, ktorí zanechali cestu hriechu, ale nevykorenili zo svojho srdca náklonnosť k hriechu. Urobili síce silné predsavzatie viac nehrešiť, ale cítia akýsi vnútorný žal, že sa museli zrieknuť príjemností a radostí, ktoré hriech so sebou prináša. Podobajú sa chorým, ktorým lekár zakázal určité jedlá. Chápu to, ale napriek tomu závidia tým, ktorí môžu jesť všetko.

Keď sme sa rozhodli viesť nábožný život, musíme sa zriecť nielen hriechu, ale všetkých dobrovoľných náklonností k nemu. Človek s takými náklonnosťami je stále v nebezpečenstve. Podobá sa málokrvným ľuďom, ktorí nie sú síce chorí, ale majú na sebe príznak choroby. Jedia bez chuti, spia nepokojne, smejú sa bez radosti. S podobnou nechutou konajú aj dobré skutky.⁷⁸

Ako môžeme očistiť dušu od dobrovoľných náklonností k hriechu? Duchovný učiteľ svätý František nám ponúka nasledujúce rady: „Ak si chceme očistiť dušu

---

⁷⁶ Porov. *Filotea*, časť I, 5. kapitola.

⁷⁷ Porov. *tamtiež*, časť I, 6. kapitola.

⁷⁸ Porov. *tamtiež*, časť I, 7. kapitola.

od dobrovoľných náklonností k hriechu, musíme si najprv urobiť vážnu a živú predstavu o veľkosti zla duchovného spustošenia, ktoré zapríčiní hriech. Len tak si môžeme vzbudiť ľútosť a ošklivosť voči hriechu. Nedokonalá ľútosť, keď je v spojení so sviatosťou pokánia, očisťuje nás od hriechu, ale silná a dokonalá ľútosť nás očisťuje aj od náklonnosti k hriechu.⁷⁹ Keď si vzbudíme nedokonalú ľútosť a cítime len nepatrný odpor voči hriechu, istotne sa rozhodneme viac nehrešiť. Keď je však jeho nenávisť voči hriechu hlboká a ľútosť dokonalá, vtedy nielenže nenávidí hriech, ale aj hriešne náklonnosti a všetko, čo vedie k hriechu a čo mu napomáha. Preto sa musíme usilovať a vzbudiť si dokonalú ľútosť, aby sa odpor k hriechu rozšíril na všetko, čo s hriechom súvisí. Aby sme si mohli urobiť správnu predstavu o veľkosti hriechu a mohli si vzbudiť dokonalú ľútosť, je nám ponúknutých desať rozjímaní, pomocou ktorých (keď si ich správne vykonáme) a s pomocou Božej milosti sa nám podarí vytrhnúť aj s koreňom hriech z nášho srdca.⁸⁰

Pri všetkých rozjímaniach odporúča začať vždy s prípravnou modlitbou, vnoriť sa do prítomnosti Božej a v klaňaní a velebe ostať pred Pánom. Ďakuje za všetky dary a dobrodenia a prosí o osvietenie rozumu, naplnenie srdca láskou. Jednotlivé rozjímania sa po prípravnej modlitbe zameriavajú na rozum, srdce a vôľu pomocou jednotlivých tém. Začína sa stvorením človeka, druhé rozjímanie sa zameriava na cieľ človeka, v treťom sa apeluje na Božie dobrodenia. Vo štvrtom rozjímaní sa svätý František snaží poukázať na nespočetné Božie dobrodenia a našu nevďačnosť voči Božej nekonečnej láske. Piate rozjímanie nás pozýva k predstave vlastnej smrti. Srdce túži pripraviť sa na túto skutočnosť. Je potrebné obracať myseľ k vlastnej smrti už v prítomnosti, prežívať prítomnosť s ohľadom na koniec svojho pozemského života. V šiestom rozjímaní o poslednom súde sme pozvaní uvažovať nad slovami z Matúšovho evanjelia: „*Podťe, požehnaní od môjho Otca*“, „*Vzdialťe sa odo mňa zlorečení, do večného ohňa...*“ Siedme rozjímanie nám predstaví nielen pomocou síry a smoly horiace mesto, ale vykreslí nám ho aj ako miesto zúfalstva, rúhania a zúrivosti zatratených. V ôsmom rozjímaní sme pozvaní k uvažovaniu nad krásou nebeského raja. Deviate rozjímanie nás spolu s anjelom strážnym pozýva rozhodnúť sa medzi nebom a peklom. V poslednom

---

⁷⁹ *Filotea*, časť I, 8. kapitola.

⁸⁰ Porov. *tamtiež*, časť I, 8. kapitola.

rozjímaní sa nám predostrie život v kráľovstve Zlého a kontrastný život v Kristovom kráľovstve, kde hl'adiac na Vykupiteľa, sa všetci radujú a nažívajú v láske a pokoji.⁸¹

Po týchto rozjímaniach odporúča svätý František pristúpiť smelo, ale pokorne ku generálnej svätej spovedi. Povzbudzuje nás, aby sme sa nedali odradiť nijakými obavami ani úzkosťami. Najlepším liekom proti hriechu je poznanie hriechu. Ľútosť a spoveď sú také mocné, že zničia všetku zlobu hriechu. Pri pokľaknutí v spovednici odporúča predstaviť si, že sme na Kalvárii pri nohách Ježiša Krista ukrižovaného. Autor nás povzbudzuje a vyzýva k otvorenému a prostému vyznaniu. „Pozorne a pokorne počúvaj napomenutia a poučenia spovedníka a v srdci si povedz: ‚Hovor, Pane, mojej duši, Tvoja služobnica počúva.‘“⁸²

Po generálnej svätej spovedi a po svätej spovedi odporúča zasväcujúcu modlitbu k novému vnútornému nábožnému životu.

Po odhodlaní a zasvätení sa novému životu pokračuje svätý František povzbudzovaním zameraným na očisťovanie duše. Po očistení duše od náklonnosti k zlému, od osobného hriechu je tu očistenie od náklonnosti k všedným hriechom, od náklonnosti k neužitočným a nebezpečným veciam, vonkajším vplyvom a potom znovu prechádza k očisťovaniu duše od povahových nedokonalostí.

Očisťovanie duše od náklonností k všedným hriechom

Čím väčšmi rozlieva Duch Svätý v našom svedomí svoje svetlo, tým zreteľnejšie poznávame svoje hriechy, nedokonalosti, ktoré nám prekážajú v rozvoji duchovného života. Všedný hriech, aj keď je nepatrný, predsa je to niečo, čo sa Bohu nepáči, hoci nás to ešte nevedie do zatratenia. Potom aj náklonnosť k všednému hriechu nie je nič iné ako ochota robiť to, čo sa Bohu nepáči. Nezabíjajú síce v človeku život milosti a lásky k Bohu, avšak vnášajú do jeho duše nebezpečné a ťažké nákazy. Prirovnáva ich k pavúkom, ktoré vytvoria pavučiny, do ktorých sa včely nachytávajú, takže sa nemôžu pohnúť a pracovať. To sa však stane vtedy, keď je včelár nedbanlivý. Rovnako sa to môže stať u nás, keď všedné hriechy tak ochromia našu dušu, že duša stratí všetku svoju ochotu a rozhodnosť.⁸³

Po upozornení na nepriateľov duchovného života, ktorí sa skrývajú v srdci samotného človeka, svätý František nás upozorňuje na vonkajších nepriateľov. Diabol

---

⁸¹ Porov. *Filotea*, časť I, 9-13. kapitola.

⁸² Porov. *tamtiež*, časť I, 19. kapitola.

⁸³ Porov. *tamtiež*, časť I, 21. kapitola.

využíva aj dovolené zábavy a príjemnosti ako tanec, hry, šport, divadlo a mnohé iné krásne veci, aby naplnil dušu vonkajšími zmyslovými vnemami, aby v nás oslabil a zničil lásku a túžbu za dobrami a radosťami nadprirodzeného života. Pozemské radosti nemôžu zasýtiť smäď duše, tie ho len odsúvajú. Preto sa diabol snaží spestrovat' zážitky, urobiť ich lákavejšími, aby človeka vábili a zväzovali ho. Deťom sa nikto nečuduje, že pobejú za motýľmi. Bolo by však smiešne a nerozumné, keby tak robili dospelí, u ktorých sa predpokladá rozumnosť. Preto *Filotei* a teda aj nám svätý František hovorí: „Preto, drahá Filotea, buď opatrná a zdržanlivá voči lákaniu radostí a potešení tohto sveta. Načo omotať srdce láskou k takým veciam, načo ducha a obrazotvornosť obťažovať takými neužitočnými a nebezpečnými predstavami?“⁸⁴

Očisťovanie duše od povahových nedokonalostí

Ľudia sa odlišujú nielen telesne, ale aj duchovne, táto odlišnosť je predpokladom najpestrejších vlôh k čnostiam alebo k chybám. Každé úsilie o nábožný život predpokladá ako prirodzenú vec poznanie seba samého. Preto hovorí tento veľký znalca duší *Filotei*: „Filotea, usiluj sa poznať svoju povahu. Dobré vlastnosti svojej povahy máme zachytiť a prehľbovať a chybné vlohy musíme ovládať, spútať, a najväčšími zneškodniť.“⁸⁵ Niet na svete takých dobrých vlôh, žeby ich nebolo možné zlými návykmi celkom skaziť, a niet takej tvrdej a nepoddajnej povahy, ktorá by sa nedala ovládať a zdokonaľiť milosťou Božou a vlastným pričinením. Neskôr v štvrtej časti knihy *Návod na nábožný život* sa svätý František v jedenástich kapitolách venuje pokušeniam a ťažkostiam vnútorného nábožného života. Ponúka pomoc nielen pri prekonávaní ľudských ohľadov, pri ťažkostiach duchovného života, ale aj pri smútku, vnútornom nepokoji a duchovnej suchopárnosti. Svojimi radami a poučeniami nás sprevádza v boji s pokušením.

Prekonávanie ľudských ohľadov

Po rozhodnutí žiť dokonalejším náboženským životom hneď narážame na mnohé poznámky od druhých. Útočia na nás z rôznych strán. Podľa svätého Františka ide o prázdne mlátenie slamy. Vôbec im nejde o náš ošoh, záujmy. Tu platia Ježišove slová:

---

⁸⁴ Porov. *Filotea*, časť I, 22. kapitola.

⁸⁵ Porov. *tamtiež*, časť I, 23. kapitola.

„Keby ste boli zo sveta, svet by miloval, čo je jeho, ale keďže nie ste zo sveta, ja som si vás zo sveta vyvolil, preto vás svet nenávidí.“⁸⁶

Svet nemôžeme nikdy uspokojiť, lebo je nestály a stranický. Znovu tu platia Ježišove slová: *„Prišiel Ján, nejedol a nepil, a hovoria: „Je posadnutý zlým duchom.“ Prišiel syn človeka, je a pije, a hovoria: „Hľa, pažravec a pijan, priateľ mýtnikov a hriešnikov! No múdrosť ospravedľňuje jej skutky.“⁸⁷*

My musíme byť verní dobrým predsavzatiam a nemeniť nič zo svojich rozhodnutí. Vytrvalosť ukáže, či bolo predsavzatie vážne alebo nie, či to bolo dobre, že si sa zasvätila Bohu a chceš viesť prísnejší náboženský život. Dokonca v týchto ľudských posudzovaniach a ohľadoch svätý František vidí účinný prostriedok, aby sme vynaložili väčšie sily a tým naša nábožnosť dostane pevnejšie základy. Uchránime sa tak od pýchy a samolásky. Táto kapitola končí krásnymi slovami: *„Ty si ukrižovaná svetu a svet bude ukrižovaný tebe, t. j. z lásky k Spasiteľovi a jeho krížu bude ti svet mŕtvym tak ako si aj ty, učeníčka a nasledovníčka Ježiša Krista, pre svet celkom a úplne umrela.“⁸⁸*

Odvaha a dôvera v ťažkostiach nábožného života

Keď nasledujeme volanie milosti a celkom sa zasvätime Bohu a jeho službe, obdarí nás na začiatku väčšími dobrami a láskavosťou, aby nás získal pre nový, vznešenejší život. Naplní dušu neopísateľnou radosťou a oduševnením. Duša dostane chuť a záľubu vo vnútornom živote a utiahnutosti, umŕtvovaní a sebazapieraní. Čím viac však duša pokračuje vo svojom čnostnom živote, tým väčšími jej Boh dáva poznať chyby a poblúdenia. Z času na čas doľahne na ňu pocit smútku a opustenosti. Rada svätého Františka znie: *„trpezlivosť“*. Taký smútok nie je zlý. Všetko nové je neisté, namáhavé a ťažké, kým si človek na to zvykne. Keď však premôžeš prvé ťažkosti, nájdeš v novom živote stonásobné radosti a vnútorný pokoj. Ak vytrváš v dôvere a ostaneš smelá a silná v boji, uvidíš, že jeden deň prežitý s Bohom je hodnejší ako tisíc prežitých so svetom.

A v tomto výstupe, ktorý sa nám môže zdať privysoký, nám svätý František ponúka znova obraz zo sveta včiel. Malé včielky nemôžu hneď po vyliahnutí vyletieť na kvety. Musia zosilnieť, živiť sa medom a peľom, ktoré pre nich pripravili iné

---

⁸⁶ Jn 15, 19.

⁸⁷ Mt 11, 18-19.

⁸⁸ Porov. *Filotea*, časť IV, 1. kapitola.

včielky. Tak vyrastú a zosilnejú, takže po čase môžu lietať a zbierať nektár potrebný na výrobu medu. Aj my sme na začiatku duchovného života slabí a malí, nemôžeme sa hneď na začiatku duchovného života pustiť na cestu, čo vedie na končiar dokonalosti, aby sme hneď dosiahli vrchol. Ak však zostaneme nezlomní vo svojom predsavzatí, pomaly zosilnieme a pokročíme.⁸⁹

2.4.4 Pokušenie

V Sirachovej knihe sa píše: „*Ak sa chceš oddať službe Božej, prichystaj sa na pokušenie.*“⁹⁰ Pokušenia prichádzajú takto: najprv vznikne myšlienka na zlé, často sprevádzaná živou obrazotvornosťou. Nato prichádza záľuba alebo nevôľa s predstavovaným zlom. Potom nasleduje súhlas alebo nesúhlas vôle s hriechom. Každý pád do hriechu má tri stupne: pokušenie, záľubu a súhlas. Pokušenie samo ešte nie je hriechom. Počas pokušenia ešte nie sme v činnosti, sme len podnecovaní, vábení. Cítiť pokušenia ešte neznamená s nimi súhlasiť.

Čo sa týka pocitu slasti, ktorý môže byť proti našej vôli spojený s pokušením, svätý František nám pripomína, že máme dvojaké hnutia, jedno nižšie – zmyslové a druhé vyššie – duchovné. Nižšie, zmyslové hnutie sa na základe dedičného hriechu viac kloní k zlému. Môže sa preto stať, že nižšia časť duše pociťuje istú slasť bez súhlasu vyššej časti, slobodnej vôle, často proti nej. Toto je ten boj, o ktorom svätý Pavol hovorí: „*Podľa vnútorného človeka s radosťou súhlasím s Božím zákonom, ale vo svojich údoch pozorujem iný zákon, ktorý odporuje zákonu mojej mysle a robí ma zajatcom zákona hriechu, ktorý je v mojich údoch. Ja nešťastný človek! Kto ma vyslobodí z tohto tela smrti? Ale nech je Bohu vďaka skrze Ježiša Krista, nášho Pána! Ja sám teda mysl'ou slúžim Božiemu zákonu a telom zákonu hriechu.*“⁹¹ Boh nedovolí pokúšať nás nad naše sily, preto sa nemusíme znepokojevať pokušeniami, aj keby boli veľmi ťažké. Keď vôľa odoprie súhlas s pokušením a s ním spojenou slasťou, nikdy nezhrešíme proti Bohu. Pokúšaného človeka prirovnáva František k človeku bezvládne ležiacemu na ceste, bez známok života. My, aby sme sa presvedčili či žije, chytíme ho za ruku a skúmame mu pulz, či mu bije srdce. Ak badáme, čo i len najnepatrnejší pohyb, vieme, že človek žije a môžeme ho vhodným zásahom priviesť k životu. Naša

---

⁸⁹ Porov. *Filotea*, časť IV, 2. kapitola.

⁹⁰ Sir 2, 1.

⁹¹ Rim 7, 22-24.

duša sa tiež zdá byť pri pokušeniach bez sily a akoby bezmocná. Ak chceme vedieť, ako je to s ňou, položíme ruku na duchovné srdce, na vôľu, aby sme videli, či je za pokušenie alebo proti nemu. Na lepšie porozumenie používa ako príklad boj, ktorý vo veľkom pokušení musela vybojovať svätá Katarína Sienská. Boh dovolil satanovi pokúšať ju tými najhanobnejšími pokušeniami, ale dotknúť sa jej nesmel. Boj trval dlhý čas a keď sa jej jedného dňa zjavil Pán Ježiš, spýtala sa ho, kde bol, keď jej srdce bolo plné nečistoty a temnoty. „V tvojom srdci som bol,“ znela Ježišova odpoveď. „Ale ako si mohol byť v mojom srdci, keď tam bolo toľko nečistoty?“ spýtala sa Katarína. „Povedz, boli ti nečisté myšlienky na radosť alebo ti spôsobili bolesť.“ „Zapríčinili mi najhlbšie utrpenie a smútok.“ „A kto to bol, kto vložil odpor a smútok z pokušenia do tvojho srdca? Či nie ja, ktorý som bol v tvojej duši? Ver mi, milá dcéra, keby som tam nebol býval, boli by ťa myšlienky celkom premohli. Vôľa by ich s radosťou prijala, boli by vnikli do duše a celkom ju usmrtili. Keďže som však bol v tvojom srdci, vnukol som ti neľúbosť a odpor proti pokušeniam. Preto ti boli muky na zásluhu pre nebo, bohatým duchovným ziskom a veľkým prírastkom v čnosti a sile.“⁹²

Boj s ťažkým pokušením

Pri boji s ťažkým pokušením svätý František radí, aby sme urobili ako malé deti. Keď zbadajú nebezpečenstvo, bežia k svojmu otcovi a matke, alebo ich volajú na pomoc. Tak aj my musíme bežať k Bohu a prosiť ho o pomoc a ochranu. Potom ponúka niekoľko rád pri boji s pokušením. Jednou z nich je prísť ku krížu, objať ho, pozrieť sa na ukrižovaného Spasiteľa a sľúbiť mu, že nechcem nikdy súhlasiť s pokušením. Prosieť o pomoc a opakovať sľub, že nechcem súhlasiť s pokušením až dovedy, kým pokušenie nepominie. Nemáme myslieť pritom na pokušenie, ale hľadiť na Spasiteľa, ktorý pozerá na nás s nekonečnou láskou z kríža. Ďalšou radou na odvrátenie sa od pokušenia je zamestnať svojho ducha dobrým a príjemným zamestnaním. Ako najlepší prostriedok svätý František odporúča vyjaviť nebezpečné hnutia, pocity a nálady úprimne a otvorene svojmu spovedníkovi. Prvé, čo chce zlý duch dosiahnuť v duši, ktorú chce zviest' na hriech, je úplné mlčanie. Ak však predsa niektoré pokušenie nemožno zahnať, nič nezostáva, len si ho nevšimnúť s uistením, že vedome a dobrovoľne s ním nechceš súhlasiť.

---

⁹² Porov. *Filotea*, časť IV, 3. kapitola.

Pri pokušeniach sa nemôžeme dávať do veľkého vyjednávania so svojim nepriateľom. Musíme mu odpovedať jediným slovom Spasiteľa: „Odstúp odo mňa satan, jedine Bohu sa chcem klaňať, jedine jemu slúžiť.“ Horlivá, bohobojná duša sa v pokušení ponáhľa k Ježišovi, svojmu ženíchovi, a sľubuje, že jemu jedinému chce navždy a večne patriť.

Boj s ľahkým pokušením

Boj s ťažkými pokušeniami stupňuje sily duše a je pre čnostný život osožný, premáhanie drobných každodenných pokušení nám donesie ešte väčší osoh a zisk. Ťažké pokušenia sú mocnejšie a prenikavejšie, ale ľahké sú početnejšie a víťazstvo nad nimi je práve také hodnotné ako víťazstvo nad veľkými a ťažkými. Všetky malé pokušenia k hnevu, závidosti, nespravodlivosti, k neláskavosti sú ustavičnými príležitosťami, pri ktorých sa horlivé a pevné duše môžu denne cvičiť v čnostiach. Stále musíme byť pripravení na boj s ťažkými pokušeniami, ale musíme aj malé a ľahké pokušenia v každej chvíli vedieť premôcť. Najlepšie urobíme, ak sa o ne nestaráme. Môžu nás obťažovať, ale nemôžu nám škodiť. Muchy nás svojím obletovaním môžu znepokojovať, ale nemusíme dovoliť, aby si nám sadli na nos a uštipli nás.

Svätý František nepokladá za celkom správny spôsob boja proti pokušeniam ten, ktorý radí cvičiť sa v náprotivných čnostiach. Tým by sme pokušeniam venovali viac pozornosti, ako si zaslúžia. Stačí, ak si vzbudíme akt čnosti náprotivný jednému pokušeniu. V duchu sa postavme pod kríž a s láskou a dôverou pobožkajme nohy Spasiteľove. Toto je pri všetkých pokušeniach, malých či veľkých, najlepší prostriedok na premoženie zlého ducha. Cvičenie v čnostiach najlepšie prezrádza lásku k Bohu, ktorá zahŕňa v sebe všetky ostatné čnosti. Je kvetom a dovŕšením všetkých čností. Čistá láska k Bohu je najistejší prostriedok proti zlému. Ak sme si zvykli pri všetkých pokušeniach vzbudiť úkon lásky pri nohách Spasiteľových, potom nepotrebujeme skúmať druh pokušenia, aby sme našli náprotivnú čnosť a ňou pokušenia premohli a zahnali.⁹³

---

⁹³ Porov. *Filotea*, časť IV, 5. kapitola.

Posilňovanie srdca proti pokušeniam

Aj keď v predchádzajúcej kapitole svätý František radí neskúmať pokušenia, predsa z času na čas odporúča preskúmať, aké nezriadené náklonnosti a vášne prevládajú v našej duši, aby sme mohli voči nim úspešne bojovať. Uvádza príklad: ak v sebe niekto cíti silnú náklonnosť k márnivosti a samoláske, k lakomstvu alebo k zmyselnej láske. Najprv poukáže na nebezpečenstvo tejto náklonnosti, apeluje na rozum, aby sme pochopili, kam až nás môže zaviesť táto náklonnosť, ak sa ju nebudeme snažiť vykoreniť zo svojho srdca. Potom povzbudzuje k cvičeniu náprotivnej čnosti.

Pre tých, ktorí zistia, že nemajú žiadne pokušenia, je tu odporúčanie cvičiť sa v niektorej čnosti. Tým sa pripraví a posilní srdce na odpor voči akémukoľvek pokušeniu.⁹⁴

Smútok

Smútok môžeme poznať podľa ovocia, je dobrý a zlý. Dobrým ovocím smútku je milosrdenstvo a pokánie. Zlým ovocím je úzkosť a netrpezlivosť, lenivosť a mrzutosť, žiarlivosť a závisť. Už v Sirachovcovej knihe čítame: „*Smútok nedonáša nijakého úžitku a mnohých už usmrtil.*“⁹⁵ Nezriadený smútok znepokojuje dušu, odoberá chuť k modlitbe, okráda ju o rozhodnosť, vzbudzuje nezdravý strach a úzkosť, potláča a ochromuje skoro všetky mocnosti duše. Zlý duch používa smútok, aby dobrým a horlivým dušiam pripravil ťažkosti a pokušenia. Ako pri zlých ľuďoch dosahuje svoj cieľ tým, že sa tešia zo svojich hriechov, tak u dobrých sa usiluje vzbudiť smútok a mrzutosť zo svojich dobrých skutkov. Chce ich odvrátiť od konania dobra tým, že im robí dobro namáhavým a ťažkým. Zlý duch je sám vo svojej prirodzenosti smutný a takým ostane naveky. Preto by rád videl každého človeka podobného, smutného.

Ako vynikajúci prostriedok proti smútku odporúča svätý František modlitbu, ktorá pozdvihuje našu dušu k Bohu, ktorý jediný je živou radosťou a potechou. Pri modlitbe použijeme slová lásky k Bohu a dôvery v neho, najmä vhodné strelné modlitby.

Ďalšou zaujímavou pomocou v prekonaní smútku je spievanie nábožných piesní. Tento spôsob už neraz zahnal zlého ducha s jeho nástrahami. Dobre je tiež si nájsť nejaké zamestnanie ako ručnú prácu, kreslenie, čítanie, aby sa zmenou naša duša

---

⁹⁴ Porov. *Filotea*, časť IV, 6. kapitola.

⁹⁵ Sir 30, 25.

odvrátila od nezdravého smútku. Vyzýva nás ku konaniu vonkajších skutkov nábožnosti, aj keď k tomu nemáme žiadnej chuti. Znovu je tu výzva zobrať si kríž, pobožkať Spasiteľove rany, modliť sa k Bohu s dôverou a detskou láskou.

Dôležité je vyjaviť všetky pokušenia a ťažkosti, ktoré vznikajú zo smútku, svojmu spovedníkovi. V čase ubíjajúceho smútku je dobré rozprávať sa a zabávať sa so svojimi dobrými priateľmi alebo inými skúsenými osobami.

Záverečným povzbudením svätého Františka na tému o smútku je odovzdať sa do Božích rúk a znášať trpezlivo každé bremeno a ťarchu smútku ako trest a pokánie za márnivé a ľahkomyselné radosti. Boh nás nebude len skúšať, ale nás aj oslobodí od nášho trápenia.⁹⁶

Vnútorňý nepokoj

Vnútorňý nepokoj je nielen pokušenie, ale aj stav duše, ktorý môže byť prameňom najrozmanitejších pokušení. Vnútorňý nepokoj je výsledkom vnútorného smútku. Duša je podľa svojho prirodzeného cieľa stvorená na radosť. Utrpenie a bolesť sú niečím neprirodzeným. Ak sa duša cíti utláčaná nešťastím alebo iným zlom, ťažko znáša takýto stav, stáva sa chabou a smutnou. Vnútorňý smútok teda nie je ničím iným ako bolesťou nad nešťastím alebo nezdarmi, ktoré nás proti našej vôli obťažujú a trápia. Duša sa ich chce zbaviť a hľadá prostriedky, ako čím skôr dosiahnuť vytúžený cieľ.

Ak je duša naplnená láskou k Bohu a oddanosťou do jeho svätej vôle, bude pokojne, trpezlivo a pokorne uvažovať, ako by sa zbavila nepríjemného zla. Oslobodenie však musí väčšmi očakávať od Božej dobroty a prozreteľnosti ako od svojej vlastnej činnosti a šikovnosti. Keď duša nemyslí na Boha a jeho pomoc, ak si chce sama pomáhať, potom nepokojne a náhlivo hľadá prostriedky na uľahčenie, akoby všetko záviselo len od nej samej. Ak nenájde hneď, čo hľadá, stáva sa hnevливou a netrpezливou. Tým však jej nepokoj vzrastie.

Vnútorňý nepokoj je po hriechu najväčšie zlo, aké môže dušu zastihnúť. Dráždi srdce človeka, ktoré stráca istotu a do istej miery je zmätené. Stráca chuť a lásku k čnostiam a silu odporovať pokušeniam zlého ducha. Ten spôsobuje duši celkom zvláštne ťažkosti a pokušenia, aby mohol čím dlhšie a čo najviac v „mútnom loviť“.

Chrániť sa akéhokoľvek nepokoja, to je výzva svätého Františka *Filotei* a teda aj nám. Často aj počas dňa sa máme pozrieť na svoju dušu, či je ešte v našich rukách, či ju

---

⁹⁶ Porov. *Filotea*, časť IV, 7. kapitola.

neovládol vnútorný nepokoj alebo zlá náklonnosť. Ak naše srdce zablúdilo do závidi, strachu, namrzenosti, žiadostivosti alebo prehnanej radosti, musíme sa usilovať vrátiť sa pokorne a s láskou k Bohu a všetky svoje city a náklonnosti postaviť do jeho služby.

Nesmieme sa dať znepokojiť žiadosťami, čo by boli malé a nepatrné. Po malých žiadostiach prichádzajú veľké. Tie ľahko zaujmú a ovládnu naše srdce, lebo ho nájdú pripravené na nepokoj. Ak zbadáme, že žiadosti znepokojujú naše srdce, odporúčajme sa do Božej ochrany a silno si zaumieňme neurobiť nič, po čom žiadosti túžia, kým nepominie vnútorný nepokoj. Ak ide o vec, ktorá sa nedá odložiť, ovládaj a mierni svoje žiadosti, ako len vládzeš. Až potom sa dajme do práce, ale nie tak, ako nám srdce vnuká, ale ako káže pokojné uvažovanie.

Na upokojenie duše veľmi blahodarne pôsobí vyjavenie vnútorných nepokojov spovedníkovi alebo inému dobrému a nábožnému človeku. Ako to aj odporúča svätý Ľudovít svojmu synovi: „Ak niečo tlačí tvoje srdce, vyjav to hneď svojmu spovedníkovi alebo aspoň nejakému nábožnému, svedomitému človekovi. Ten ťa poteší a potechou posilnený ľahšie znesieš svoje trápenie.“⁹⁷

Vnútorná rovnováha

Porovnaním striedania časov, ročných období a dní začína kapitola o vnútornej rovnováhe. Táto rozmanitosť dodáva zemi veľa krásy. Tak je to aj s človekom, ktorý je svetom v malom. Život mu plynie ako vodné prúdy v stálom pohybe. Jeden deň sa nikdy celkom nevyrovná druhému. Z tohto prirovnania nám plynie dôležité ponaučenie pre náš život. Pri všetkých týchto zmenách vonkajších udalostí a vzťahov máme si zachovať pevnú a nemeniteľnú vnútornú rovnováhu. Nech sa svet okolo nás akokoľvek krúti a mení, máme ostať pevní a neotrasiteľní. Hľadáme na Boha a všetko svoje chcenie a úsilie zamerajme na neho. Magnetická ihla v lodnom kompase smeruje vždy na sever, nech už loď ide na ktorúkoľvek svetovú stranu. Nech je okolo nás alebo v duši všetko rozhádzané, nech je duša veselá alebo smutná, pokojná alebo podráždená, v úteche alebo v duchovnej neúteche, v pokoji alebo v pokušení, nech je akokoľvek, magnetická ihla našej duše, t. j. náš rozum a naša vyššia vôľa musia vždy a ustavične smerovať k Bohu, svojmu Stvoriteľovi a Vykupiteľovi, svojmu najvyššiemu a jedinému opravdivému dobru. Apoštol Pavol hovorí: „*Lebo či žijeme, žijeme Pánovi, či*

---

⁹⁷ Porov. *Filotea*, časť IV, 8. kapitola.

umierame, umierame Pánovi. Či teda žijeme alebo umierame, patríme Pánovi.“⁹⁸ A ďalej ten istý apoštol hovorí: „*Kto nás odlúči od Kristovej lásky?*“⁹⁹ Nič nás neodlúči, ani súženia, ani úzkosť, ani smrť, ani život, ani prítomné utrpenie, ani strach, ani vábenia, ani diablove úklady, ani veľké duchovné útechy, ani hlboké duchovné suchopárnosti nás neodlúčia od tejto svätej lásky, ktorá je založená na Ježišovi Kristovi, našom Pánovi a Spasiteľovi.

Pevné a neotrasiteľné rozhodnutie nikdy sa neodlúčiť od Boha a zrieknuť sa lásky k nemu poslúži duši ako protiváha, aby si pri všetkej nestálosti vonkajšieho a vnútorného života zachovala svätú a pevnú vnútornú rovnováhu.¹⁰⁰

Vnútorné útechy

Pravá nábožnosť nie je v sladkých, nábožných citoch, ktoré nás príjemne upokojujú a povzbudzujú k nábožným cvičeniam. Človek môže mať také city a hnutia, a predsa môže byť pomýleným a ľahkomyselným človekom, ktorý nemá opravdivej lásky k Bohu ani pravú nábožnosť.

Rozjímanie o Spasiteľovom utrpení mnohých natoľko dojíma, že by sme si mohli myslieť, že ich srdce prekypuje nábožnosťou a svätou láskou. Len po skúške sa ukáže, že ich slzy boli ako lejak, ktorý sa leje prúdom na zem, a predsa zem dobre neovláži, nevsiakne do zeme, ale stečie po povrchu. Hoci plačú, predsa z lásky k Spasiteľovi sa nechcú zrieknuť nijakej žiadosti, nijakej príjemnosti, nijakej márnivosti. Citové hnutia sú často len vonkajším prejavom vrodenej citlivosti alebo sú klamaním zlého ducha, ktorý tak zaslepuje a chlácholí duše, aby netúžili a neusilovali sa o pravú nábožnosť. Tá predsa nie je v citoch a v hnutiach, ale v silnej a vytrvalej vôli robiť vždy to, čo je dobré a správne pred Bohom.

Príjemné city a hnutia srdca bývajú časom dobré a užitočné. Povzbudzujú chuť duše na duchovnú stravu tak, že sa človek s väčšou láskou a radosťou oddá cvičeniam nábožnosti.

Ako však môžeme rozoznať útechu dobrú a užitočnú od útechy nebezpečnej a neužitečnej? Svätý František ako dobrý znalca duší hovorí, že to nie je až také ťažké. Strom poznať po ovocí. Srdcia sú stromy, ich túžby a náklonnosti sú konáre, city sú kvety a skutky sú ovocie. Srdce je dobré, keď je živé a ovládané dobrými citmi

---

⁹⁸ Rim 14, 8.

⁹⁹ Rim 8, 35.

¹⁰⁰ Porov. *Filotea*, časť IV, 9. kapitola.

a náklonnosťami. City a náklonnosti sú dobré, keď nás povzbudzujú k dobrým skutkom. Ak sme teda vďaka vnútorným útečiam a citom horlivejší a láskavejší v sebaovládani a sebazapieraní, trpezlivejší a láskavejší voči svojmu okoliu, vernejší v čnostnom živote, skromnejší a poslušnejší voči predstaveným, prostejší a prirodzenejší v celom svojom správaní a konaní, potom tieto city sú od Boha a sú dobré. Ak však vnútorné city a útechy napomáhajú samolásku, živia pýchu, neústupnosť, závisť, netrpezlivosť, keď si nedáme od nikoho nič povedať a poradiť, potom city a útechy sú zlé a nebezpečné. Dobrý strom rodí len dobré ovocie. Avšak ak nám Boh dožičil duchovnej radosti a útechy, ostaňme pokorní. Vnútorné city a útechy sú nebeské dary, ktoré nás ešte neurobia lepšími a nábožnejšími. František to prirovnáva k cukru v ústach: nemôžeme tvrdiť, že naše ústa sú sladké, ale len to, že cukor v ústach je sladký. Duchovné radosti a útechy dáva Boh skôr ako cukríky, aby pritiahol dušu k sebe a pohol ju k Božej láske. Ďakujme Bohu, že je k nám natoľko pozorný a trpezlivý. Netešme sa priveľmi zo sladkosti vnútorných útech, ktoré nám Boh dáva. Je omnoho múdrejšie radowať sa z duchovných sladkostí, ktoré sú v tom, že láskavá ruka dobrotivého Boha nám vkladá sladkosť do úst, do srdca, do duše a do mysle, aby v nás vzbudila lásku k Bohu a k blížnemu. Boha milovať znamená chcieť poznať a plniť jeho vôľu, zachovávať jeho prikázania, milovať a uskutočňovať čnosti, hovoriť a konať na slávu Božiu, svoje srdce vždy viac a viac pretvárať na Boží príbytok a na chrám Ducha Svätého.

Aj keď vnútorné útechy ako Božie dary sú veľmi potešujúce a požehnané, predsa duša na nich nesmie priveľmi lipnúť. Radšej z času na čas prejavme ochotu zrieknuť sa ich, lebo väčšmi si žiadame Boha samého, jeho lásku.

Na záver ponaučenia o vnútornej úteche nezabúda svätý František pripomenúť, že ak by sa nám dostalo mnoho takých darov, ak by sa nám v tomto ohľade prihodilo niečo mimoriadne, vždy sa máme zdôveriť svojmu spovedníkovi. Všetky radosti treba používať múdro a s mierou. Napísané je: „Ak si našiel med, jedz z neho len toľko, koľko ti je na osoh.“¹⁰¹ Takéto chvíle nemávame často.¹⁰²

---

¹⁰¹ Prísl 25, 16.

¹⁰² Porov. *Filotea*, časť IV, 10. kapitola.

Duchovná suchopárnosť

Časom prichodí na dušu suchopárnosť a pustota. Všetky nábožné cvičenia sú v takej chvíli bez vnútornej radosti. Duša je ako pustá, skalnatá krajina, v ktorej niet cesty ani chodníka k Bohu, v ktorej niet prameňa milosti, ktorý by občerstvil vyschnuté duchovné pole. Okrem toho zlý duch dušu trápi najrozmanitejšími pokušeniami, aby nás priviedol do zúfalstva.

Ak si chceme pomôcť v takomto rozpoložení, musíme vedieť, odkiaľ zlo prichádza. Často si totiž sami spôsobujeme svoju suchopárnosť a pustotu. Môže to byť aj trest za to, že v čase vnútornej radosti a duševného pokoja si, duša, neostala pokornou, ale privolila si pýche a samoláske.

Duchovná suchopárnosť môže byť aj trestom za dvojakosť a neúprimnosť v rozhovoroch so svojím duchovným otcom. Keď chceš oklamať Ducha Svätého, nečuduj sa, že ti odprie útechu a svoje zvláštne dary.

Ak nám Boh ponúka svoju radosť a milosť a my sa správame voči nebeským darom ľahostajne a lenivo, za trest nám Boh vezme všetky útechy a radosti.

Niekedy takmer plávame v mori svetských radostí. Vtedy zaklope Spasiteľ na dvere nášho srdca s prosbou, aby smel vstúpiť. Nalieha na nás, aby sme zanechali svetské radosti a venovali sa duchovným cvičeniam. Ťažko sa lúčime so svetskými radosťami, Spasiteľ potom odíde od nás a ponechá nás vlastnej biede. Ak sa radi sýtíme zemskými, aj dovolenými radosťami, potom nás nebeské dary skôr odpudzujú a protivia sa nám. Sýtym vrabcom sú aj čerešne kyslé.

Ak nám útechy Ducha Svätého priniesli úžitok a požehnanie, zaslúžili sme si novú milosť. „Kto má, tomu sa pridá“. Kto však už nemá, čo mu bolo dané, čo svojou vinou stratil, tomu sa vezme aj to, čo mu bolo prichystané. Dážď občerství len živé, zelené rastliny, suchým škodí, lebo od dažďa zhnijú.

Pre tieto a podobné príčiny strácame vnútornú radosť z nábožnosti a upadáme do duchovnej suchopárnosti. Nesmieme však byť príliš úzkostliví. Ak nás zastihla duchovná suchopárnosť a zistili sme jej príčinu, radujme sa a ďakujme Bohu. Zlo je už spolovice vyliečené, keď poznáme jeho pôvod. Ak by sme však nenašli príčinu suchopárnosti, nemáme ju hľadať ďalej, ale máme robiť to, čo nám radí svätý František.

Prvým bodom je uvedomenie si svoje nestálosti, slabosti a nevládnosti pred Pánom. Druhým bodom je prosba Boha o pomoc, útechu a svätú radosť: „Bože,

zabráň studenému, neúrodnému, severnému vetru, ktorý ničí moju dušu, oživ záhradu mojej duše teplými radosťami svojej svätej útechy.“

Tretím odporúčaním je ísť za spovedníkom, otvoriť mu svoje srdce a poslúchnuť jeho rady a pokyny. Bohu sa páči poslušnosť, a preto požehná aj radu, ktorú od druhého prijmete, najmä od spovedníka a duchovného radcu. Tak požehnal Boh vodu Jordána a vyliečila chorého Námána, lebo ochotne poslúchol radu Elizea, ktorý mu kázal, aby sa okúpala v Jordáne.

V duchovnej suchopárnosti potrebujeme trpezlivosť, aby sme mohli zničiť navštívenie, pretože je od Boha. Nežiadajme si veľmi, aby nás Boh zbavil skúšky, ale radšej sa modlime: „Otče, ak je to možné, vezmi odo mňa tento kalich, ale nie ako ja chcem, ale ako ty chceš.“ Ak Boh uvidí našu oddanosť a svätú rovnováhu, ľahko nás poteší svojimi milosťami.

Záverečnou radou v duchovnej suchote je nestrácať odvahu a nič nemeniť na dennom poriadku a spôsobe života. Nesmieme zanechať svoje zvyčajné pobožnosti, ale musíme ich zdvojnásobiť. Ak nemôžeme dať Bohu čerstvé šťavnaté ovocie, dajme mu aspoň sušené. Boh sa aj s tým uspokojí, len nech je srdce, ktoré mu ho dáva, verné a pevne rozhodnuté milovať Boha. Ak je duša nasýtená sladkými útechami, často myslí na pôžitok z nich a zabudne na cvičenie v čnostiach a dobrých skutkoch. Ak je však bez citovej útechy, väčšmi sa venuje nábožným skutkom a tým rozmnožuje svoje čnosti, ako sú trpezlivosť, pokora, sebazaprenie.

Je omylom myslieť si, že skutky vykonané v duchovnej suchopárnosti nie sú milé Bohu. Naopak sú Bohu milšie, lebo stoja viac námahy a vôľa sa musí pevnejšie a mocnejšie napnúť.¹⁰³

2.4.5 Modlitba

V prvej časti *Návod na nábožný život* sa svätý František venuje očisteniu obrazu o nábožnosti a vzbudeniu si úmyslu stať sa nábožným. Po tom, ako sa duša očistila od náklonnosti k hriechu, od povahových nedokonalostí, pozýva nás k zamysleniu sa nad prostriedkami, ktoré našu snahu o dobrý a nábožný život podporia a pomôžu uskutočniť. Týmito zvláštnymi prostriedkami sú modlitba a sviatosť. Len ten, kto vydrží v boji do konca, dostane korunu večného života.

---

¹⁰³ Porov. *Filotea*, časť IV, 11. kapitola.

Najčastejším a veľmi potrebným prostriedkom, ktorý nám pomôže v udržaní a prehĺbení vnútorného duchovného života, je modlitba.

Modliť sa znamená rozprávať sa s Bohom, či už je to reč duchovná v myšlienkach alebo reč hovorená ústami. S Pánom sa môžeme rozprávať, ako sa dieťa rozpráva so svojím otcom – prosto, detsky, dôverne a úprimne, prirodzene a pravdivo. Modlitba je nebeská voda, ktorou polievaš kvety v záhrade svojej duše, t. j. cnosti svojej duše, aby rástli a prinášali ovocie.

Zvlášť odporúča rozjímavú modlitbu, najmä rozjímanie o živote a utrpení Ježiša Krista. Nik neprichádza k Otcovi ináč, len cez neho. Keď rozjímanie o živote a utrpení Ježiša Krista, lepšie poznáme svojho Vykupiteľa, jeho čnostný život, jeho učenie. Tak môžeme v jeho príklade a slovách nájsť radu a poučenie pre svoj vlastný život.

Odporúča každodenné rozjímanie, ale pritom poukazuje aj na dôležitosť ústnej modlitby. Boha máme chváliť nielen srdcom, ale aj ústami. Sám Spasiteľ sa modlil ústnu modlitbu, ba aj svojich učeníkov naučil ústnu modlitbu. Medzi ústnymi modlitbami popredné miesto zastáva modlitba Otče náš. Obsahuje všetko, o čo máme dobrotivého Boha prosiť. *Filotei* odporúča: „Drahá Filotea, modli sa modlitbu Pána vždy pobožne a úctivo, chráň sa bezmyšlienkovitého odriekania tejto modlitby. Nebezpečenstvo je veľké, lebo veľmi často, ba denne viackrát sa modliavame túto modlitbu, napríklad pri ruženci. Ak sa chceš vyhnúť bezmyšlienkovitému a mechanickému odriekaniu tejto modlitby, radím ti, často rozjímaj o tejto modlitbe. Vnikneš hlbšie do zázračného zmyslu slov a myšlienok nášho milého Spasiteľa.“¹⁰⁴ Ako ďalšie formy ústnej modlitby odporúča modlitbu svätého ruženca a litánie.

Pred každou modlitbou odporúča zostať v tichosti, vzbudiť si úmysel dobrej modlitby. Nie menej dôležité je vonkajšie držanie tela a úcta, ovládanie očí, hlasná a zreteľná výslovnosť. Vonkajšie úctivé držanie tela pomáha vnútornej sústredenosti, nedbalé držanie zas pohodlnosti a roztržitosti. Nie je múdre vyhľadávať zvlášť nevýhodnú polohu ako umŕtvovanie pri modlitbe. Telo musí pokojným a úctivým držaním pomáhať duši pri modlitbe a nesmie ju obťažovať prílišnou námahou a prepínaním.

A čo máme robiť s nedobrovoľnou roztržitosťou? Tu nám svätý František ponúka radu, aby sme si prichádzajúce roztržité myšlienky nevšímali. Nič okrem hriechu nás nemôže vzdialiť od Boha. Nedobrovoľná roztržitosť nezmenšuje cenu modlitby.

---

¹⁰⁴ Porov. *Filotea*, časť II, 1. kapitola.

Naopak, takáto modlitba prináša viac milosti a požehnaní, lebo stojí viac námahy. Nemáme sa ani znepokojovať pre túto roztržitosť a ani opakovať modlitbu v nádeji, že druhá modlitba bude lepšia. Lepšie je oľutovať a uznať svoju chybu, prosiť Boha o odpustenie za poklesok a urobiť si predsavzatie, že nabudúce sa budem lepšie modliť.¹⁰⁵

2.4.6 Rozjímanie

Každé rozjímanie sa začína prípravou. Táto môže byť trojaká:

1. Postaviť sa do Božej prítomnosti. Pri modlitbe predstupujeme pred dobrého Pána Boha, aby sme ho oslavovali a prosili o milosť. Svätý František navrhuje niekoľko spôsobov, ako sa postaviť do prítomnosti Božej.

- Uvedomenie si toho, že Boh je na každom mieste a v každej bytosti tejto zeme.
- Uvedomenie si myšlienky, že Boh zvláštnym spôsobom prebýva v našej duši a v srdci, ba že je duchom nášho ducha a srdcom nášho srdca.
- Predstava nášho Spasiteľa, ako sa pozerá na všetkých ľuďoch, najmä na tých, ktorí sa modlia.
- Predstava Spasiteľa tak blízko pri človeku, ako bol pri Márii alebo Marte a apoštoloch. Zvykneme si predstaviť priateľov a známych, akoby boli pri nás.

Pri postavení sa do prítomnosti Božej môžeme využiť niektoré z týchto spôsobov, nie však všetky naraz. Nemusíme venovať priveľa času tejto príprave.

2. Vzbudenie si úkonu pokory a vďačnosti za to, že môžem byť pred Bohom, a prosba o milosť dobrého rozjímania. Vzyvať svojho anjela strážcu, ako aj svätých, o ktorých je v rozjímaní reč. V prosbe o dobré rozjímanie nemáme prosiť o nejaké neobyčajné útechy a osvietenia. V tejto veci nech robí Boh, ako sa mu páči. V každej práci a v utrpení, ako aj v modlitbách a rozjímaniach má nám záležať jedine na tom, aby sme najdobrotivejšieho Boha potešili svojou úctou, láskou a oddanosťou jeho svätej vôli.

---

¹⁰⁵ Porov. *Filotea*, časť II, 1. kapitola.

3. Táto tretia časť prípravy neprichádza vždy do úvahy. Je to predstava rozjímaného predmetu. Pomocou obrazotvornosti si predstavíme predmet tak, ako by sme ho videli na vlastné oči. Napríklad, keď rozjíname o Ježišovom utrpení, predstavíme si, ako by sme boli sami na Kalvárii a na vlastné oči videli, čo sa robí pri ukrižovaní.

Keď ide pri rozjímaní o predmety, ktoré sa nedajú zmyslami zachytiť, vtedy nemôže byť ani reči o predstave. Niektorí učitelia duchovného života odporúčajú pri takýchto rozjímaniach použiť nejaké podobenstvo alebo prirovnanie. To svätý František neodporúča. Pri rozjímaní stačí, keď sa rozpamätáme na hlavnú vec a potom si ju v mysli preberáme, akoby sme ju chceli niekomu vysvetliť a pritom si vzbudzujeme úkon viery vzhľadom na rozjímanú pravdu alebo tajomstvo.¹⁰⁶

Činnosť rozumu pri rozjímaní

Po príprave nasleduje vlastné rozjímanie, ktorého prvá časť je činnosť rozumu, uvažovanie. Uvažovanie spočíva v tom, že rozmyšľáme o predmete rozjímania, aby sme ľahšie vnikli do jeho obsahu s ohľadom na svoju osobu. Pri tom máme rozmyšľať, ako sme sa zachovali voči učeniu a pravde v minulosti a ako sa chceme zachovať v budúcnosti. Nesmieme však prebehnúť od jednej myšlienky k druhej, ale usilujme sa vydržať pri jednej a vytážiť z nej všetok obsah užitočný našej duši. Usilujme sa najmä rozumieť učeniu a pravde, pokorne a ochotne ju priznať a vo svojom vnútri ju aj prijať. Hodnota rozjímania nespočíva natoľko v uvažovaní, ale v hnutiach srdca, no najmä v rozhodnutiach vôle. Rozjímanie chce byť pokrokom na ceste čnosti a dokonalosti. Tým sa líši od duchovného čítania, ktorého cieľom je rozmnoženie náboženských vedomostí.¹⁰⁷

Činnosť srdca a vôle pri rozjímaní

Uvažovanie vzbudí v našom srdci dobré hnutia a poháňa našu vôľu k dobrým predsavzatiam. Takéto hnutia sú napríklad láska a vďačnosť k Bohu, túžba po nebi a večnej blaženosti, horlivosť za spásu duší, nenávisť k hriechu a mnohé iné.

Ovocím činnosti srdca, hnutí a citov sú dobré a účinné predsavzatia a rozhodnutia vôle. Neostávajme dlho pri citoch, ale usilujme sa ich pretvoriť na jasné a určité rozhodnutia a predsavzatia. Nasleduje konkrétny príklad o Spasiteľovom slove na kríži:

---

¹⁰⁶ Porov. *Filotea*, časť II, 2. kapitola.

¹⁰⁷ Porov. *tamtiež*, časť II, 3. kapitola.

„*Otče, odpusť im, lebo nevedia, čo robia.*“ Toto slovo nás pohne k tomu, aby sme si osvojili lásku a trpezlivosť, ktorú mal Spasiteľ voči svojim nepriateľom, aby sme sa naučili byť k nim dobrí, jemní a láskaví. Toto predsavzatie by však bolo všeobecné a neúčinné. Predsavzatia musia byť premyslené dopodrobna, musia byť určité, úprimné a účinné. Tak chcem nasledovať Spasiteľa vo svetle jeho slova v láske k nepriateľom. Nechcem byť viac netrpezlivá a hnevľivá, keď ma konkrétna osoba bude urážať, nechcem sa rozčuľovať, keď ma tá alebo oná osoba poníži a pohrdne mnou. Naopak urobím konkrétny krok, aby som dotýčnú osobu opäť získala ako priateľa.

Ak budeme takto rozjímať, naše rozjímania budú veľmi užitočné, zbavíme sa chýb a budeme postupovať na ceste čnostného života.¹⁰⁸

Zakončenie rozjímania

Tvorí ho tri úkony: poďakovanie, obetovanie a prosba. Najprv musíme poďakovať Bohu za pomoc poskytnutú pri rozjímaní, za osvietenie rozumu, za city srdca a za predsavzatia vôle. Poďakujeme Pánu Bohu za všetku dobrotu a milosrdenstvo, ktoré budeme často poznávať vo svojich rozjímaniach.

Potom obetujeme všetky myšlienky, city srdca a predsavzatia vôle so všetkými čnosťami a zásluhami Ježiša Krista samému Bohu na znak úplnej oddanosti do jeho svätej vôle.

Napokon poprosme pokorne Boha o požehnanie, aby žehnal myšlienkam a predsavzatiám rozjímania. Povedzme, že vždy dôverujeme v jeho pomoc a ochranu.

Tieto tri úkony spojme ako modlitbu. Dožičme svojmu srdcu voľnosti, aby sa mohlo rozprávať s Pánom, Máriou a s anjelom strážnym. Prosme aj za Svätého Otca, celú Katolícku cirkev, za kňazov, rehoľníkov, za misionárov, priateľov, za jednotu všetkých kresťanov a za všetkých ľudí. Rozjímanie zakončíme modlitbou Otče náš, Zdravas, Sláva.

Ako keď chodíme po záhrade plnej kvetov a na pamiatku si zoberieme nejaký kvet, tak aj na konci rozjímania si vyberieme jednu – dve myšlienky, aby sme sa po celý deň utešovali ich príjemnou vôňou.

Niekedy aj napriek dobrej vôli v rozjímaní nezakúsime nijakú vnútornú radosť, ale len duchovnú suchotu a bezútešnosť. Napriek tomu sa nenechajme znepokojiť ani znechutiť. V takom prípade sa pomodlime predmetu rozjímania zodpovednú modlitbu

---

¹⁰⁸ Porov. *Filotea*, časť II, 4. kapitola.

alebo aspoň strelnú modlitbu. Vyznajme pred Spasiteľom nehodnosť a biedu. Prípadne si prečítajme niečo z *Nasledovania Krista* alebo inej knihy na rozjímanie a rozmyšľajme o jednotlivých vetách. Ak aj napriek tomu pociťujeme duchovnú suchotu, nerobme si starosti, vydržme spokojne a trpezlivo v nábožnom postoji pred Bohom. Čas duchovnej suchoty je čas práce a človek si duchovný chlieb nemôže ináč zadovážiť ako v pote práce. Rozjímanie nie je príležitosť na zisk, ale rozjímanie je na to, aby sme uvedomelejšie uctievali Boha a jemu slúžili. Prehovorme k Bohu, ak to však nemôžeme, ostaňme pri ňom aspoň pohľadom. Keď je to jeho vôľa, prehovorí k nám vnútornými citmi a útechou. To bude pre nás veľká česť a zdroj hlbokej radosti. Keď nám však nedožičí tejto milosti, neznamená to, že sa na nás nedíva, že nie sme v jeho prítomnosti. Musíme i tak vydržať v jeho prítomnosti. Boh vidí našu vytrvalosť, raduje sa z vernosti a ochotnej obetavosti našej lásky. Keď sa potom opäť ukážeme v najbližšej modlitbe pred jeho tvárou, prijme nás láskavo a zahrnie nás svojou milosťou.¹⁰⁹

Vnútoraná uzobranosť

Keď chcem celkom využiť ovocie rozjímania a uskutočniť predsavzatia v každodennom živote, je potrebné cvičiť sa vo vnútornej uzobranosti. Vnútoraná uzobranosť udržuje dušu v duchu rozjímania a zvyšuje účinnosť milosti. Je istým druhom modlitby, lebo udržuje dušu v spojení s Bohom. S rozjímaním tvoria najistejší spôsob, ako si udržať náboženskú horlivosť a postupovať v spasení duše. Ako ju počas dňa praktizovať? Svätý František ponúka niekoľko spôsobov.

Jedným z nich je častejšie cez deň sa postaviť do Božej prítomnosti. Môžeme povedať: „Bože, prečo nehľadím na teba stále tak, ako ty hľadáš na mňa? Prečo tak často myslíš na mňa a ja tak zriedkavo na teba?“ Jelene hľadajú lesné húštiny, aby sa skryli pred nebezpečenstvom, vtáci majú svoje hniezda na stromoch, aby sa do nich počas núdze utiahli. Podobne aj naše srdce potrebuje miesto, do ktorého by sa utiahlo pred zhomom sveta. Z času na čas sa potrebujeme utiahnuť do svojho vnútra, kde sa môžeme zhovárať s mocným Bohom od srdca k srdcu o záležitostiach svojej duše. Potom ťa nebudú tak veľmi tlačiť starosti vonkajšieho sveta. Zanechajme neúčinné návštevy a čítanie duchovne plytkých kníh. Nenechajme sa príliš rozptýliť zábavami.

---

¹⁰⁹ Porov. *Filotea*, časť I, 7. kapitola.

Vysielajme krátke a srdečné vzdychy k Pánovi na znak lásky a dôvery k nemu. Nie je potrebné, aby sme sa pridržali určitých strelných modlitieb, ale srdcom a ústami hovoriť to, čo nám láska k Bohu ponúka.

S láskou k Bohu je to mnohokrát tak ako s láskou ľudí. Tí, čo sa majú radi, vždy si majú čo povedať, ich myšlienky sa často stretávajú, i keď sa na nejaký čas musia rozlúčiť. Niet takého listového papiera, ktorý by obsiahol všetky city ich milujúcich srdc. Tak je to aj s láskou k Bohu. Kto miluje Boha, vždy naňho myslí, pre neho žije, jemu patria všetky túžby, vernosť. Niet stvorenia, ktoré by Boha milujúca duša nechcela pozvať, aby Boha milovalo a jemu spievalo na chválu. Niet na svete človeka ani veci, ktorá by nehovorila o láske. Pri pohľade na ustavičný prúd vody hovorí: „Duša moja, nesmieš zastať, kým nevprúdiš do mora Božej lásky, z ktorého si vyšla.“ Iný pri pohľade na zakvitnuté stromy obdivuje ich utešenú krásu a hovorí: „Prečo som len, Bože, bez kvetov a ovocia?“ Iný zasa vidí malé kuriatka, ktoré sa túlia pod krídla svojej matky, a hovorí: „Pane, skry ma pod ochranu tvojich krídiel.“ Z týchto príkladov môžeme vidieť, že všetky veci, ktoré nás obklopujú, môžeme využiť na svoju nábožnosť.

„Nemyslime si,“ uisťuje nás skúsený duchovný vodca František, že „vnútorná uzobranosť nám bude prekážať v práci a v povolání. Naopak urobí našu prácu plodnejšou a radostnejšou. Keď sa pútnik na chvíľu zastaví, aby si oddýchol a občerstvil sa pri prameni, robí to len preto, aby nabral nových síl, aby bystrejšie mohol pokračovať na ceste. Tak aj vnútorná uzobranosť nie je nič iné ako duševné posilnenie, aby sme ťarchu a starosti každodenného života ľahšie znášali a každodennú prácu vykonávali svedomitejšie. V cvičení duchovnej uzobranosti a v strelných modlitbách sa prejavuje pevnosť a sila duchovného života.“¹¹⁰

---

¹¹⁰ Porov. *Filotea*, časť II, 8. kapitola.

2.4.7 Reč

Svätý František ponúka *Filotei* radu v oblasti reči a rozhovorov, keď sa im venuje zvlášť v tretej časti v 19. – 22. kapitole. Jednotlivé kapitoly nesú názov „Reč“, „Neúctivé a výsmešné reči“, „Opovážlivé posudzovanie“, „Ohováranie.“

Zdravotný stav človeka poznajú lekári podľa jazyka. Podobne aj reči poukazujú na zdravie duše. Ako ľahko siahneme rukou na miesto bolesti, tak ľahko a radi rozprávame o predmete svojej lásky. Reč má byť milá, láskavá, otvorená a pravdivá. Nie je vždy dobré a múdre všetko povedať, čo človek vie, predsa sa však v reči nemôžeme prehrešiť proti pravde. Nikdy nesmieš povedať nepravdu na svoje ospravedlnenie, ani z inej príčiny. Niekedy je potrebné z opatrnosti a predvídavosti pravdu zamlčať a zastrieť ju vhodne volenými slovami. Môžeme to urobiť len vo zvlášť odôvodnených prípadoch, keď to vyžaduje česť a láska k blížnemu.

O protirečení a zastávaní sa svojej mienky svätý František hovorí, že to treba robiť ohľaduplne a s rozvahou, aby sme sa chránili násilného presviedčania, lebo tvrdým a neláskavým zákrokom sa obyčajne ničoho nedosiahne. „Hovoriť striebro, mlčať zlato,“ hovorí jedno príslovie. To neznamena, ako ďalej hovorí František *Filotei*, že treba dávať pozor na nepotrebné a neúčinné reči. Nezáleží na množstve povedaného, ale skôr na obsahu povedaného.¹¹¹

V dvadsiatej kapitole František varuje pred neúctivými a výsmešnými rečami: „Zaumieň si, že ani jedno neúctivé slovo nevyjde z tvojich úst. Aj keď nemá nijaký zlý úmysel, môže sa stať, že tí, čo ťa počúvajú, sa pohoršia. Ak sú to duše slabé, vtedy ich zlé slovo preniká a šíri sa ako lavína, ako olejová škvrna na plátne. Tisíc nečistých myšlienok a pokušení ich bude prenasledovať.“

Veľmi nebezpečné sú neslušné reči, ktoré sa vyslovia žartom alebo dvojzmyselne. Čím žartovnejšie je nečisté slovo, tým hlbšie vniká do srdca. Pri zábave sa ľudia majú podobať včelej rodine, ktorá dorába med dobrých a láskavých reči, a nie osiemu hniezdu, ktoré si pochutnáva na zdochlinách. Keď niekto vedie takéto reči, daj mu najavo, že ťa takéto reči urážajú. Odvráť sa od neho, odíď alebo ináč prejav svoj nesúhlas.

Jedna z najväčších necností je vysmievať sa z druhých. Nič sa natoľko neprotiví láske a opravdivej nábožnosti ako pohrdanie a podceňovanie blížneho. Pretože

---

¹¹¹ Porov. *Filotea*, časť III, 19. kapitola.

v každom výsmechu sa skrýva pohrdanie, výsmech. Patria medzi veľké hriechy a právom sa pokladajú za najťažšiu slovnú urážku.

Čo sa týka žartov a dobromyseľného doberania, keď sa v dobrej nálade spomínajú drobné príhody a menšie ľudské slabosti, patrí to k nenútenej a prístojnej zábave. Len treba dávať pozor, ako upozorňuje svätý František, aby sa toto nevinné doberanie nezmenilo na výsmech. Vždy sa máme zabávať tak, aby sme nezabudli na slušnosť a nestratili pritom blaženú večnosť.¹¹²

„*Nesúďte a nebudete súdení. Neodsudzujte a nebudete odsúdení!*“¹¹³ Týmto citátom zo Svätého Písma začína dvadsiata prvá kapitola o opovážlivom posudzovaní. Svätý Pavol hovorí: „*Preto nesúďte nič predčasne, kým nepríde Pán. On osvetlí, čo je skryté v tme a vyjaví úmysly srdca.*“¹¹⁴ Opovážlivé posudzovanie, posudzovanie bez dostatočnej príčiny je ťažkým prehrešením proti kresťanskej láske k blížnemu a Boh to nenávidí. Nik nesmie byť sudcom druhého, lebo kto posudzuje, privlastňuje si úrad a Spasiteľovo právo. Reči a sudy sú preto opovážlivé, lebo mravná dobrota a zlo každého skutku závisia aj od úmyslu a vnútorného zmýšľania človeka. A to býva najčastejšie skryté. Opovážlivé sú aj preto, lebo každý má dosť čo súdiť seba, nemusí ešte aj blížneho. Ak nechceme, aby nás Boh súdil, musíme sa sami súdiť a druhých nechať Bohu na posúdenie. Bohužiaľ, my to často robíme naopak. Súdime blížnych a nesúdime sami seba.

Ak sa chceme zbaviť zla, musíme najprv poznať jeho korene a príčiny. To isté platí aj o opovážlivom posudzovaní, musíme najprv poznať jeho príčiny a zdroje. Autor podáva šesť rozličných príčin a zdrojov posudzovania.

Niektorí majú posudzovanie v povahe, že tvrdo a prísne súdia blížneho. Sama povaha nie je nič hriešne, je to len nedokonalosť. Je však veľmi nebezpečná, lebo má silnú náklonnosť na pohrdanie a ponižovanie blížneho. Taká povaha potrebuje veľmi múdreho a skúseného lekára.

Niektorí opovážlivo posudzujú z pýchy a závidi. Myslia si, že ich vlastná česť a sláva budú o toľko väčšie, o koľko potlačia česť a slávu iných.

Iní zasa nie sú natoľko pyšní, ale zlo u druhých im pôsobí zvláštne potešenie, lebo ho môžu porovnávať so svojím dobrom.

---

¹¹² Porov. *Filotea*, časť III, 20. kapitola.

¹¹³ Lk 6, 36.

¹¹⁴ 1 Kor 4, 5.

Sú aj takí, ktorí svoje vlastné chyby a necnosti hľadajú aj na iných, aby sa sami pred sebou ospravedlnili a učičkali výčitky vlastného svedomia. Predpokladajú totiž, že ich vlastné chyby a necnosti sú menšie len preto, že aj iní ľudia majú rovnaké.

Iných vedie pri posudzovaní vlastný cit. O tých, ktorí im dobre robia, myslia dobre a o tých, ktorí im robia zle, myslia zle. Strach, závisť a iné ľudské slabosti veľmi napomáhajú opovážlivé napomenutie.

Ako liečiť túto chorobu? Hlavným liekom je opravdivá kresťanská láska. Láska sa obáva stretnutia so zlom, preto ho ani nevyhľadáva. Keď ho aj stretne, odvráti od neho svoju tvár, aby ho nevidela, a verí, že to, čo videla, nebolo zlo, ale len tóna zla. Svojich blízkych posudzujeme vždy priaznivo. Ak máš dobré a láskavé srdce, tvoja reč a tvoj súd je dobrý a láskavý. Svätý Jozef nevyslovil nad blahoslavenou Pannou Máriou nijaký opovážlivý súd, hoci ešte nebol poučený anjelom o vtelení Božieho Syna. Spasiteľ nemohol ospravedlniť hriech tých, ktorí ho ukrižovali, ale usiloval sa zmierniť ich zodpovednosť poukázaním na ich nevedomosť. Aj my, ak nemôžeme ospravedlniť hriech niektorého človeka, majme s ním súcit a pripíšme jeho vinu nevedomosti a ľudskej slabosti.

Svätý František predsa kladie rečnícku otázku, či nikdy nesmieme súdiť blížneho. „Nie, nikdy,“ znie odpoveď! Boh je jediný, kto súdi. Svoj súd nám zjavuje hlasom zákonitej vrchnosti. Preto aj vrchnosť len ako sluha a Boží zástupca môže súdiť.

Smiem pochybovať o dobrom zmýšľaní a dobrej vôli blížneho? Môžem, keď mám nato dostatočné dôvody. Ak ich však nemám, moje posudzovanie je opovážlivé a teda nedovolené. Kto pracuje úprimne a vážne na svojom duchovnom pokroku, nikdy nepríde do pokušenia opovážlivo posudzovať. Len nečestné duše a duchovní zaháľáči môžu mať radosť z toho, keď pozorujú, sledia a kritizujú život druhých.

Výnimkou sú tí, ktorí sú vo svedomí a z úradu povinní pozorovať život druhých. Tak napríklad rodičia svoje deti, cirkevní a svetskí predstavení sebe zverených. Svoju povinnosť musia vykonať s láskou a nesmú pritom zabúdať ani na pozorovanie seba samých.¹¹⁵

Ako najhorší prípad opovážlivého posudzovania uvádza svätý František ohováranie. Prirovnáva ho moru, ktorý otravuje spoločenský život.

Ohováranie je istý druh vraždy. Človek má trojaký život: duchovný život v posväcujúcej milosti, telesný život a spoločenský život, v ktorom záleží na dobrom

---

¹¹⁵ Porov. *Filotea*, časť III, 21. kapitola.

mene. Ťažkým hriechom strácame duchovný život milosti, smrť nás pozbaví telesného života a ohováranie nás pozbaví dobrého mena v spoločenskom živote. Ohovárač vlastne vykoná tri vraždy naraz. Svojím hriechom vraždí svoj vlastný duchovný život, vraždí duchovný život toho, kto ohováranie ochotne počúva, a napokon tomu, koho ohovára, vraždí spoločenský život. Svätý Bernard povedal, že ten, kto ohovára, aj ten, kto ohováranie počúva, majú v sebe diabla. Jednému sedí na jazyku, druhému v uchu.

Najprefikanejší a najhorší sú ohovárači, ktorí svoje ohováranie začínajú najprv chválou a uznaním alebo ju zabalajú do žartu a vtipu, aby tým silnejšie a účinnejšie raniť. Na toto ohováranie sa tak ľahko nezabudne. Ono nejde, ako sa hovorí, jedným uchom dnu a druhým von.

Jeden zlý skutok ešte neopravňuje, aby sme niekoho usvedčili zo zlého návyku. Ba keď aj niekto žil dlhší čas v nejakej neresti, ešte vždy sa môžeme myliť. Šimon nazval Magdalénu hriešnicou, lebo ešte nedávno takou bola. Predsa však nemal pravdu. V tej chvíli už nebola hriešnicou, ale svätou kajúcnicou, pretože si ju Spasiteľ vzal pod ochranu. Kto môže s istotou povedať, že človek, ktorý ešte včera bol hriešnikom, je ním aj dnes, keď Božie milosrdenstvo je také veľké, že stačí jeden okamih, aby milosť zaúčinkovala? Včerajší deň nemá súdiť dnešný a dnešný včerajší. Posledný deň má právo, aby súdil ostatné. Nemôžeme nikdy povedať, že niektorý človek je zlý, lebo nemusíme mať pravdu. Ak už predsa musíme o niekom niečo povedať, môžeme povedať najviac toľko, že to alebo ono urobil zle, že vtedy a vtedy zle žil, že nateraz zle žije, ale nie, že je zlý.

Aj keď musíme byť v rečiach obozretní, aby sme neohovárali blížneho, predsa nesmieme byť úzkostliví a upadnúť do druhej krajnosti: chváliť necnosti a chyby druhých. Zlé treba pomenovať zlým a čo je hodné pokarhania, treba karhať. Každú vec musíme pomenovať jej vlastným menom.

Pre karhanie chýb iných svätci ponúka niekoľko pravidiel. Pokarhanie musí byť na úžitok karhaného alebo poslucháčov. Ďalej musíme mať oprávnenie alebo povinnosť karhať. Napokon pri každom karhaní musíme rozlišovať chybu ako takú a človeka, ktorý chybu vykonal, prípadne ju má. Chyby treba karhať, ale toho, kto chybu urobil, treba šetriť.

A ako sa správať, ak niekto v našej prítomnosti ohovára? Rady, ktoré svätý František ponúka *Filotei* a teda nám všetkým, sú tieto: „Pochybuje a never hneď v také obviňovanie. Ak to nie je možné, usiluj sa aspoň ospravedlniť úmysel toho, o kom je

reč. Keby však ani to nebolo možné, obráť reč na iný predmet. Upozorni druhého, že ak on neupadol do hriechu, môže za to ďakovať Božej milosti a nie je to jeho zásluha. Láskou a dobrotou zaúčinkuj na ohovárača, aby nadobudol lepšie presvedčenie, a ak vieš o ohováranej osobe niečo dobré, nezabudni to pripomenúť.¹¹⁶

2.4.8 Čnosti

Kráľovná včiel nikdy nevyletí z úľa sama, ale vždy s celým svojím sprievodom. Práve tak aj láska – kráľovná čností – nikdy nevchádza a neprebýva v srdci sama.

Duša zasiahnutá láskou necvičí sa vo všetkých čnostiach naraz, nie vo všetkých rovnako, nie všetky v každom čase, nie všetky na každom mieste. Hudba je sama osebe príjemná, rozveselí človeka, ale v čase smútku je predsa len nemilá. Mnohí sa mýlia, keď sa chcú cvičiť len v jednej čnosti a to pri každej príležitosti.

Čnosti môžeme rozdeliť do dvoch skupín. Sú čnosti všeobecné a zvláštne. Čnosti všeobecnej povahy, v ktorých sa treba najmä cvičiť, sú napríklad pokora, miernosť, striedmosť, mravnosť. Tieto čnosti nie sú tak nápadné, ale cvičenie v nich je veľmi potrebné. Cukor je príjemnejší ako soľ, napriek tomu soľ používame častejšie a všestrannejšie. Vo všeobecných čnostiach sa nemáme cvičiť pre ne samy, ale v spojení s inými čnosťami. Takto sa zvyšuje ich krása a hodnota.

Zo zvláštnych čností sa máme cvičiť najmä v tých, ktoré zodpovedajú nášmu povolaniu, a nie našej záľube. Každý stav má svoje stavovské čnosti. Každý sa má cvičiť v tých čnostiach, ktoré zodpovedajú jeho stavu, povolaniu a životným možnostiam.

Okrem stavovských čností sa máme cvičiť aj v tých čnostiach, ktoré, aj keď sa obyčajne necenia vysoko, predsa len majú svoju hodnotu.

Je dobré a užitočné vyvolať si niektorú čnosť za hlavnú, aby sme tak duševný život lepšie usporiadali a udržali v jednote. Sv. Ján Almužník sa zdokonaľoval v čnosti milosrdenstva k chudobným, svätý Ľudovít rád navštevoval nemocnice a sám obsluhoval, svätý František miloval čnosť chudoby.

Kto cíti náklonnosť k nejakej chybe alebo hriechu, má sa cvičiť v náprotivnej čnosti. Tým čoskoro premôže nepriateľa svojej duše a postúpi aj v iných čnostiach.

---

¹¹⁶ Porov. *Filotea*, časť III, 22. kapitola.

O mimoriadnych daroch hovorí svätý František *Filotei*: „Drahá Filotea, chcem ťa ešte upozorniť na niektoré zjavy, ktoré sa často pokladajú za čnosti, ale nie sú čnosťami. Myslím tu na vytrženia ducha, unášanie a videnia. Tieto duševné stavy a zjavy nie sú čnosťami, ale odmenou, ktorú Boh poskytol niektorým dušiam, ktoré vytrvali v čnostiach. Tieto mimoriadne milosti si však nemôžeme žiadať. Nie sú potrebné k tomu, aby sme Boha milovali, jemu slúžili a tak prišli do neba. Jedine po tom máme túžiť, aby sme boli dobrými a statočnými ľuďmi a opravdivo nábožnými kresťanmi.“¹¹⁷

Často sa stáva, že práve tí, ktorí si myslia, že sú anjelmi, nie sú ani len dobrými ľuďmi, veľkými sú len v krásnych, nadnesených slovách, ale nie v šľachetnom zmýšľaní a skutkoch.¹¹⁸

2.4.9 Trpezlivosť

Svätý Pavol píše v liste Hebrejom: „*Potrebuje vytrvalosť, aby ste plnením Božej vôle získali prisľúbenie.*“¹¹⁹ Božský Spasiteľ nás vykúpil trpezlivým utrpením a smrťou a aj my si musíme zaslúžiť nebeskú slávu prácou a trpezlivým utrpením. Znášajme preto s veľkou trpezlivosťou všetky nepríjemnosti a protivenstvá, všetky neláskavosti a horkosti. Neobmedzuj svoju trpezlivosť len na jedno – dve utrpenia, ale trpezlivo vezmi na seba každý kríž, ktorý ti Boh posiela. Sú ľudia, ktorí len také utrpenie radi znášajú, ktoré prináša vonkajšiu úctu a slávu. Takí ľudia nemilujú utrpenie pre jeho vnútornú hodnotu a záslužnosť, ale pre vonkajšiu slávu a obdiv, ktoré také utrpenie prináša. Kto je naozaj trpezlivý len z lásky k Bohu, ten znáša každé utrpenie rovnako a pokojne bez ohľadu na to, či ho sprevádza sláva alebo potupa. Potupu a ponížovanie od zlých ľudí nie je ťažké znášať. Omnoho ťažšie sa znáša nespravodlivosť od dobrých ľudí, od priateľov a príbuzných.

Trpezlivo znášaj nielen vlastné utrpenie a navštívenie, ale aj okolnosti a následky s nimi spojené. Mnohí by trpeli, ale bez bolesti. Človek však musí každé utrpenie a každú chorobu, ktorú Boh posiela, prijať ochotne, trpezlivo a oddane. Musí všetko trpezlivo znášať tam, kde to Boh posiela, a to so všetkými nepríjemnosťami a následkami, ktoré z Božej vôle prichádzajú s utrpením.

---

¹¹⁷ *Filotea*, časť III, 1. kapitola.

¹¹⁸ Porov. *tamtiež*, časť III, 1. kapitola

¹¹⁹ Hebr 10, 36.

Ak ťa navštívi nejaké zlo alebo nešťastie, použi všetky dovolené prostriedky, ktoré máš poruke, aby si sa oslobodila. Ak Boh odvráti nešťastie od teba, ďakuj mu pokorne. Ak ťa ponechá v zle a nešťastí, oslavuj Boha svojou trpezlivosťou a oddanosťou jeho svätej vôle.

Nikdy sa nežaluj pred ľuďmi, ktorí sa ľahko rozčúlia, ktorí sú hnevľiví a zlomyseľní. Ak si chceš vyžalovaním sa uľaviť, urob to len pred dobrými a pokojamilovnými ľuďmi. Iní by ťa ešte väčšmi znepokojili a namiesto toho, aby ti vytiahli trň, ktorý ťa pichá, ešte hlbšie ti ho zatlačia.

Tak ako vo vonkajšom živote ani vo vnútornom nemožno pokročiť bez ťažkostí. Nemôžeme sa dopracovať k nijakej čnosti bez sebazapierania a zdolávania prekážok. Veľké a významné diela museli obyčajne bojovať s neporozumením a ťažkosťami. Preto nás svätý František povzbudzuje, aby sme hľadeli duchovným zrakom často na Spasiteľa na kríži, obnaženého, potupeného, vysmievaného, opusteného, žiaľom, bolesťou a smútkom zmoreného. Myslime na to, že všetky naše utrpenia sa nijako nevyrovňajú jeho utrpeniam ani veľkosťou, ani počtom. Všetko, čo môžeme z lásky k Bohu pretrpieť, je ničím v porovnaní s tým, čo vytrpel Spasiteľ pre nás. Svoju lásku k Spasiteľovi dokážeme najlepšie tým, keď trpezlivo znášame to, proti čomu cítíme odpor. Ochotne poddajme svoju hlavu trňom protivenstva, svoje srdce dajme prebodnúť mečom prenasledovania a nepriateľstva, napime sa octu horkosti, lebo Spasiteľ chce, aby sme lepšie porozumeli utrpeniu, vrúcnejšie ho milovali a vernejšie ho nasledovali.¹²⁰

2.4.10 Pokora

Čo je vlastne kresťanská pokora? Kresťanská pokora je láska k prostote a chudobe, láska k vlastnému ponižovaniu a podceňovaniu podľa Spasiteľovho príkladu. Pokora je základ cnostného života. Všetci svätí ctili, milovali a cvičili sa v tejto čnosti väčšmi než v iných čnostiach.

Malicherné a bláznivé je, keď hľadáme slávu a pýchu v tom, čo nie je naše, vo veciach bezcenných a nehodných, aby sme sa nimi chválili. Ak vykonáme nejaký skutok z pokory, sme pokorní. Ak to urobíme pri každej príležitosti, zvykneme si

---

¹²⁰ Porov. *Filotea*, časť III, 3. kapitola.

na pokoru. Ak máme radosť v pokoreniach a všade hľadáme poníženie, vtedy nás vedie duch pokory. Všetko konať v duchu pokory znamená milovať poníženie a pokorenie a hľadať vlastné opovrhnutie a podceňovanie.

Medzi zlami a utrpeniami, ktoré máme znášať, sú také, ktoré nám prinášajú česť a také, ktoré nám prinášajú opovrhovanie. Utrpenie spojené so slávou by hocikto rád zniesol, ale potupné utrpenie bez svetskej slávy len málokto vezme na seba.

„Iste by si chcela vedieť, ktoré pokorenia sú najväčšie a najzaslužnejšie,“ hovorí svätý František *Filotei*. „Sú to tie, ktoré sú najviac protichodné našim náklonnostiam a potom tie, ktoré sme si sami nezvolili, ale prýštia z povinností stavu a povolania. Niektorá rehoľníčka by radšej kohokoľvek poslúchla, len nie svoju predstavenú. Najlepšie a najväčšie pokorenia sú tie, ktoré vyrastajú z vlastného životného okolia a prostredia.“¹²¹ Svojoľný výber pokorenia ukracuje nás o mnoho zásluh. Kto nám dá milosť, aby sme milovali a porozumeli na nás doliehajúcim pokoreniam? Len ten, ktorý pre naše vlastné povýšenie žil a umrel ako výsmech ľudstva a vyvrhel vlastného národa.

Často hovoríme, že sme ničím, že sme len samý nedostatok a bieda. Ale veľmi by nás zamrzelo, ba azda aj urazilo, keby nás niekto vzal za slovo a v tom zmysle aj o nás takto hovoril. Opravdivá pokora miluje pravdu a priamosť a nič nerobí len naoko. Ba nevyhľadáva nijaké zvlášť pokorné slová. Pokorný hovorí to, čo si myslí a cíti, lebo miluje pravdu a chce, aby sa jeho slová a skutky zhodovali s jeho myšlienkami.

Falošná pokora je aj to, keď niekto povie: „Nechajme zvláštne cvičenia nábožnosti ako rozjímanie, návštevy Najsvätejšej oltárnej sviatosti a sebazapierania dokonalým dušiam, lebo to nie je pre nás, obyčajných hriešnikov.“ Či to nie pýcha, keď neprijímame Božiu milosť? Či nie sú Božie dary také, že ich musíme prijať? Či nie je znakom pokory odovzdať sa do Božej vôle a splniť jeho žiadosť nakoľko len možno?

Niektorí sa zas neopovážia ani len myslieť na dary a dobrodenia, ktoré im Boh dožičil, a to zo strachu, aby ich to neprivedlo k pýche a samolúbosti. Aj oni sa mýlia.

Podľa mienky svätého Tomáša práve rozjímanie o Božích dobrodeniach je najlepší prostriedok, ako sa dostať k Božej láske. Čím lepšie poznáme dobrodenia, tým väčšmi budeme milovať Boha a jemu za ne ďakovať. Nič nás nemôže hlbšie uponížiť pred Božím milosrdenstvom ako nesmierny počet jeho dobrodení a nič nás nemôže viac uponížiť pred Božou spravodlivosťou ako množstvo našich hriechov. Svätý Pavol nám

---

¹²¹ *Filotea*, časť III, 3. kapitola.

pripomína: „Čo máš, čo si nedostal?“¹²² Keď si pomyslíme, že vlastnými silami nevládzeme nič dobré urobiť, radi vzdáme česť Bohu, pôvodcovi všetkého dobra na nebi i na zemi. Tak priznáva aj najsvätejšia Panna Mária, že Boh urobil s ňou veľké veci, ale robí to preto, aby sa pokorila a vzdala česť Bohu.¹²³ „Velebí moja duša Pána, ... lebo veľké veci mi urobil ten, ktorý je mocný.“¹²⁴

Pri všetkej pokore však nesmieme zabudnúť na svoje dobré meno. Dobré meno nespočíva v oceňovaní nejakej osobnosti pre jej mimoriadny čnostný život, ale v uznaní statočnosti a bezúhonnosti života. Dobré meno je oporou spoločenského života. Láska k bližnému žiada aj určitú starosť o svoj zovňajšok a dobré meno. Takáto starosť nemôže byť prekážkou pokore, len nesmieme byť veľmi horliví a úzkostliví. Lepšie je urážku a poníženie, pohrdanie prehliadnuť a nevšimnúť si, ako sa ospravedlňovať alebo sa chcieť pomstiť. Čnostné duše sa nestarajú o to, čo o nich hovoria zlé klebetné jazyky. Duše s plytkým koreňom čnosti sa zas znepokojujú pri každej príležitosti.

Dobré meno je akýmsi ukazovateľom, ktorý naznačuje, kde prebýva čnosť. Pritom nie je hlavné vonkajšie dobré meno, ale vnútorný čnostný život.

Hľaďme vždy na ukrižovaného Ježiša. On ochráni naše dobré meno. Keď však dopustí, aby sme bez vlastnej viny stratili svoje dobré meno, urobí to preto, lebo nám chce dať väčšiu slávu alebo nás chce zaviesť na cestu pokory, ktorá je tisíckrát vzácnejšia ako všetky úcty sveta.

Oproti nespravodlivému ohováraníu postavme smelo a pokojne pravdu. Keď nás protivník nepočúvne a neprestane urážať, potom pokojne a pokorne vydržme a obranu svojej cti vložme do Božích rúk. Len keď nás niekto nespravodlivo obviní z ťažkej a hanebnej veci, nesmieme bez slova prijať obvinenie, ale musíme sa brániť, pravda, pokojne a pokorne. Osoby, ktorých dobré meno má veľký význam pre mravnosť a povzbudenie mnohých, musia si dávať omnoho väčší pozor na svoje dobré meno.¹²⁵

---

¹²² 1 Kor 4, 7.

¹²³ Porov. *Filotea*, časť III, 3. kapitola.

¹²⁴ Porov. Lk 1, 46-49.

¹²⁵ Porov. *Filotea*, časť III, 4. kapitola.

2.4.11 Láskavosť

Svätého Františka často označujú za láskavého svätého. Vo svojich listoch, dielach podáva mnohé myšlienky na tému láskavosti. V tejto kapitole ponúkžeme tie, ktoré nám podáva v diele *Návod na nábožný život*.

Spomínanú tému podáva svätý František v dvoch kapitolách: jednou je „láskavosť k blížnemu“, druhou – podľa neho oveľa dôležitejšou – je „láskavosť voči sebe samému.“

Láskavosť k blížnemu

Svätý František pripodobňuje dve čnosti, ktoré boli zvlášť prítomné v živote Ježiša Krista, a to láskavosť a pokoru, ku svätej krizme, zmiešanine olivového oleja a balzamu, ktorá sa od apoštolských čias používa pri sviatosti birmovania a pri svätení. Balzam, ktorý vo vode padá na dno, je obrazom pokory, a ľahký olivový olej, ktorý vždy pláva na povrchu, je obrazom láskavosti. Pokora približuje k Bohu, láskavosť zasa riadi a zdokonaľuje naše vzťahy k blížnym.

Láskavosť je čnosť, ktorá všetky ťažkosti spoločného nažívania premáha láskou. František nás vyzýva, aby duchovná krizma prebývala vždy v našom srdci. Nie však iba navonok, ale v srdci. Naš pozemský život je len putovaním do večnej vlasti, preto sa nehnevajme a neškriepme na tejto ceste. Majme neochvejnú zásadu nikdy sa nenahnevať a hnev pod nijakou zámienkou nepripustiť do svojho srdca. Keď poskytneme hnevu čo i len málo miesta vo svojom srdci, čoskoro zapustí korene a ovládne celého človeka. Urazená pýcha, malicherné upodozrievanie, nedôvera, všetky falošné predsudky sú jeho potravou. Svätý Pavol nás napomína, aby sme nedali zapadnúť slnku nad svojím hnevom.

Človek nemusí zlo trpieť, ale musí ho energicky premáhať, no vždy s láskavosťou a láskou. Pokojne a s rozvahou povedané napomenutie sa vždy radšej prijme, ako v rozčúlení povedaná výčitka, aj keď je akokoľvek opodstatnená.

Ako teda premôcť hnev? Len, čo zbadáme, že nás chce hnev ovládnuť, sústreďme všetky duševné sily a potlačme ho. Nerobme to však prenáhle a násilne, ale pokojne, vážne a s rozvahou, aby sa neznepokojilo a nerozčúlilo naše srdce.

Ak sa nám nepodarilo ovládnuť hnev, musíme spolu s Dávidom povedať: „Moje oči sa zakalili od silného hnevu,“ potom sa modlíme: „Zmiluj sa nado mnou, Bože,

pomôž mi, vystri svoju pravicu a oslobod' ma od hnevu.“ Ako kedysi Boh na prosbu apoštolov zastavil búrku na mori, tak urobí aj s tvojím hnevom a opäť zavládne ticho a pokoj v našej duši. Avšak aj táto prosba nesmie byť prenáhlená a násilná, ale musíme ju predniesť s dôverou a odovzdanosťou do Božej vôle.

Ak sme v hneve povedali alebo urobili niečo nesprávne, usilujme sa chybu čím skôr napraviť, a to milým slovom alebo inou láskavosťou a dobrotou. Čerstvé rany sa liečia rýchlejšie ako staré. Vo všetkom, čo hovoríme alebo robíme, si zvykajme na láskavý tón. O svojich blížnych zmýšľajme vždy dobrotivo a nešetrite milými a láskavými slovami. V závere kapitoly o láskavosti k blížnym je dôležitá poznámka o láskavosti nielen k cudzím, ale aj k svojim blízkym.¹²⁶

Láskavosť voči sebe samým

Najlepšie použitie láskavosti je, keď ju preukazujeme sebe samým. Nikdy sa nesmieme hnevať na seba, na svoje chyby a priveľmi sa rozčuľovať. Aj keď musíme minulé chyby oľutovať, predsa sa naša ľútosť nemá premeniť na hnev. Zanevrenie na seba samu by bolo znakom samolásky, ktorá sa cítila zasiahnutá pri pohľade na svoju vlastnú nedokonalosť. Nespokojnosť so svojimi chybami nás nemá doviesť k hnevu a netrzeplivosti, ale máme sa ovládať a byť rozumní. Nemáme hodnotiť svoje chyby podľa pocitov, ktoré v nás vzbudzujú, ale máme ich posudzovať s jasnou a pokojnou rozvahou.

Každý otec dosiahne väčší úspech vo výchove detí láskavosťou a dobrotou ako krikom a nadávaním. Tak isto aj naše srdce polepšíme pokojným a láskavým zásahom ako ostrým a prísnyim zákrokom.

Ak si urobila chybu, neznepokojuj sa. Uvedom si svoju nedostatočnosť a pokor sa hlboko pred Bohom. Nečuduj sa svojmu pádu. Niet sa čo čudovať, keď chorý ochorie, slabý oslabne. Ľutujme však, že sme svojimi hriechmi a chybami urazili Boha, pozbierajme odvahu a dôveru v Božie milosrdenstvo a dobrotu a dajme sa opäť na cestu čnostného života.¹²⁷

---

¹²⁶ Porov. *Filotea*, časť III, 5. kapitola.

¹²⁷ Porov. *tamtiež*, časť III, 6. kapitola.

2.4.12 Chudoba

V kapitole o čnostiach sú okrem iných čností aj tri čnosti, ktoré sú podkladom pre rehoľné sľuby. Svätý František však hovorí o týchto čnostiach ako o takých, ktoré sú potrebné pre duchovný život každého z nás. Vybrali sme si zvlášť čnosť chudoby.

Láska nás vedie k dokonalosti života, ale chudoba ducha, čistota a poslušnosť sú tri hlavné prostriedky, ktorými sa dosahuje a chráni láska. Chudoba ducha posväčuje Pánovej láske a službe náš majetok, čistota zas telo a poslušnosť srdce. Chudoba ducha, čistota a poslušnosť sú tri ramená duchovného kríža. Základ, na ktorom stojí kríž, je pokora. Svätý František však nehovorí o sľuboch čistoty, chudoby a poslušnosti. Vyzýva k uskutočňovaniu týchto troch čností, lebo všetci sme k tomu Bohom povolaní. Sľuby samy osebe ešte nikoho neurobili dokonalým. Je rozdiel medzi príslušnosťou k stavu a dokonalosťou samou.

Ako prvej čnosti sa venuje chudobe ducha. „*Blahoslavení chudobní duchom, lebo ich je nebeské kráľovstvo.*“¹²⁸ Chudobný v duchu je ten, kto sa vo svojom duchu, v myslení a nazeraní neženie za majetkom, bohatstvom, peniazmi a inými pozemskými dobrami. Nezriadená láska k časnému majetkom veľmi obmedzuje lásku k Bohu a je veľkou prekážkou na ceste k dokonalosti. Koľko premýšľania a starostí, koľko nespokojnosti a námahy je spojených s úsilím o peniaze, majetky a bohatstvo. A aj keď už niekto dosiahol bohatstvo, ešte stále nie je spokojný a šťastný.

Málokto si však prizná, že je chamtivý a lakomý. Usiluje sa ospravedlniť svoje správanie výhovorkami, ako je napríklad starosť o budúcnosť. Lakomosť je zvláštna horúčka, ktorú človek cíti o to menej, o čo je vyššia a mocnejšia. Nebezpečenstvo, ktoré prináša so sebou majetok a bohatstvo, najúčinnnejšie prekazí čnosť chudoby alebo chudoba ducha. Majetky, ktoré máme, nepatria nám, ale Bohu. Na to nám ich dal, aby sme z ich užívania prinášali ovocie a úžitok pre večnosť. Svätý František povzbudzuje *Filoteu*, aby ešte väčšmi ako iní ľudia svoj majetok užitočne a výnosne spravovala, bránila a zveľaďovala. Túto starosť prirovnáva ku kráľovským úradníkom, ktorí pracujú usilovnejšie a svedomitejšie na skrášľovaní im zverených záhrad ako vlastných. Robia to, aby si svojou prácou získali priazeň a lásku kráľov a kniežat. Tak isto sa aj my musíme usilovať získať si Božiu priazeň starostlivým a verným spravovaním Bohom

---

¹²⁸ Mt 5, 3.

nám zvereného majetku. Sebecká láska je prudká, nespokojná a taká je aj starosť, ktorá z nej vychádza, plná nepokoja. Láska k Bohu je plná pokoja, spokojnosti, a preto aj starosť, ktorá z nej pochádza, je vždy pokojná, láskavá, oblažujúca. Pozorujme svoje myšlienky, city a srdce, keď niekedy utrpíme stratu na majetku. Ak sa nás to silno dotkne, vtedy ešte lipneme k pozemským veciam.

Nebudme otrokmi pomínuteľných vecí. Naša duša ich musí ovládať a nesmie sa nimi dať spútať. Jed mať a jedom sa otráviť, to je predsa rozdiel. Lekárnici majú v lekárňach veľa jedov, ale sami nie sú otrávení, lebo jed majú v lekárni a nie v tele. Tak aj my môžeme mať bohatstvo a nemusíme sa ním dať otráviť.

Svätý František nás vyzýva k láske k chudobným a k chudobe. Písmo hovorí, že budeme podobní tomu, čo milujeme. Láska zblízuje milujúcich. Ako hovorí svätý Pavol: „*Veď kto je slabý, aby som nebol slabý aj ja? Kto je vystavený pohoršeniu, aby to aj mňa nepálilo.*“¹²⁹ Mohli by sme aj tak povedať: Kto je, aby som aj ja s ním nebol?

Ak miluješ chudobných, často ich navštevuj, rada sa s nimi rozprávaj. Tvoja reč nech je rovná reči chudobných. Tak sa s nimi rozprávajme, ako by sme boli jedni z nich.

Ak chceme urobiť ešte viac, vyzýva nás, aby sme sa neuspokojili s tým, že sme chudobní, ale aby sme sa stali služobníkmi chudobných. Ponúka nám príklad obetavej služby kráľa Ľudovíta a svätej Alžbety Durínskej, ktorí radi slúžili a pomáhali chudobným. Akí chudobní boli pri svojich veľkých bohatstvách a akí bohatí vo svojej vnútornej chudobe. Blahoslavení všetci takto chudobní, lebo ich je nebeské kráľovstvo.¹³⁰

Pri všetkom, čo máme, sa nám môže stať, že nám vďaka nepredvídaným okolnostiam niečo chýba. Znášajme tento nedostatok s radostným srdcom, ochotne a trpezlivo. Čím menej niečo v našom živote pochádza od nás samých, tým viac pochádza od Boha. Radostné, ochotné a bezpodmienečné prijímanie toho, čo Boh posiela, posväcuje a zhodnocuje každé naše utrpenie a navštívenie.

Chudobným byť a pritom zakusovať od ľudí ponižovanie a pokorovanie, to znamená byť skutočne chudobným. Lebo chudoba, ktorú zahŕňajú súcitom, pozornosťou a obdivom, nie je skutočnou chudobou, ale má čosi spoločného s príjemnosťou bohatstva. Myslime často na chudobu a pokorenie, ktoré svätá Matka a svätý Jozef znášali z lásky k božskému Dieťaťu.

---

¹²⁹ 2 Kor 11, 29.

¹³⁰ Porov. *Filotea*, časť III, 10. kapitola.

3 POČIATOČNÁ FORMÁCIA V KONGREGÁCII SESTIER BOŽSKÉHO VYKUPITEĽA

Pri prečítaní zadania tejto práce vyvstávajú otázky: Prečo spájať Františka Saleského a texty jeho diel s počiatočnou formáciou sestier Božského Vykupiteľa? Má niečo spoločné s touto kongregáciou? Či nestačí čerpať z diel patrónov kongregácie – svätej Terézie z Avily a svätého Alfonza z Liguori? Či nestačí nechať sa inšpirovať príkladom svätého Jozefa, svätej Alžbety Uhorskej a svätého Jána de La Salle?

Počas dvoch rokov som mala skúsenosť sprevádzania kandidátky a novíciek v ich duchovnom živote. Ciele formácie, prostriedky, to všetko je jasne definované v *Ratio institutionis SDR*. Rozprestierala sa však predou mnou široká pláň spôsobov, metód a duchovných učiteľov, pomocou ktorých by som mohla impulzy pre duchovný život týmto mladým ženám podať. Matka Zakladateľka vo svojich *Príhovoroch*¹³¹, z ktorých sa nám zachovali len určité výroky, nám podáva cenné rady a usmernenia. Preto som hľadala duchovného učiteľa, ktorý podáva svieže a jasné rady a usmernenia pre život s Bohom.

3.1 Matka Alfonza Mária a vznik Kongregácie sestier Božského Vykupiteľa

Kongregácia sestier Božského Vykupiteľa (*Congregatio Sororum a Divino Redemptore* – SDR) je apoštolsky činný rehoľný inštitút pápežského práva s verejnými doživotnými sľubmi. Naším osobitným apoštolátom je urobiť viditeľnou milosrdnú a vykupujúcu lásku Ježiša Krista cez pastorálne, pedagogické, charitatívne a sociálne činnosti. Kongregáciu založila matka Alfonza Mária, Alžbeta Eppingerová, 28. augusta 1849 v kúpeľnom meste Niederbronn v Alsasku (Francúzsko).

---

¹³¹ Tieto príhovory pochádzajú z čias založenia kláštora. Určené boli všetkým zhromaždeným sestrám a každej jednej osobitne. Matka Alfonza ich prednášala po nemecky, lebo ovládala len túto reč. Aby však francúzske sestry neostali bez ponaučení, farár Reichard poveril jednu zo sestier, aby príhovory bezprostredne po rozjímaní čo najlepšie preložila, pritom nič nepridávala, nevynechávala ani menila, aby ich potom novicmajsterka mohla predniesť francúzskym čakateľkám. Porov. *Príhovory*, s. 4.

Matka Alfonza Mária sa narodila ako prvorođená z jedenástich detí v chudobnej roľníckej rodine. Kríž zohral u nej veľmi skoro veľkú úlohu. K tomu bola aj oslovená tajomstvom Eucharistie. Alžbeta sa už ako štvorročná rada modlila, čo nebýva všedným javom. Často vyhľadala samotu, aby sa mohla modliť. Formuje ju rozprávanie o kríži, hriechu a modlitbe od svojich rodičov. Dôležitým sprievodcom na ceste je pre ňu miestny pán farár David Reichard, ktorý ju od jej deviatich rokov sprevádzal na duchovnej ceste a stál pri nej aj pri založení Kongregácie.¹³²

V štrnástich rokoch prvýkrát prijíma Eucharistiu a odvtedy sa pre ňu stala životodarnou silou. Cíti silnú túžbu prijímať častejšie, ako bolo vtedy zvykom. Na otázku spovedníka, prečo chce tak často prijímať, odpovedá: „Túžim napredovať v živote s Bohom, a preto potrebujem sväté prijímanie.“¹³³

Alžbeta je temperamentná, rozhodná a samostatná. Ako sama rozpráva, musela bojovať aj s niektorými črtami svojej povahy: „V mladosti som musela zväzdať ťažký boj s mojou cholerickou povahou. Bola som príliš naviazaná na čas, ktorý som si vyhradila na modlitby. Prácu som si naplánovala tak, aby som mohla ísť na svätú omšu. Keď mi to nevyšlo, hnevala som sa. A keď mi rodičia prikázali niečo urobiť vtedy, keď som práve chcela odísť, často som ich neposlúchla. Jedného dňa, keď som napriek ich vôli bola na svätej omši, som na spiatočnej ceste pocítila nepokoj. V modlitbe som pochopila, že takto sa určite nepáčim Bohu a prosila som ho o srdce, ktoré chce poslúchať, srdce, ktoré chce Boha poznať a milovať.“¹³⁴

V období medzi šesťnástym a dvadsiatym rokom Alžbeta neustále zápasí s chvíľami neopísateľného strachu. Necíti už radosť z Božej prítomnosti, stráca chuť modliť sa a oddáva sa pochybnostiam. Hovorí: „Vnútorne utrpenie bolo také silné, že mi zoslablo telo a podlomilo sa mi zdravie.“¹³⁵ Choroba doznie v roku 1834. Do roku 1842 doma opätovne pracovala a pomáhala rodičom pri takej veľkej domácnosti. Venuje sa aj pomoci vo farnosti a v dedine. Cvičí sa vo vnútornej modlitbe počas každodenných činností.

---

¹³² Vykupiteľ splnil Zakladateľke prosbu, keď ho pri prvom svätom prijímaní prosila, aby jej tohto duchovného vodcu nechal až do konca jej života. Otec Reichard zomiera týždeň pre smrťou Zakladateľky. Porov. SCHNEIDT, G. *Matka Alfonza Mária Eppingerová*. Spišská Nová Ves : Kongregácia sestier Božského Vykupiteľa, 2004, s. 49.

¹³³ DRAILLARD, B. *Mystička z Niederbronnu*. Strasburg : Éditions du Signe, 2013, s. 8.

¹³⁴ *Tamtiež*, s. 9.

¹³⁵ *Tamtiež*, s. 11.

Na podnet farára Reicharda, navštevujú Alžbeta a jej priateľky ľudí na okraji spoločnosti a rodiny v ťažkej situácii. Pravdepodobne pri jednej takejto návšteve sa Alžbeta nakazila týfusom a celých osemnásť mesiacov (v r. 1841 a 1842) je opäť chorá.

Jej láska k samote je čoraz intenzívnejšia a túžba po Bohu rastie. Obetuje Bohu modlitby a svoje telesné utrpenie. Spása duši sa stáva úmyslom jej neustálej modlitby.

V roku 1845 Alžbeta znova ochorie a štyri roky veľmi trpí. Sú to však roky veľkých milostí, počas ktorých mladá Alžbeta dozrieva. Ešte viac sa spája s trpiacim Kristom. Od marca 1846 dostáva dar „videnia“ – reťaz videní zvlášť o politickej situácii a jej vplyve na náboženský život. Mnohí ľudia z okolia prichádzajú k jej lôžku s prosbou o pomoc, radu a modlitbu. Už od skorého veku mala veľkú túžbu zasvätiť sa Bohu. Vo veku dvadsaťosem rokov skladá so súhlasom svojho spovedníka sľub trvalej čistoty.¹³⁶ Alsaské sestry Božej prozreteľnosti z Ribeauvillé, ktoré pred niekoľkými rokmi prišli do Niederbronnu, by ju s radosťou prijali. Avšak štrasburský biskup Räss, s ktorým sa farár Reichard radil, odmietol. Podľa nich je Alžbeta povolaná k niečomu inému. Ježiš jej dáva pochopiť, že je povolaná k založeniu novej rehole: „Pri svätej omši osvietim tvojho spovedníka, aby spoznal, že som si ťa vyvolil založiť novú kongregáciu.“ Alžbeta cíti svoju slabosť, obmedzenosť a vyhovára sa. Počuje však jasnú odpoveď: „Preto, že si nevedomá, chcem skrze teba ukázať svetu svoje milosrdenstvo.“¹³⁷

Už v januári 1849 diktuje farárovi Reichardovi plán na založenie rehole. Obdarená Božím duchom a povolaná odpovedala matka Alfonza Mária na núdzu ľudí svojej doby zameraním sa na chudobných a trpiacich každého veku bez rozdielu náboženstva, rodu a pôvodu. Rôznorodými službami, starajúc sa o celkovú spásu človeka, chcela zmierňovať utrpenie a darovať nádej. Jej poslaním bolo: ošetrovať chorých v ich príbytkoch, starať sa o chudobných, prijímať opustené a chudobné deti, starať sa o ne a vyučovať ich, pomáhať úbohým a ujímať sa tých, o ktorých sa nikto nestará.¹³⁸

Dňa 28. augusta 1849 opúšťa Alžbeta rodičovský dom a spolu so štyrmi alsaskými dievčatami sa sťahujú do domu, ktorý bude niesť meno „Kláštórik“. V tom istom týždni sa k nim pripája ďalších päť dievčat.

---

¹³⁶ Porov. DRAILLARD, B. *Mystička z Niederbronnu*, s. 13.

¹³⁷ KRIŠTOFOVÁ, K. (ed.) *V službách Vykupiteľa*. Spišská Nová Ves : Kongregácia sestier Božského Vykupiteľa, 2004, s. 14.

¹³⁸ Porov. *Konštitúcie sestier Božského Vykupiteľa*, 2011, body 1-5.

Dňa 2. januára 1850 skladá zakladateľka sľuby a s dovoľením biskupa sa stáva generálnou predstavenou novej spoločnosti. Napriek apoštolskej činnosti viedla sestry k neustálemu prehľbovaniu duchovného života a prebúdza v nich snahu po dokonalosti. Veľký dôraz kladla zvlášť na formáciu mladých členiek, venovala sa im formou rozhovorov, počas ktorých ich neustále povzbudzovala. Jej rozhovory so sestrami sú veľmi osobné a čerpajú z rád, ktoré jej Pán dal počas vízií. Nabáda ich, aby sa kontempláciou Spasiteľa umierajúceho na kríži učili spoznávať cenu duší. Potešovať sklúčených a byť pri zomierajúcich – to považuje za najdôležitejšie, pretože ide o spásu duší, ktoré sú vykúpené vzácnu krvou nášho Božského Spasiteľa. Preto v službe bližnému neexistuje žiadne príliš, žiadna únava, žiadna nechuť, ale je potrebné ísť až po darovanie vlastného života: „Žiť a konať kvôli nemu, napodobňovať jeho miernosť, pokoru, lásku, páčiť sa len jemu a nehľadať chválu u ľudí. Telesné a duchovné skutky milosrdenstva treba konať s čistým a pravým úmyslom a všetko ostatné s dôverou prenechať Bohu.“¹³⁹

Kongregácia sa počtom rýchlo rozmáhala a v apríli 1850 mala 60 členiek. Rozšírila sa rýchlo aj mimo územia Francúzska. Vplyvom dejinných udalostí sa však odohralo dejinné osamostatnenie domov od materského domu v Niederbronne a vznikajú nové rehoľné spoločenstvá v rokoch 1866/1867 vo Viedni, Würzburgu a v Šoproni, a v roku 1916 ešte ďalšie v Bratislave. Každá z týchto kongregácií potom prechádzala samostatným vývojom.

Krátko po tomto bolestnom odlúčení, ktoré bolo osobitne bolestivé pre zakladateľku, zomiera dňa 24. júla 1867 farár Reichard a o niekoľko dní neskôr, 31. júla 1867, končí svoju pozemskú púť vo veku 53 rokov matka Alfonza Mária. Jej pohreb sa koná 2. augusta na sviatok jej patróna, svätého Alfonza de Liguori.

Z osamostatneného domu v Šoproni sa neskôr vyvinulo naše spoločenstvo, ktoré od roku 1867 existuje ako samostatná kongregácia s materským domom v Šoproni v Maďarsku. Dňa 2. júla 1940 potvrdil pápež Pius XII. našu kongregáciu definitívnym schválením konštitúcií ako kongregáciu pápežského práva.

Charizmou matky Alfonzy Márie je rozjímať o tajomstve vykúpenia, žiť z neho a pomáhať iným nájsť prístup k tomuto tajomstvu. Jej vnútornou túžbou je, aby človek okúsil, ako veľmi ho Boh miluje a chce jeho pravé šťastie a spásu.

---

¹³⁹ DRAILLAR, B. *Mystička z Niederbronne*, s. 41.

Duch dcér Božského Vykupiteľa má byť Duchom Ježiša Krista. Celý život má byť nasmerovaný podľa tohto božského vzoru. Jeho Duch ich má celkom oživovať a úplne ich preniknúť, aby sa prejavoval vo všetkých ich slovách a skutkoch, aby každá sestra mohla povedať s apoštolom: „Už nežijem ja, ale vo mne žije Kristus“¹⁴⁰, aby sa tak v celom jej bytí zjavoval život Ježiša Krista“.¹⁴¹

3.2 Počiatková formácia podľa *Ratio institutionis SDR*

Povolanie „na zasvätený život je výlučne iniciatívou Boha, ktorý očakáva od tých, ktorých si vybral, odpoveď v podobe úplného a výlučného oddania sa mu. Skúsenosť tejto nezištnej Božej lásky je taká hlboká a silná, že človek sa cíti zviazaný odpovedať na ňu bezvýhradným zasvätením svojho života, obetovaním všetkého – prítomnosti i budúcnosti – do jeho rúk.“¹⁴²

Do našej kongregácie môže byť prijatá každá katolíčka, ktorá chce nasledovať volanie milosti a má správny úmysel. Záujemkyňa má spĺňať všeobecné a osobitné podmienky na prijatie.¹⁴³ Postulát, noviciát a juniorát sú prípravou na definitívne začlenenie do kongregácie.

Postupná formácia¹⁴⁴ k rehoľnému životu prebieha podľa formačných plánov, ktoré vypracuje každá provincia Kongregácie vzhľadom na svoju situáciu podľa *Ratio institutionis SDR* (formačný plán kongregácie).¹⁴⁵ S formáciou sa začína už u samotnej kandidátky, kde s ňou začíname na tom stupni zrelosti, kde sa práve nachádza, a pomáhame jej otvoriť sa Božiemu účinkovaniu. Formátorka sprevádza kandidátku na jej ceste viery a lásky. Formácia sa deje v kontexte nášho dnešného sveta. Počas celého formačného procesu si uvedomujeme, že realita dnešného sveta ovplyvňuje náš každodenný život – pozitívne aj negatívne.

---

¹⁴⁰ Gal 2, 20.

¹⁴¹ Porov. *Prvé pravidlá*, § III.

¹⁴² JÁN PAVOL II. Posynodálna apoštolská exhortácia *Vita consecrata*, (zo dňa 25. marca 1996), Trnava : Spolok svätého Vojtecha, bod 17. ďalej VC.

¹⁴³ Porov. *Kódex kánonického práva*, kán. 597 §1 a kán. 642.

¹⁴⁴ Nasledujúce myšlienky sú výňatkom z *Ratio institutionis SDR*, ktoré schválilo generálne vedenie na svojom zasadnutí 15. apríla 2003.

¹⁴⁵ *Konštitúcie sestier Božského Vykupiteľa*, bod direktória 89.1.

Synodálni otcovia vrelo povzbudzovali všetky inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života, aby čo najrýchlejšie vypracovali svoje *Ratio institutionis*, t. j. formačný program inšpirovaný charizmou inštitútu, ktorý jasnou a dynamickou formou ukáže cestu, ktorú treba prejsť, aby bolo možné osvojiť si duchovnosť svojho inštitútu. Porov. VC 68.

Formácia pre rehoľný život musí byť upriamená na celú osobu. Zahŕňa každú oblasť jej života ako osoby a ako kresťanky, jej postoje a motivácie. Boh formuje každého človeka prostredníctvom udalostí a skúseností každodenného života. Jeho plány sa uskutočňujú v úplne konkrétnom všednom dni a pomocou ľudí, ktorí nás vyzývajú, aby sme sa stále viac pripodobňovali Kristovi a vedeli sa podeliť s inými o ich starosti a nádeje. Formácia musí preto hlboko zasahovať vnútro osoby, aby každý jej čin a postoj, tak vo vznešených momentoch života, ako aj v každodenných okolnostiach, dokazoval jej úplnú a radostnú príslušnosť k Bohu. Keď si uvedomí, že ideálom zasväteného života je pripodobnenie sa Pánu Ježišovi a jeho totálnemu obetovaniu seba samého, celá formácia sa má zamerať predovšetkým na dosiahnutie tohto cieľa. Má to byť proces postupného si osvojovania Kristových myšlienok a citov voči Otcovi. Musí to byť formácia celej osoby, zahrňujúca úplnosť jej bytia, všetky aspekty jej totožnosti, jej činy a úmysly. Formačné úsilie sa nikdy nekončí.¹⁴⁶

Pojem počiatočná formácia zahŕňa všetky stupne formácie od postulátu až po doživotné sľuby. Je to nepopierateľné právo a povinnosť každého inštitútu.¹⁴⁷

Formácia je celoživotným procesom obrátenia a premeny v Kristovi. Táto premena je predovšetkým dielom Ducha Svätého. Je pozvaním, aby sme prehĺbili svoj vzťah k Otcovi v Synovi cez Ducha Svätého. To vyžaduje našu neustálu osobnú odpoveď. Všetky etapy formácie od postulátu až po formáciu starších sestier tvoria jednotu a celok. Každá etapa v tomto celku má svoj osobitný význam a cieľ. Formácia vyžaduje preto jednotu, postupné napredovanie, kontinuitu, úplnosť a vzájomné dopĺňanie. V dokumente druhého vatikánskeho koncilu *Perfectae caritatis* nachádzame výzvu k zvláštnej pozornosti voči formácii¹⁴⁸, v tomto duchu venujeme počiatočnej formácii – postulát, noviciát, juniorát – mimoriadnu pozornosť. Tieto etapy vyžadujú veľa času a trpezlivosti, aby to, čo sa udeje na každom stupni, bolo poznateľné a bola ponúknutá primeraná pomoc. Dôležité je, aby sme spoznali Božie pôsobenie v každej osobe, vedeli ho podporiť a viesť k zrelosti.¹⁴⁹

Obsahom počiatočnej formácie je harmonické rozvinutie fyzických, psychických, emocionálnych, duchovných a duševných síl. Formácia v sebe zahŕňa všetky oblasti

---

¹⁴⁶ Porov. VC 65.

¹⁴⁷ Porov. *Kódex kánonického práva*, kán. 641-661.

¹⁴⁸ „Primeraná obnova inštitútov v najväčšej miere závisí od výchovy ich členov.“ 2. VAT. KONCIL, Dekrét *Perfectae caritatis*. *O primeranej obnove rehoľného živote*, čl. 18.

¹⁴⁹ Porov. *Ratio institutionis SDR*, s. 15.

kresťanského a zasväteného života.¹⁵⁰ Našich šesť zvolených dimenzií má zodpovedať tejto požiadavke.

V *Ratio institutionis* potom nasleduje rozbor dimenzií – ľudskej, komunitnej, duchovnej, charizmatickej, intelektuálnej a apoštolskej dimenzie. V každej etape formácie sú navrhnuté ciele a prostriedky zamerané na pokrok v tejto oblasti.

Ľudská a komunitná dimenzia

Bez primeranej ľudskej formácie by chýbal formácii potrebný základ. Mnohé neúspechy v rehoľnom živote možno pripísať nepovšimnutým a nevyplneným nedostatkom v tejto oblasti. Pri vstupe do rehoľného života nestačí iba overiť základné ľudské a kresťanské predpoklady kandidátky, ale je potrebné zabezpečiť ich správne rozvinutie v priebehu formácie, podľa vývoja osôb a udalostí. Preto sa usilujeme mladým sestram pomáhať, aby v každej etape formácie mohli získať požadovanú zrelosť a vypestovať v sebe rad ľudských vlastností, ktoré im pomôžu stať sa vyrovnanými, silnými a slobodnými osobnosťami. Je dôležité pochopiť osobnú identitu ženy, ako i úlohu sexuality v Božom obraze stvorenia a spásy. V tejto súvislosti sa významným a rozhodujúcim momentom stáva formovanie k citovej zrelosti, ktorá je výsledkom výchovy k pravej a zodpovednej láske. Ľudská zrelosť, najmä citová, vyžaduje jasnú a dôkladnú výchovu k slobode.¹⁵¹

Privilegovaným miestom formácie je spoločenstvo. Práve v ňom možno poznať ťažkosti i radosti spoločného života. V sesterskom spoločenstve sa každá učí žiť s tými, ktoré Boh vedľa nej postavil, prijímajúc ich pozitívne vlastnosti a zároveň odlišnosti a ohraničenosti.

Duchovná a charizmatická dimenzia

Duchovná formácia sa zameriava na to, aby zasvätený život čerpal silu z prameňov zdravej a hlbkej duchovnosti. Ide totiž o životnú potrebu, ktorá patrí do základnej podstaty zasväteného života. Duchovný život musí mať prvoradé miesto. Sme si vedomé toho, že práve od tejto voľby závisí naša apoštolská plodnosť, obetavosť našej lásky k chudobným a schopnosť priťahovať povolania z radov nových generácií. Spojenie s Ježišom, ktoré je založené na krste a sýtené Eucharistiou, má byť v nás

---

¹⁵⁰ Porov. VC 65.

¹⁵¹ Porov. JÁN PAVOL II. Posynodálna apoštolská exhortácia *Pastores dabo vobis*. O formácii kňazov v súčasnom svete (zo dňa 25. marca 1992), s. 43-44, (ďalej PDV).

každým dňom stále viac viditeľným. Duchovnú formáciu uskutočňujeme v jednej línii s charizmatickou formáciou kongregácie. Povoláním do Kongregácie sestier Božského Vykupiteľa máme účasť na charizme Matky Alfonzy Márie. Formáciou umožňujeme našim mladým sestrám hlboko preniknúť do spirituality Matky Alfonzy Márie, aby naša kongregácia mohla napredovať dnes i v budúcnosti.

Intelektuálna dimenzia

Intelektuálna dimenzia „úzko súvisí s ľudskou a duchovnou formáciou, preto je nevyhnutne potrebná: prejavuje sa skutočne ako naliehavá požiadavka rozumu, ktorou človek dosiahne účasť na svetle Božej mysle a usiluje sa získať múdrosť, vďaka ktorej zase spoznáva Boha a prilipne k nemu.“¹⁵² Etapa dočasnej profesie je priaznivým časom prípravy na kráľovské, kňazské a prorocké poslanie Cirkvi, ktoré vyžaduje štúdium teologických disciplín – prehĺbenie biblického základu nasledovania Krista spolu s rozsiahlymi všeobecnými poznatkami prostriedkov a krokov, ktoré vedú k ľudskej a kresťanskej zrelosti. Táto etapa formácie zároveň pobáda aj k štúdiu Svätého písma a iných teologických vied ako kristológie, ekleziológie, mariológie, morálnej teológie a dejín teológie, ako aj prehĺbenie tém spirituality, askézy a humánnych vied, ktoré prispievajú k zrelosti ľudskej osoby v Kristovi. Počas počiatkovej formácie si mladé sestry majú dobre osvojiť naše konštitúcie, dejiny kongregácie, život a dielo Matky Alfonzy Márie a teológiu zasväteného života.

Apoštolská dimenzia

Život v spoločenstve má od samého začiatku poukazovať aj na hlboký misijný rozmer zasvätenia. Preto je veľmi užitočné, aby už počas počiatkovej formácie bolo možné pod vedením formátorky nadobúdať konkrétne skúsenosti v apoštoláte.¹⁵³ Pri plnení poslania našej kongregácie sa chceme dať úplne k dispozícii Bohu, ako nás to učí naša zakladateľka Matka Alfonza Mária.¹⁵⁴

---

¹⁵² PDV 51.

¹⁵³ Porov. VC 67.

¹⁵⁴ Myšlienky o ľudskej, komunitnej, duchovnej, charizmatickej, intelektuálnej a apoštolskej dimenzii formácie sú čerpané z *Ratio institutionis SDR*, s. 24-26, pričom sú ponechané citácie na použité pramene.

3.3 Pomoc príkladu svätcov v duchovnom živote vo formácii

Ak sledujeme životné príbehy svätcov, môžeme si všimnúť, že mnohí z nich sa vo svojom duchovnom živote inšpirovali veľkými postavami žijúcimi pred nimi. Mnohí si ich život kládli pred oči ako príklad, obracali sa k nim s dôverou ako na svojich ochrancov. Napriek tomu však každý svätec inšpirovaný svojím veľkým predchodcom vytvára svoj vlastný životný príbeh a ide svojou vlastnou cestou. Ak hovoríme o duchovnom živote ako o ceste, mohli by sme vymenovať toľko ciest, koľko bolo osobností.¹⁵⁵

V študijných plánoch pre postulát sa určitý študijný čas zameriava na život patrónov Kongregácie, ktorými sú svätý Jozef, svätý Alfonz Mária de Liguori, svätá Terézia Avilská, svätá Alžbeta Uhorská a svätý Ján Krstiteľ de la Salle. Neskôr v noviciáte a v junioráte sú predstavované niektoré z diel svätej Terézie Avilskej a svätého Alfonza Mária de Liguori.

V *Smerniciach pre formáciu v rehoľných inštitútoch* sa pri formácii v noviciáte uvádza, že noviciát je aj „uvedením do hlbokého a živého poznania Krista a Otca. Predpokladá to meditatívne štúdium Svätého písma, slávenie liturgie podľa ducha a charakteru inštitútu, uvedenie do osobnej modlitby a jej praktizovanie, ako aj návyk a záľubu približovať sa veľkým autorom duchovnej tradície cirkvi a neobmedziť sa len na duchovné čítanie, ktoré je práve v móde.“¹⁵⁶

Pre správne pochopenie duchovného života, ktorým je každodenný všedný život prežitý s Kristom v Bohu pod vedením Ducha Svätého, je potrebné poznať významné osobnosti kresťanských dejín, ktoré nám ponúkajú rôzne pochopenia duchovného života. Každý z nás ide k Bohu svojou vlastnou cestou, môžeme sa však nechať inšpirovať tými, ktorí išli pred nami. Nezastupiteľná je tu úloha formátora, ktorý pozná základné osvedčené modely duchovného života a vie o rozmanitosti, svojráznosti

---

¹⁵⁵ Porov. CINCIALOVÁ M. L. Téma cesty u svätců a jeho význam pro řeholní formaci. In: AMBROS, P. (red.). *Studijní texty ze spirituální teologie III: Naši nebeští přátelé*. Olomouc : Refugium Velehrad – Roma, 2006, s. 53.

¹⁵⁶ KONGREGÁCIA PRE INŠTITÚTY ZASVÄTENÉHO ŽIVOTA A SPOLOČENSTVÁ APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA. *Pottissimus institutionis. Smernice pre formáciu v rehoľných inštitútoch*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 2004, čl. 47.

a množstve rôznych ciest. Nikdy však nesmieme pri sprevádzaní druhých vnucovať im z moci autority svoje osobné formy zbožnosti alebo obľúbené duchovné vzory.¹⁵⁷

3.4 Porovnanie impulzov láskavého svätca a zakladateľky Matky Alfonzy Márie

Majú títo dvaja ľudia niečo spoločné? Ich pozemské životy delili takmer dve a pol storočia. Narodili sa v jednej krajine, ale v odlišných krajoch Francúzska.

František, syn zámožných a vzdelaných rodičov, Alžbeta chudobné roľnícke dievča. Obidvom sa im však ako prvorodeným dostalo od rodičov tej najlepšej výchovy, ktorú mohli rodičia svojim deťom poskytnúť. František navštevoval prestížne školy s veľkým úspechom a študoval všetko, čo mu školy poskytlí. Oproti tomu sa Alžbeta učí veľmi ťažko, čítať vie, ale do konca života sa vie len podpísať.

Prežijú obdobie vnútorného utrpenia a duchovnej temnoty, František niekoľko mesiacov, Alžbeta niekoľko rokov. Toto obdobie ich očistí a posilní na ich duchovnej ceste.

Alžbeta už od svojho detstva prejavovala cholerickú a temperamentnú povahu, ktorej kladné prejavy sa snažila využívať a záporné stránky formovať. O svätom Františkovi vieme predovšetkým ako o miernom a láskavom svätcovi, avšak menej sa už vie, že aj jemu bola daná cholerická povaha. Po jeho smrti našli pri balzamovaní jeho tela žlčník naplnený množstvom žlčových kamienkov, čo svedčí o pevnej vôli ovládania svätcovej povahy.

Mohli by sme možno nájsť viac spoločných, ale i odlišných vlastností a znakov. Ale to nie je cieľ tejto práce. Zaujímavými sú pre nás spoločné prvky duchovnej náuky týchto dvoch učiteľov – prvého vyhláseného za učiteľa cirkvi a povýšeného na oltár a druhej, ktorá má svoje nasledovníčky a ktorej proces povýšenia na oltár práve prebieha.

Do pozornosti dávame niektoré z nich. O postoji svätého Františka Saleského k témam pokora, dôležitosť duchovného vedenia, primát lásky, láskavosť a miernosť sa zmiňujeme v kapitole 1.3 Odkaz vľúdneho svätca pre dnešok. Postoj svätého Františka k hodnote spásy duší a k rozjímaniu k Ukrižovanému ponúkame spolu s postojom Matky Alfonzy Márie.

---

¹⁵⁷ Porov. CINCIALOVÁ, M. L. Téma cesty u svätca a jeho význam pro reholní formaci. In: AMBROS, P. (red.). *Studijní texty ze spirituální teologie III: Naši nebeští přátelé*, s. 64-65.

Pokora

Matka zakladateľka hovorí o dôležitých čnostiach, ktoré sa majú prejavovať v živote sestry Božského Vykupiteľa. Je to predovšetkým chudoba, poslušnosť, pokora, sebazaprenie, miernosť, duch modlitby, mlčanie i láska k bližnému, ktorá ich vedie v účinkovaní medzi núdznými. Napokon je to skromná zdržanlivosť, ktorá pristane čistej neveste najčistejšieho Božského ženicha.

O pokore hovorí, že to je to naozajstné rehoľné rúcho: „Neverte, moje milé deti, že stačí, aby voľakto nosil rehoľné rúcho a tým sa už stal rehoľnou osobou. Ozajstnými rehoľníčkami začnete byť až vtedy, keď sa cvičením v pokore pustíte do boja proti samoláske a pýche.“¹⁵⁸

„Uvedomte si, že všetko dobré, čo konáte, uskutočňujete len z jeho milosti. My sme len biedne, úbohé, krehké stvorenia bez Božej pomoci neschopné prísť ani len na dobrú myšlienku.“¹⁵⁹

„Pokora oslabuje pýchu, posilňuje vôľu k dobrému a vlieva sladkú radosť do duše. Milosť rozpoznať vlastné chyby je vzácnejšia ako rôzne vízie a zázraky.“¹⁶⁰

Už v *Prvých pravidlách* dáva do pozornosti nebezpečenstvo chvály: „Nerobte nič, aby ste sa zapáčili ľuďom, ba ani aby ste dostali pochvalu od vašich predstavených. Konajte dobro, lebo Boh si to žiada, aby ste sa jemu zapáčili.“¹⁶¹

Aké sú teda zbrane proti pýche? Modlitba, cvičenie sa v upokorovaní a úplná otvorenosť srdca voči vašim predstaveným.¹⁶²

Dôležitosť duchovného vedenia

Už od deviatich rokov sa otec Dávid Reichard stal pre ňu duchovným vodcom na ceste. V ťažkých dňoch choroby ju povzbudzoval a bol stálym svedkom toho, ako sa jej duša pod vplyvom Božej milosti stále viac oslobodzuje od pút pozemských vecí. Keď mu chorá v roku 1846 vyjaviť mimoriadne dary milosti, jej spovedník ani na okamih nepochyboval, že má dočinenia s vyvolenou, ktorá je povolaná k veľkým veciam. Pri vedení tejto duše sa radil so štrasburským diecéznym biskupom Rässom a pravidelne ho o všetkom informoval.

---

¹⁵⁸ *Príhovory Matky Alfonzy Márie*, časť III, § 5.

¹⁵⁹ *Tamtiež*, časť III, § 1.

¹⁶⁰ *Tamtiež*, časť III, § 7.

¹⁶¹ Porov. *Prvé pravidlá*, § II.

¹⁶² Porov. *Príhovory*, časť III, § 4.

Matka Alfonza Mária hovorila mnohokrát o postoji k spovedníkovi a k úcte ku kňazom. Predkladáme niektoré z nich:

„Ježiš, môj Božský Ženich, práve prichádza okamih, keď mám odhaliť celé svoje vnútro spovedníkovi, ktorého si mi ty určil. Pomôž mi, aby som mu predostrela nielen zlé, ale aj všetky dobré náklonnosti, ktorými si ma obdaril, aby ma viedol tak, aby pýcha a sebeckosť viac nenašli miesto v mojom srdci.“

„Ježiš, môj Božský Ženich, daj potrebné svetlo môjmu spovedníkovi, aby spoznal tvoju najsvätejšiu vôľu. Prenechávam sa celkom tebe, môj Ježiš, a chcem poslúchať v tvojom mene môjho spovedníka. Veď ho mám podľa tvojej najsvätejšej vôle.“¹⁶³

„Je tak málo úcty voči kňazom, Božím sprostredkovateľom, málo sa za nich modlí. Preto sú aj nespočetné súženia veriacich a cirkvi.“¹⁶⁴

„Pred kňazom som sa z veľkej úcty chvela, pripomínala som si, že každý deň drží v rukách Boha a prijíma ho do svojho srdca.“¹⁶⁵

Primát lásky

Zakladateľka veľmi dbala aj na to, aby dobre pripravila svoje dcéry na ich povolanie – plnenie kresťanskej lásky voči všetkým chudobným a opusteným. Už v *Prvých pravidlách* upozorňovala na Kristov príklad a na príklad jeho najdobrotivejšej Matky. Nezištnú Kristovu a Máriinu službu musia mať sestry Božského Vykupiteľa stále pred očami, aby sa páčili Bohu – majú na pamäti slová *Prvých pravidiel*: „Kto slúži ľuďom, aby sa ľuďom zapáčil a tým si získal ľudskú chválu, ten už dostal svoju odmenu, ako hovorí evanjelium o farizejoch.“¹⁶⁶

Aby sa dobré dielo konalo s horlivosťou a bolo záslužné pred Bohom, musí sa konať kvôli Bohu. Opravdivá láska k blížnemu musí mať základ lásku k Bohu, blížny má byť milovaný kvôli Bohu.¹⁶⁷ V osobe chudobného chorého majú slúžiť samej osobe Ježiša Krista, myslieť pritom na slová Vykupiteľa: „Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších, mne ste to urobili.“¹⁶⁸

---

¹⁶³ *Modlitby matky Alfonzy Márie Eppingerovej*, Rim, 2011, s. 27.

¹⁶⁴ LUTTENAUER, J. *Myšlienky Matky Alfonzy Márie*. Spišská Nová Ves : Kongregácia sestier Božského Vykupiteľa, 2005, s. 22.

¹⁶⁵ *Tamtiež*, s. 21.

¹⁶⁶ *Prvé pravidlá*, § II.

¹⁶⁷ Porov. *Prvé pravidlá*, § II.

¹⁶⁸ Porov. Mt 25, 40.

Láskavosť a miernosť

Zakladateľka Matka Alfonza Mária nás vyzýva, aby sme sa predchádzali navzájom v úcte a úprimne a srdečne sa milovali. Naša sesterská láska sa má prejavovať v dennom spolunažívaní, ktoré sa preukazuje v úprimnom a srdečnom stretnutí sa, vo vzájomnej úcte, uznaní, v dôvere, v odhodlaní navzájom sa prijímať a rozumieť si.¹⁶⁹ V komunitách má byť láskavé porozumenie a čínorodá láska samozrejmosťou. Sestry majú byť voči sebe navzájom prívetivé a milé.

„Možno si samolúbo namýšľate, že milujete Boha, ale pritom od svojich spolusestier nedokážete zniest' ani jedno necitlivé slovo, ktoré im neuvedomele vyklízne z úst a ktorým vás ani nechcú uraziť. Je to slovo, ktoré Boh pripustil, aby ste sa cvičili v trpezlivosti. Ak sa nedokážete premôcť v takomto prípade a zachovať si pokoj, ako sa potom zachováte, keď chorí a chudobní budú s vami zaobchádzať bezohľadne a vy ich aj napriek tomu budete musieť jemnocitne a naozaj kresťansky trpezlivo ošetriť? A preto, deti moje, učte sa navzájom znášať vo všetkom. Ak sa niektorá previní, nech to tá druhá odpustí a prejaví k nej ešte väčšiu náklonnosť, aby tá, čo nie je v práve, ani len nepobadala, že sa jej dotkla.“¹⁷⁰

„Možno povedať, že miernosť je jednou z prednostných Božích čností.“¹⁷¹ Hoci Matka Alfonza Mária bola neoblomná vo svojich požiadavkách, predsa bola taká dobrá, že jej miernosť a láskavosť priam vyžarovala na všetkých, ktorí sa s ňou stretli.

Dôležitosť spásy duší

Svätý Vincent de Paul píše vo svojom svedectve o čnostiach svätého Františka Saleského pri procese blahorečenia v štyridsiatom štvrtom článku tieto slová:

„Boží služobník nemôže vo svojej duši udržať Boží oheň bez toho, aby ho nevyžaroval navonok. František napísal Jane de Chantal kedysi tieto slová: „Aká drahá a úžasná je pre mňa práca, ktorú pre spásu duší robím.“ Preto niet divu, že toľko duší bolo z rôznych častí priťahovaných Božou milosťou a jeho duchovným vedením. Pretože videl, že nemôže byť k dispozícii toľkým dušiam z rôznych miest, riadený Božím vnuknutím píše knihu *Návod na nábožný život* s cieľom pomôcť všetkým tým,

---

¹⁶⁹ Porov. *Konštitúcie sestier Božského Vykupiteľa*, bod 52.

¹⁷⁰ *Príhovory*, časť IV, § 17.

¹⁷¹ LUTTENAUER, J. *Myšlienky Matky Alfonzy Márie*, s. 63.

ktorí túžia po živote zbožnosti.¹⁷² Spása duší je pre neho impulzom a podnetom vo všetkom, čo robí. Zápal a horlivosť, s akými ide na územie Chablais, trpezlivosť pri počúvaní kajúcnika akéhokoľvek veku a postavenia svedčia o láske, ktorá ho ženie.

Celý život svätého Františka Saleského môžeme vyjadriť ako zbláknutie jedinej vášne: milovať Boha a viesť aj iných k tomu, aby ho milovali.

Svätá Jana Františka de Chantal píše: „Zdá sa mi, že horlivosť za spásu duší bola hlavnou čnosťou u nášho dobrého otca. Niekedy by ste boli povedali, že vo svojej apoštolskej činnosti nechával Boha kvôli blížnemu.“¹⁷³

Z mnohých myšlienok Matky Alfonzy Márie o dôležitosti modlitby, obety sebazaprenia a apoštolátu za záchranu duší vyberáme niektoré:

„Sestry, ktoré sú povolane, aby vykonávali všetky diela milosrdenstva, sa majú starať nielen o telo chudobných a chorých, ale aj o ich najväčší klenot – dušu, opatrovať ju a privádzať bližšie k Bohu.“

„Deti moje, naše povolanie nás volá k chorým. Horlivo sa poberajme k ich lôžku bolesti s úmyslom doniesť im pomoc pre telo a dušu. Žiaľ, duševná bieda neraz prevyšuje telesnú chorobu. Každý deň prosme Boha o svätú horlivosť pri plnení takých dôležitých povinností. Odhodme všetky obavy, všetok ľudský strach, keď ide o spásu duše. Bohatý či chudobný, vážený či neznámy, čo na tom záleží? Nech si o nás myslia, čo chcú, poďme vždy tam, kde potrebujú našu pomoc, aby duša neupadla do otroctva zlého nepriateľa. Rozprávajme ľuďom o Bohu, aby sme ich znova priviedli k jeho láske. Čaká vás únava a neraz aj odpor. Ale nech vás nič neodstraší, moje deti, nič nezmätie, nič nezabaví odvahy!“¹⁷⁴

„Modlite sa často za obrátenie hriešnikov, modlite sa s dôverou. Boh neodmietne vaše prosby.“

„Bohu nie je nič milšie ako modlitby, práce, utrpenia a sebazaprenia obetované za duše, ktoré vykúpil svojou krvou.“

„Neváhajte, využite každý okamih, ak ide o záchranu duše.“¹⁷⁵

---

¹⁷² Porov. Vincent de Paul o Františkovi Saleskom pri procese blahorečenia [online], dostupné na: <<http://www.philothea.de/>>, [menu: Artikel und Studien über Franz von Sales/Vinzenz von Paul: Seine Stellungnahme zum Seligssprechungsprozess des Franz de Sales].

¹⁷³ L'ARCO, A. *Priekopník modernej duchovnosti*, s. 200.

¹⁷⁴ *Prihovory*, časť XIX, § 1.

¹⁷⁵ LUTTENAUER, J. *Myšlienky Matky Alfonzy Márie*, s. 44.

Rozjímanie o Ježišom živote a utrpení

Svätý František Saleský v *Návode na nábožný život* niekoľkokrát spomína dôležitosť rozjímania o Ježišom živote a zvlášť o jeho utrpení. V druhej časti v 1. kapitole hovorí Filotei: „Zvlášť odporúčam rozjímovú modlitbu, najmä rozjímanie o živote a utrpení Ježiša Krista. Nik neprichádza k Otcovi ináč, len cez neho. Keď rozjímate o živote a utrpení Ježiša Krista, lepšie poznáme svojho Vykupiteľa, jeho čnostný život, jeho učenie. Tak môžeme v jeho príklade a slovách nájsť radu a poučenie pre svoj vlastný život.“¹⁷⁶ Pri pokušeniach a smútku odporúča postaviť sa pod Ježišov kríž, hľadiť na jeho rany, objat' ho.

Svätú Janu Františku de Chantal pobáda, aby bola verná meditácii o živote a smrti Ježiša Krista, ktorá je bránou do nebies. V meditácii sa postupne učíme, čo tieto poklady obsahujú. Duša musí zostať v rozjímaní kríža a meditácie nad umučením Ježiša.¹⁷⁷

V *Prvých pravidlách* Matka zakladateľka kladie sestram na srdce, že Duch Dcéry Božského Vykupiteľa má byť Duchom Ježiša Krista. Preto musia každý deň rozjímať o živote Ježiša, predovšetkým o jeho utrpení.¹⁷⁸

„Ak skutočne milujeme Ježiša, všetky utrpenia sú príjemné. Keby sme rozjíмали o Ježišovi na kríži, všetky bolesti sa premenia na radosť.“¹⁷⁹

„Ako ďaleko je vzdialená naša láska k Bohu od jeho lásky. On pre nás zostúpil z nebies, prijal na seba našu úbohú prirodzenosť, trpel a zomrel za nás. Pre nás chcel otvoriť nebo a to všetko z čistej lásky k nám.“¹⁸⁰

Charizmou Matky Alfonzy Márie je rozjímať o tajomstve vykúpenia, z neho žiť a pomáhať iným nájsť prístup k tomuto tajomstvu. Jej vnútornou túžbou je, aby človek okúsil, ako veľmi ho Boh miluje a chce jeho pravé šťastie a spásu.¹⁸¹

---

¹⁷⁶ *Filotea*, časť II, 1. kapitola.

¹⁷⁷ Porov. *L'étendard de la Sainte Croix: Oeuvres complètes, II.* citované z listu Jána Pavla II. k 400. výročiu biskupskej vysviacky svätého Františka Saleského z 23. novembra 2002.

Spiritualita neskorého stredoveku so svojou zdôrazňovanou úctou ku Kristovmu utrpeniu mala ďalej veľký vplyv na zbožnosť cirkvi po tridentskom koncile. Láska k Ukrižovanému Kristovi sa stala neoddeliteľnou súčasťou ducha nových rehoľných komunít, ktoré sa zrodili v 19. storočí. Porov. AHEMS, B. M. *Križ*. In: *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1999, s. 440.

¹⁷⁸ Porov. *Prvé pravidlá*, § III.

¹⁷⁹ LUTTENAUER, J. *Myšlienky Matky Alfonzy Márie*, s. 31.

¹⁸⁰ *Tamtiež*, s. 30.

¹⁸¹ *Konštitúcie sestier Božského Vykupiteľa*, bod 3.

Ježiš Kristus, Vykupiteľ človeka, je svojím vtelením, životom, smrťou na kríži a zmŕtvychvstaním nevyčerpatelným prameňom všetkých darov milostí, ktoré sú nám darované Božím milosrdenstvom.¹⁸²

3.5 Vybrané impulzy vo svetle dokumentov o formácii

Cieľom tejto podkapitoly je podporiť vybrané impulzy prepojením s podnetmi, ktoré uvádzajú pápežské dokumenty a literatúra o formácii.

Pierre Adnès, autor hesla *Formation* v *Dictionnaire de Spiritualité*, uvádza tri termíny, ktoré spolu súvisia, doplňujú sa a chápané zároveň vysvetľujú výraz formácia. Sú nimi výchova, formácia, duchovné vedenie.

Výchova pochádza z lat. *educere* – vyviesť. Znamená činnosť, ktorá má za cieľ oslobodiť, rozvíjať a rozšíriť sily a prirodzené ľudské schopnosti, zvlášť morálne, ktoré majú za úlohu prispieť k zdokonaleniu tých prirodzených. Výchova však ešte neznamená formáciu.

Formácia pochádza z lat. *formatio* a ďalej od *formare* – utvárať, formovať, modelovať, organizovať.

Tento termín má všeobecný i úzky význam. Vo všeobecnom význame je formácia synonymom výchovy. Znamená dávať tvar tomu, čo je ešte dezorganizované. Preto sa výchova a formácia vzájomne doplňujú. V úzkom význame definuje činnosť, ktorá si kladie za cieľ buď pripraviť niekoho na nejakú funkciu alebo na nejaký stav, alebo poskytnúť niekomu pomoc pri získavaní nejakej dispozície, čnosti, ideálu. Termín formácia sa zakladá na výchove, ale prekračuje ju.

Duchovné vedenie spočíva v sprevádzaní po duchovných cestách a duchovný vodca je predovšetkým sprievodca po cestách Ducha. Jeho rola spočíva v tom, že ukazuje smer cesty, varuje pred nebezpečenstvami, ktoré na nich číhajú. V praxi nie je možné duchovne viesť bez toho, aby sme súčasne vychovávali a formovali.¹⁸³

Formácia v sebe zahŕňa všetky oblasti kresťanského a zasväteného života. Jednotlivé impulzy z diela *Filotea* sa dotýkajú predovšetkým ľudskej a kresťanskej formácie.

---

¹⁸² Konštitúcie sestier Božského Vykupiteľa, bod 2.

¹⁸³ Porov. GOGOLA, J. *Řeholní formace*. Olomouc : Matice cyrilometodejská, 2002, s. 18-19.

Ludská formácia

Ľudská formácia kandidátky má byť taká, aby jej umožnila harmonický rozvoj jej bio – psycho – spoločenskej osobnosti, ktorá je základom nadprirodzenej osobnosti, aby jej umožnila dosiahnuť taký stupeň zrelosti, ktoré rehoľné povolanie vyžaduje. Milosť je postavená na prirodzenosti.

Cirkev pripomína, že Boh povoláva reálneho človeka a pokiaľ nie je človek, nie je ani povolaný. Zložité situácie, ktoré v rehoľnom živote vznikajú, vyžadujú dostatočne rozvinutú ľudskú osobnosť. Ľudská formácia musí zaistiť prirodzený vývoj kandidáta tak, aby náboženské, rehoľné zameranie nenahrádzovalo ľudstvo, ale aby ho pomaly prenikalo a očisťovalo. Ľudská zrelosť, ku ktorej musí mieriť ľudská formácia, nie je len nárok rehoľného života, ale predovšetkým základná požiadavka kresťanského života. Je potrebné považovať ju za základ pre plný nadprirodzený rozvoj.

Skôr ako sa niekto stane dobrým rehoľníkom, musí sa stať, ako to zdôrazňuje Pius XII., „dokonalým človekom v obyčajných a všedných veciach.“¹⁸⁴

Kandidát rehoľného života sa musí naučiť dokázať svojím správaním, že krása ľudskej prirodzenosti tkvie v slušnosti, srdečnosti, добрote, pravdivosti, v dodržaní slova, v miernosti pri konaní i hovorení, v úcte voči všetkým, v trpezlivosti, poslušnosti Božiemu zákonu, v činnosti, ktorá je budovaná na reflexii a správnej motivácii, v starostlivosti o všetky prirodzené čnosti, v správnom utváraní vlastného charakteru.¹⁸⁵

Sebapoznanie

Svätý František hovorí *Filotei*: „Každé úsilie o nábožný život predpokladá ako prirodzenú vec poznanie seba samého. Preto, drahá Filotea, usiluj sa poznať svoju povahu. Dobré vlastnosti svojej povahy máme zachytiť a prehľbovať, a chybné vlohy musíme ovládať, spútať a čo možno najväčšmi zneškodniť.“¹⁸⁶

Práve zvlášť čas noviciátu je časom stretnutia so sebou samým, so svojim osobným príbehom. Formácia má pomáhať sebapoznaniu človeka takého, aký v skutočnosti je, teda celej jeho spontánnosti. Aby zasvätená osoba rozvíjala ľudskú

---

¹⁸⁴ GOGOLA, J. *Rěholní formace*, s. 101.

¹⁸⁵ Porov. *tamtiež*, s. 101.

¹⁸⁶ *Filotea*, časť I, 23. kapitola.

rovinu, musí poznať vlastnú osobnosť, hlavné motivácie svojho života, city. Veľmi dôležité sú i medziľudské vzťahy.¹⁸⁷

Ten, kto prešiel cestou plnšieho poznania samého seba, nevyhnutne zlepši aj kvalitu svojho vzťahu k tomu, čo je iné (od inakosti vo vlastnej psychike až po inakosť v medziľudských vzťahoch). Ochotnejšie počúva, ľahšie toleruje rozdiely, je citlivejší na jemné odtienky, prestáva byť ľahostajný a povrchný. Je možné, že bude vnímavejší voči kráse, prístupnejší na kontemplovanie pravdy a dychtivý po napredovaní na ceste osobného rastu.¹⁸⁸

Poznanie svojich zlých náklonností, nedokonalostí, hriechov nás nesmie uviesť do nepokoja, smútku. Ako hovorí svätý František: „Vnútorý nepokoj je po hriechu to najväčšie zlo, aké môže zastihnúť dušu.“¹⁸⁹

Podnetnou je aj piata časť *Filotey* svätého Františka o duchovnej obnove. Prirovnáva ju naťahovaniu hodiniek najlepšej značky. Komu opravdivo záleží na večnom spasení, musí každý deň natiahnuť svoje srdce k Bohu, musí svoj stav často kontrolovať a napravovať. Aspoň raz do roka musí celé vnútro akoby vybrať a každú čiastočku t. j. každý cit a náklonnosť prezrieť a prípadné chyby a nedostatky odstrániť a celkový stav zlepšiť. Ako hodinár olejom pomastí všetky kolieska a strunky, aby všetko išlo čo najlepšie, tak isto aj človek po prezretí svojho vnútra musí všetko pomastiť a posilniť olejom milosti, ktorú dostaneme vo sviatosti pokánia a vo svätom prijímaní.¹⁹⁰

On ju odporúča konať jeden deň v roku. Noviciát má však ten privilegovaný čas a miesto na duchovnú obnovu počas dvoch rokov. Tretia kapitola prináša body na rozjímanie o milosti povolania do Božej služby. Nasledujúce kapitoly nás prevedú skúmaním duše s ohľadom na Boha, blížneho a na seba. Ďalšími rozjímaniami sme povzbudzovaní uvažovať nad cenou duše, vznešenosťou čností, príkladmi svätých, Ježišovou láskou a večnou Božou láskou.

---

¹⁸⁷ Porov. GOGOLA, J. *Řeholní formace*, s. 54.

¹⁸⁸ Porov. CENCINI, A. *Strom života – Náčrt modelu vstupnej a stálej formácie*. Bratislava : Vydavateľstvo Serafin, s. 271.

¹⁸⁹ Porov. *Filotea*, časť IV, 8. kapitola.

¹⁹⁰ Porov. *Filotea*, časť V, 1. kapitola.

Formácia k spoločnému životu

V bratskom spoločenstve sa každý učí žiť s tými, ktorých Boh postavil vedľa neho, prijímajúc ich pozitívne vlastnosti a zároveň ich odlišnosti a ohraničenosti.¹⁹¹ Rehoľná komunita môže byť pre každú sestru priestorom, v ktorom prebieha živá výmena a kde sa nadobúda skúsenosť, ktorá pomáha vyzrievať. Je to overené miesto, kde každý môže rásť (v korektnom vzťahu ľudského spolunažívania) v láske k sebe samému a v láske k blížnemu.¹⁹² Dôležitými pre vzájomné porozumenie je postoj úcty voči sebe navzájom, vzájomné odpustenie, ochota pre obetavú službu, schopnosť prijať druhého takého, aký je, bez posudzovania.

Podnetnými pre zdravý rast spoločenstva sú kapitoly svätého Františka o rečiach, posudzovaní, ohováraní, čnostiach pokory, láskavosti, trpezlivosti. Zároveň je nám on sám príkladom jednoty, láskavosti a miernosti.

Náboženská, kresťanská formácia

Modlitba patrí k podstatným prvkom rehoľného života, ako to cirkev vyjadrila v dokumente Posvätnej kongregácie pre rehoľníkov a sekulárne inštitúty, nazývanom *Kontemplatívna dimenzia rehoľného života*.¹⁹³ Pretože si to vyžaduje zasvätenie, ktoré je manželstvom s Kristom. Výlučná láska vyžaduje čisto a ustavične zotrvať s milovaným skrze modlitbu a duchovné čítanie, Božiu prítomnosť, nádej na večný život. Emočná oblasť nemôže zostať bez pokrmu. Prvou a najvznešenejšou povinnosťou všetkých rehoľných osôb je stále spojenie s Bohom v modlitbe.¹⁹⁴ Dokument *Perfectae caritatis* nás preto vyzýva: „Nech preto členovia inštitútov vytrvalo a horlivo pestujú ducha modlitby i modlitbu samu, čerpajúc z rýdzich prameňov kresťanskej duchovnosti.“¹⁹⁵

Podstatné prvky náboženskej, kresťanskej formácie musia obsiahnuť: oživenie a posila viery, uvedenie do života modlitby, do liturgie, do spoločného života, musia prehĺbiť hodnoty sviatosti a tajomstvo povolania, oboznámiť sa s duchovným životom, zoznámiť sa s hodnotami a požiadavkami rehoľného života, s rehoľným inštitútom

---

¹⁹¹ Porov. VC 67.

¹⁹² Porov. GRÜN, A. – SARTOSIUSOVÁ, Ch. *Ľudská zrelosť zasvätených osôb*. Bratislava : Don Bosco, 2007, s. 71.

¹⁹³ KONGREGÁCIA PRE REHOĽNÍKOV A SEKULÁRNE INŠTITÚTY. *Kontemplatívna dimenzia rehoľného života. Dimensione contemplativa della vita religiosa*. In: *Zasvätený život ve svetle reformy II. vatikánskeho koncilu*. Olomouc : Matice cyrilometodějská, 1997, s. 321-335.

¹⁹⁴ Porov. GOGOLA, J. *Rěholní formace*, s. 531-532.

¹⁹⁵ PC 6

a jeho životom. Toto všetko je základom autentickej rehoľnej formácie, ktorá začína v noviciáte.¹⁹⁶

Ústredná skúsenosť noviciátu má spočívať v príprave na stretnutie s Kristom a na modlitbu, to všetko s perspektívou vlastnej charizmy.¹⁹⁷

Svätý František nám v druhej časti *Filotey* podáva pomôcky na ceste modlitby, zvlášť sa venuje príprave na rozjímanie, rozjímaniu samému, spojitosti s Pánom počas dňa, aplikácii predsavzatia vyplývajúceho z rozjímania počas celého dňa. Podáva praktické rady, ako sa nedať znechutiť z bezútešnosti pri rozjímaní a ako vnútornou uzobranosťou udržať dušu v duchu rozjímania počas celého dňa (kapitoly 2.3.5 Modlitba, 2.3.6 Rozjímanie). Jeho rady môžu byť pre nás užitočné a ako uvádza dokument druhého vatikánskeho koncilu *Perfectae caritatis*, ktorý sme vyššie citovali, autor nielen čerpá z rýdzich prameňov kresťanskej duchovnosti, ale zároveň podáva aj svoje autentické zdelenie o živote v modlitbe. Samozrejme, že to nie je jediný prameň a prostriedok, ktorý nám ponúka bohatstvo cirkvi.

Duchovný boj

Svätý František hovorí: „Čnosť sily a sila v čnosti sa nenadobudnú v pokoji.“¹⁹⁸ Na ďalších stránkach nám vo svojej knihe *Návod na nábožný život* hovorí aj o tom, ako sa musí duša predtým, ako má nastúpiť na cestu nábožnosti, očisťovať od hriechov, povahových nedokonalostí a náklonností k nebezpečným veciam. Skrze naše rozhodnutia neustále stojíme v živote medzi nebom a peklom, medzi Kristovým kráľovstvom a satanovým kráľovstvom. Svätý František v štvrtej časti v jedenástich kapitolách sprevádza dušu a pomáha jej rozlišovať medzi pokušením a hriechom. Zároveň jej ponúka *baedeker* na duchovnej ceste, na ktorú sa podujala. Tieto základné postoje a pohľady sú dôležitými pre tých, ktorí sa rozhodli ísť cestou zasväteného života. Na začiatku tejto cesty nám pomôžu definovať základné pojmy duchovného boja, ktorý sa dotýka každého, kto sa rozhodne ísť cestou nábožnosti.

Rast v čnostiach

Smernice pre výchovu v rehoľných inštitútoch v zhode s Kódexom kanonického práva poukazujú na niekoľko oblastí, ktoré musia byť zohľadnené vo formácii novicov.

---

¹⁹⁶ Porov. GOGOLA, J. *Rěholní formace*, s. 102-103.

¹⁹⁷ GRIEGER, P. *Základná a sústavná príprava na rehoľný život*. Bratislava : Lúč, 1996, s. 37.

¹⁹⁸ Porov. L'ARCO, A. *Priekopník modernej duchovnosti*, s. 208.

Medzi inými je aj bod o získavaní a praktizovaní ľudských a kresťanských čností. Vyberáme niekoľko myšlienok:

„Formácia, ktorej cieľom je čoraz plnšie utváranie Kristovho učeníka, vyžaduje autentické obrátenie. Obliečť si Krista vyžaduje zrieknutie sa egoizmu a konať podľa Ducha. Toto obliekanie sa v Krista nikdy nekončí, je ustavičným procesom dozrievania, ktorý obsahuje nielen duchovné hodnoty, ale i to všetko, čo z psychologického, kultúrneho i sociologického hľadiska prispieva k plnosti ľudskej osobnosti. Cirkev od rehoľníkov očakáva príklad kresťanského života a kresťanských čností.“¹⁹⁹

Svätý František nás v tretej časti *Filotey* pozýva na cestu cvičenia sa v čnostiach. Najskôr hovorí o čnostiach všeobecne, neskôr sa pri niektorých z nich pristaví, aby ich rozobral podrobnejšie. V tejto práci sme okrem všeobecného úvodu o čnostiach vybrali iba niektoré z týchto čností, prihliadajúc pritom na tie čnosti, ktoré považuje za dôležité nielen svätý František, ale aj Matka Alfonza Mária. Vybrané impulzy podávajú pohľad svätého Františka na trpezlivosť, pokoru, láskavosť a chudobu.

---

¹⁹⁹ Porov. GOGOLA, J. *Řeholní formace*, s. 132.

ZÁVER

Touto prácou sme sledovali svätého Františka Saleského a aktuálnosť jeho myšlienok pre človeka dnešnej doby, zvlášť pre človeka, ktorý sa rozhodol nasledovať Ježiša čistého, chudobného a poslušného. Je to práve Ježiš, ktorý sa stal všetkým pre svätého Františka a ktorý túži preniknúť aj naše srdce. Formou kresťanského života, zvlášť života rehoľníka a kňaza, je Slovo, ktoré sa stalo telom a dalo za nás svoj život. Neznamená to iba vonkajšie napodobňovanie, ale vnútorné stotožnenie sa s Kristovým srdcom, s jeho cítením a zmýšľaním, s jeho vôľou spasit' všetkých ľudí podľa Otcovho plánu.

Evagrius Pontský napísal, že typickým rozlišujúcim znakom človeka, ktorého Boh zmenil, počnúc jeho osobnosťou, bola miernosť. Keď dozrievame, stávame sa citlivejšími, tolerantnejšími voči druhým. Sme vnímavejšími voči kráse, prístupnejší ku kontemplovaniu pravdy a dychtiví po napredovaní na ceste osobného rastu.

Život svätého Františka a jeho myšlienky nás pobádajú na cestu plnšieho prežívania života a neustálej premeny, ktorá nekladie dôraz len na vlastné úsilie, ale počíta s Božou milosťou a jej pôsobením v živote.

Na ceste hľadania prameňov pre tých, ktorí sú v počiatkovej formácii, načerpali sme z tohto takého čerstvého a osviežujúceho prameňa. Opakovaným čítaním tohto diela sa nám František stával nielen osobne blízkym, ale predovšetkým sme nachádzali v jeho radách duchovnú blízkosť s našou Matkou zakladateľkou.

Svätý František, jeho pomoc, príklad a orodovanie nás môžu sprevádzať nielen v počiatkovej formácii, ale i v permanentnej formácii. Človek nikdy nedosiahne taký vek, v ktorom by mohol povedať, že sa skončil proces jeho dozrievania. Pokora, láskavosť, miernosť, trpezlivosť sú čnosti, ktoré nikdy nestratia na svojej hodnote.

Duchovní sme iba vtedy, ak z nás vyžaruje Ježišov Duch, ak dovolíme, aby cez nás prenikala plnosť života a aby na nej malo podiel celé ľudstvo.

ANOTÁCIA

Priezvisko a meno autora:	Dreveniaková Petra Ladislava
Inštitúcia:	Katedra pastorální a spirituální teologie Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzita Palackého v Olomouci
Názov práce:	Vybrané impulzy z diela „Filotea“ svätého Františka Saleského pre duchovný život v počiatocnej formácii v Kongregácii sestier Božského Vykupiteľa
Vedúci práce:	doc. Dr. Michal Altrichter, Th.D.
Počet strán:	114
Počet príloh:	13
Počet titulov bibliografie:	47
Kľúčové slová:	svätý František Saleský Filotea – Návod na nábožný život počiatocná formácia Matka Alfonza Mária Kongregácia sestier Božského Vykupiteľa

Diplomová práca poskytuje krátky pohľad na život svätého Františka Saleského a zvlášť na jeho dielo *Filotea – Návod na nábožný život*. Následne sú z tohto diela vybrané impulzy vzhľadom na duchovné bohatstvo Matky Alfonzy Márie a dokumentov o formácii s možnosťou využitia v počiatocnej formácii v Kongregácii sestier Božského Vykupiteľa. Týmito impulzmi sú nábožnosť, duchovné vedenie, očisťovanie, pokušenie, modlitba, rozjímanie, reči, čnosti, trpezlivosť, pokora, láskavosť a chudoba.

ANNOTATION

Surname and name:	Dreveniaková Petra Ladislava
Institution:	Katedra pastorální a spirituální teologie Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzita Palackého v Olomouci
Title of the Thesis:	Selected Impulses from the Work „Philotea“ by Saint Francis de Sales for spiritual life in the initial formation in the Congregation of the Sisters of the Divine Redeemer.
Supervisor:	doc. Dr. Michal Altrichter, Th.D.
Number of pages:	114
Number of annexes:	13
Bibliography titles number:	47
Key words:	St. Francis de Sales Philotea: Introduction to the Devout Life Initial formation Mother Alphonsa Maria – Elizabeth Eppinger Congregation of the Sisters of the Divine Redeemer

The thesis brings a brief lead-in of the life of Saint Francis de Sales and his work *Philotea: Introduction to the Devout Life*. Several impulses are chosen from his book and these are reflected with the regard of the rich spiritual heritage of Mother Alphonsa Maria and the documents on formation of the Congregation of the Sisters of the Divine Redeemer – these impulses are: pioussness, spiritual leadership, purification, temptation, prayer, contemplation, conversations, virtues, patience, humility, kindness and poverty. The aim of the work is to find suitable possibilities how to use these impulses in the initial formation in the Congregation.

ZOZNAM SKRATIEK

VC Vita consecrata (posynodálna apoštolská exhortácia)

PC Perfectae caritatis (dekrét 2. vat. koncilu)

PVD Pastores dabo vobis (posynodálna apoštolská exhortácia)

Označenie biblických spisov prevzaté z vydania: *Sväté Písmo Starého i Nového Zákona*. 2. vyd.
Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1998.

Ostatné skratky:

čl. článok

s. strana

Porov. Porovnaj

tzv. takzvaný

tzn. to znamená

t. j. to je

ZOZNAM POUŽITÝCH PRAMEŇOV A LITERATÚRY

Pramene

a) SVÄTÉ PÍSMO, DOKUMENTY CIRKVI

Sväté Písmo Starého i Nového zákona. 2. vyd. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 1998. 2623 s. ISBN 80-7162-236-2.

Gaudium et spes. Pastorálna konštitúcia *O Cirkvi v súčasnom svete* (zo dňa 7. decembra 1965). In: Dokumenty druhého vatikánskeho koncilu I. Prel. Stanislav Polčín. 1. vyd. Rím : Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, 1968. 342 s.

Lumen gentium. Dogmatická konštitúcia *O Cirkvi* (zo dňa 21. novembra 1964). In: Dokumenty druhého vatikánskeho koncilu I. Prel. Stanislav Polčín. 1. vyd. Rím : Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, 1968. 342 s.

Perfectae caritatis. Dekrét *O primeranej obnove rehoľného života* (zo dňa 28. októbra 1965). In: Dokumenty druhého vatikánskeho koncilu II. Prel. Stanislav Polčín. 1. vyd. Rím : Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, 1970. 349 s.

JÁN PAVOL II. *Christifideles laici*. Posynodálny apoštolský list *O povolani a poslaní laikov v cirkvi a vo svete* (zo dňa 30. decembra 1988). 1. vyd. Bratislava : Lúč, 1990. 96 s. ISBN 80-7114-011-2.

JÁN PAVOL II. *Pastores dabo vobis*. Posynodálna apoštolská exhortácia *O formácii kňazov v súčasnom svete* (zo dňa 25. marca 1992). 1. vyd. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 1994. 215 s. ISBN 80-7162-046-7.

JÁN PAVOL II. *Vita consecrata*. Posynodálna apoštolská exhortácia *O zasvätenom živote a jeho poslaní v Cirkvi a vo svete* (zo dňa 25. marca 1996). Prel. Marta Jedličková, 1. vyd. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 1996. 200 s. ISBN 80-7162-042-4.

KONGREGÁCIA PRE INŠTITÚTY ZASVÄTENÉHO ŽIVOTA A SPOLOČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA. *Potissimus institutioni. Smernice pre formáciu v rehoľných inštitútoch*. Prel. Katarína Krištofová. 1. vyd. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 2004. 97 s. ISBN 80-7162-511-6.

Kódex kanonického práva, 1. vyd. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 1996. ISBN 80-7162-061-0.

b) Pramene z internetových zdrojov

PIUS XI. *Rerum omnium perturbationem* [online], in *Vatican* [cit. 2013-11-12]. Dostupné z: <http://www.vatican.va/holy_father/pius_xi/encyclicals/documents/hf_p-xi_enc_26011923_rerum-omnium-perturbationem_en.html>.

PAVOL VI. *Gemma Sabaudiae* [online], in *Vatican* [cit. 2013-11-12]. Dostupné z: <http://www.vatican.va/holy_father/paul_vi/apost_letters/documents/hf_p-vi_apl_19670129_sabaudiae-gemma_it.html>.

JÁN PAVOL II. List z príležitosti 400.výročia biskupskej vysviacky svätého Františka Saleského [on line], in *Vatican* [cit. 2013-12-12] Dostupné z: <http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/letters/2002/documents/hf_jp-ii_let_20021209_francesco-sales_en.html>.

BENEDIKT XVI. Príhovor na generálnej audiencii zo dňa 2. marca 2011 [on line], in *Tlačová kancelária Konferencie biskupov Slovenska* [cit. 2013-01-10]. Dostupné z: <<http://www.tkkbs.sk/view.php?cislocclanku=20061225002>>.

PRIMÁRNA LITERATÚRA

SV. FRANTIŠEK SALESKÝ. *Filotea – Návod na nábožný život*. Prel. Ján Kováč. 7. vyd. Bratislava : Lúč, 2009. 250 s. Prel. z: *Introduction à la vie dévote*. ISBN 978-80-7114-768-8.

SV. FRANTIŠEK SALESKÝ. *Filotea – Úvod do zbožného života*. Prel. Otomar Radina. 1. vyd. Praha : Zvon, 1990. 246 s. ISBN 80-7113-025-7.

SV. FRANTIŠEK SALESKÝ. *Pojednání o lásce k Bohu*. 1. vyd. Olomouc : Matice cyrilometodějská, 1998. 607 s.

SV. FRANTIŠEK SALESKÝ. *Rozhovory*. [on line], in *Saleziáni na Slovensku* [cit. 2013-10-10] Dostupné z: <<http://knihy.saleziani.sk/book/detail?bookId=58/>>.

IHNÁT, Jan (ed.). *Dopisy sv. Františka Saleského I*. Praha : Salesiánská provincie, 2000. 111 s.

IHNÁT, Jan (ed.). *Dopisy sv. Františka Saleského II*. Praha : Salesianská provincie, 2003. 111 s.

SEKUNDÁRNA LITERATÚRA

AUMANN, Jordan. *Křesťanská spiritualita v katolíckej tradíci*. Prel. Mlada Mikulicová. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Karolinum, 2000. 261 s. Prel. z: Christian Spirituality in the Catholic Tradition. ISBN 80-7184-928-6.

BIANCO, Enzo. *Muž, ktorý obraňoval Boha – Frantiek Saleský*. Prel. Jana Sarňáková. 1. vyd. Bratislava : Don Bosco, 2010. 269 s. Prel z: Franscesco di Sales. ISBN 978-80-8074-116-7.

BERGHUIS, Hans. *Laskavý svätec František Saleský*. Prel. Jindra Hubková. Kostelní Vydří : Karmelitánske nakladatelstvo, 1999. 223 s. Prel z: Nichts so sehr als Mensch : Franz von Sales - der Liebenswürdige Heilige. ISBN 80-7192-464-4.

BUSSON, C. I. *Príhovory: Ponaučenia našej ctihodnej zakladateľky Matky Alfonz-Márie nakoľko ich bolo možné zozbierať*. 61 s.

CENCINI, Amedeo. *Strom života – náčrt modelu vstupnej a stálej formácie*. Prel. Jaroslav Cepko. 1. vyd. Bratislava : Vydavateľstvo Serafin, 2012. 378 s. Prel z: L' Alberto della vita. ISBN 978-80-8081-098-6.

CINCIALOVÁ, Marta Lucie. Téma cesty u svätců a jeho význam pro reholní formaci. In: AMBROS, Pavel. (red.). *Studijní texty ze spirituální teologie III.: Naši nebeští přátelé*. 1. vyd. Olomouc : Refugium Velehrad-Roma, 2006. 130 s. ISBN 80-86715-64-7.

DRAILLARD, Bénédicte. *Mystička z Niederbronnu*. Prel. Lenka Schenková. 1. vyd. Strasbourg : Éditions du Signe, 2013. 49 s. ISBN 978-2-7468-3036-3.

FIORES, Stefano de. – GOFFI, Tullo. *Slovník spirituality*. Prel. Terezie Brichtová a Jan Lachman, Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1999. 1295 s. Prel z: Nuovo dizionario spiritualità. ISBN 80-7192-338-9.

GOGOLA, Jerzy (ed.). *Řeholní formace*. Prel. s. M. Terezie Eisnerová. Olomouc : Matice cyrilometodejská, 2002. 1006 s. ISBN 80-7266-110-8.

GRIEGER, Pavol. *Základná a sústavná príprava na rehoľný život – Výchovný sprievodca*. Prel. Mária Gálová. 1. vyd. Bratislava : Lúč, 1996. 80 s. Prel z: Formation a la vie religieuse, initiale et permanente. ISBN 80-7114-195-X.

GRÜN, Anselm – SARTORIUS, Christiane. *Ludská zrelosť zasvätených osôb*. Prel. Boris Travenec a Štefan Turanský, Bratislava : Don Bosco, 2007. 133 s. Prel z: Dem Himmel zur Ehre – Der Erde zum Zeichen Menschliches Reifen im Ordensleben. ISBN 978-80-8074-053-5.

GUTH, Antoine – SCHNEIDT, Georg. *Matka Alfonza Mária Eppingerová*. Prel. s. M. Katarína Krištofová, s. M. Petra Burejčáková. Spišská Nová Ves : Slovenská provincia SDR, 2004. 92 s. ISBN 80-969223-6-X.

HOLDER, Arthur (ed.) *Companion to Christian spirituality*. Blackwell Publishing USA, 2005. 568 s. ISBN 3: 978-1-4051-0247.

KOPECKÝ, Jaroslav. *Život a dílo sv. Františka Saleského*. Praha : Portál, 1995. 63 s. ISBN 80-7178-055-03.

Konštitúcie a direktórium Kongregácie sestier Božského Vykupiteľa. Spišská Nová Ves : Kongregácia sestier Božského Vykupiteľa, 2011.

KRIŠTOFOVÁ, Katarína – BRAJEROVÁ, Claudia – BUDICKÁ, Celina. *V službách Vykupiteľa: Dejiny Slovenskej provincie Kongregácie sestier Božského Vykupiteľa*. Spišská Nová Ves: Slovenská provincia SDR, 2004. 350 s. ISBN 80-969039-1-8.

L'ARCO, Adolfo. *Priekopník modernej duchovnosti*. Prel. Gorazd Zvonický, 2. vyd. Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1988. 260 s.

LUTTENAUER, Jozef. *Myšlienky Matky Alfonzy Márie*. Prel. sr. M. Júlia Zarembová, Spišská Nová Ves : Slovenská provincia SDR, 2005. 66 s. Prel. z: Gedanken von Mutter Alfons- Mária. ISBN 80-969307-8-8.

NIGG, Walter. *Nenápadná svätica*. Prel. s. M. Katarína Krištofová, 1. vyd. Martin : Quickprint, 2011. 50 s. Prel z: Die unscheinbare Heilige. ISBN 978-80-89536-04-7.

PFLEGER, Lucián. *Kongregácia sestier Božského Vykupiteľa – nazývaná „Niederbronnské sestry“*. Prel. s. M. Katarína Krištofová, s. M. Patrícia Čopňáková. 1.vyd. Rím : Postulácia M.A.M. 2012. 398 s. Prel. z: Die Kongregation der Schwestern von Allerheiligsten Heilande gennant „Niederbronner Schwestern.“ ISBN 978-80-89536-01-6.

PERRIN, Joseph-Marie. *Život Matky Alfonzy Márie, Alžbety Eppingerovej – Zakladateľky Kongregácie sestier Božského Vykupiteľa (1814 až 1867)*. Prel. S. M. Petra Burejčáková. 1. vyd. Spišská Nová Ves : Slovenská provincia SDR, 2012. 269 s. ISBN 978-80-89536-02-3.

PIETRA, Vincenzo di. *Duchovní náuka svätého Františka Saleského*. Prel. Ivo Císař. 1. vyd. 1990. 99 s. Prel z: La dottrina spirituale. ISBN 80-85319-17-9.

RAVIER, André. *František Saleský: Múdry človek a svätec*. Prel. Eva Mateffyová, 1. vyd. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 2011. 253 s. Prel. z: François de Sales, un sage et un saint. ISBN 978-80-7162-873-6.

SEROUET, Pierre. *François de Sales*. In: *Dictionnaire de spiritualité : ascétique et mystique : doctrine et histoire*. zv. 5, Paris, 1964. 1632 sl.

ŠPIRKO, Jozef. *Cirkevné dejiny IV*. Turčiansky Svätý Martin : NEOGRAFIA, 1943. 280 s.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Prvé pravidlá: diktované a stanovené ctihodnou zakladateľkou Matkou Alfonzou Máriou [online]. 1849 [cit. 2013-11-19]. Dostupné na Internete: <<http://www.sdr.sk/prve-pravidla>>.

Prílohy B

<<http://www.franz-sales-verlag.de/fsvwiki/index.php/Lexikon/Philothea/>>.

<<http://www.philothea.de>>.

<<http://www.franz-sales.de> >.

vlastný archív

ZOZNAM PRÍLOH

PRÍLOHA A

Herbár myšlienok z *Návodu na nábožný život*

PRÍLOHA B

Príloha 1: Rôzne podoby obrazov svätého Františka Saleského

Príloha 2: Katedrála v Annecy, kde sú uchované telesné pozostatky svätého Františka

Príloha 3: Biskupský erb svätca

Príloha 4: Mapa Francúzska so zvýraznenou oblasťou biskupského sídla svätého Františka

Príloha 5: Prvé vydanie Filotey

Príloha 6: Rukopis *Návodu na nábožný život*

Príloha 7: Matka Alfonza Mária – Alžbeta Eppingerová, výrez z jedinej fotografie zakladateľky

Príloha 8: Rodný dom Matky Alfonzy Márie v Niederbronne

Príloha 9: Prvý kláštor, nazývaný „kláštorík“, kde sa Matka zakladateľka nastťahovala spolu s prvými sestrami

Príloha 10: Spoluzakladateľ kongregácie, farár David Reichard

Príloha 11: Sestra s chudobnými deťmi

Príloha 12: Grafické znázornenie rozdelenia kongregácie

PRÍLOHA A

Herbár myšlienok z *Návodu na nábožný život*

Anjel strážny

„Zdôver sa svätým anjelom. Mysli na to, že ťa sprevádzajú na ceste života. Modli sa k nim, ďakuj im za ochranu a pros, aby ti pomáhali v úsiliach a podujatiach.“

Božie vnuknutia

„Boh prichádza s dôkazmi svojej otcovskej lásky, aby nás prebudil, rozohnil a povzbudil k dobrému, ku všetkému, čo nám môže osožiť na ceste spasenia.“

Čnosti

„Kráľovná včiel nevyletí z úľa nikdy sama, ale vždy s celým svojím sprievodom. Práve tak aj láska – kráľovná čností – nikdy nevychádza a neprebýva v srdci sama.“

„Cvičenie vo všeobecných čnostiach je veľmi potrebné. Cukor je príjemnejší ako soľ, napriek tomu soľ používame častejšie a všestrannejšie.“

„Každý stav má svoje stavovské čnosti. Slobodná sa musí v iných čnostiach cvičiť ako vydatá, matka v iných ako dcéra, manželka v iných ako vdova.“

Duchovná obnova

„Vtáci váhou svojho tela padajú k zemi, len čo prestali mávať krídlami. Duša slabosťou svojej vôle a zmyselnosťou tiež upadá v čnostnom živote a dáva sa strhnúť k pozemským veciam, keď sa prestane dobrými predsavzatiami a silnými rozhodnutiami usilovať o postup v duchovnom živote“.

„Niet takých dobrých hodiniek na svete, aby sa nikdy nemuseli naprávať alebo naťahovať. Ba z času na čas ich treba rozobrať a dať vyčistiť, aby sa napravili a zlepšili chod. Komu opravdivo záleží na večnom spasení, musí každý deň natiahnuť svoje srdce k Bohu, musí svoj duchovný stav často kontrolovať, naprávať a usmerňovať. Napokon aspoň raz do roka musí celé svoje vnútro akoby vybrať a každú čiastočku, t. j. každý cit a náklonnosť prezrieť a prípadné chyby a nedostatky odstrániť a celkový stav zlepšiť.“

„Ako hodinár olejom pomastí všetky kolieska a strunky, aby všetko čo možno

najhladšie šlo, tak isto aj človek po prezretí svojho vnútra musí všetko pomastiť a posilniť olejom milosti, ktorú dostaneme vo sviatosti pokánia a v svätom prijímaní.“

„Duchovná obnova každého človeka sa má začať nie vonkajškom, ale od koreňa, od srdca.“

Dobrovoľná náklonnosť k hriechu

„Človek s takýmito náklonnosťami je vlastne vždy v nebezpečenstve. Podobá sa málokrvným ľuďom. Nie sú chorí a predsa všetky ich skutky majú na sebe príznak choroby.“

Duchovné čítanie

„Pre vzrast duchovného života je potrebné duchovné čítanie. Pokladaj ich za poslov z neba, ktorí ti ukazujú správnu cestu do neba.“

Duchovné vedenie

„Ak chceš naozaj a s dobrým úmyslom nastúpiť na cestu nábožnosti, nájdi si dobrého a spoľahlivého vodcu. To je rada nad všetky rady.“

Duchovná suchota

„Čas duchovnej suchoty je čas práce a človek si aj duchovný chlieb nemôže zadovážiť inak ako v pote tvári.“

„Dážď občerství len živé, zelené rastliny, suchým škodí, lebo od dažďa zhnijú.“

„Ak ťa zastihla duchovná suchopárnosť a zistila si jeho príčinu, raduj sa a ďakuj Bohu. Zlo je už spolovice vyliečené, keď poznáme jeho pôvod.“

„Je omylom mysliť si, že skutky vykonané v duchovnej suchopárnosti nie sú milé Bohu. Naopak, sú Bohu milšie, lebo stoja viac námahy a vôľa sa musí pevnejšie a mocnejšie napnúť.“

Duchovný život

„Duchovný život si vyžaduje veľa trpezlivosti a odvahy.“

„Dokonalosť je v ustavičnom boji proti nedokonalostiam.“

„Začiatok nášho duchovného ozdravenia musí sa zračiť v očistení od hriešnych náklonností.“

Chudoba

„Nebud' otrokom pominateľných vecí. Tvoja duša ich musí ovládať a nesmie sa dať spútať. Jed mať a jedom sa otráviť, to je predsa rozdiel. Lekárnici majú v lekárňach veľa jedov a sami nie sú otrávení, lebo jed majú len v lekárni a nie v tele. Tak aj ty môžeš mať bohatstvo a nemusíš sa ním dať otráviť, kým ho totiž máš len pri sebe a nie vo svojom srdci.“

Láskavosť

„Svätá krizma je zmiešanina olivového oleja a balzamu. Zobrazuje nám okrem iného dve čnosti, ktoré sa najmä zračili v osobnosti Kristovej, a to láskavosť a pokoru. Balzam, ktorý vo vode padá na dno, je obrazom pokory, a ľahký olivový olej, ktorý vždy pláva na povrchu, je obrazom láskavosti.“

Láskavosť voči sebe

„Každý otec dosiahne väčšieho úspechu vo výchove detí láskavosťou a dobrotou ako krikom a nadávaním. Tak isto aj naše srdce skôr polepšíme pokojným a láskavým zásahom ako ostrým a prísnyim zákrokom.“

Modlitba

„Modliť sa znamená rozprávať sa s Bohom, či je to už reč duchovná v myšlienkach, alebo členená, počutá, hovorená ústami.“

„Modlitba je nebeská voda, ktorou polievaš kvety v záhrade svojej duše, t. j. čnosti svojej duše, aby rástli a prinášali ovocie.“

Nábožnosť

„Nezáleží natoľko na tom, kde sme, ale akí sme. Všade kdekoľvek žijeme, môžeme, ba máme sa usilovať žiť nábožným duchovným životom.“

Náklonnosť k neužitočným a nebezpečným veciam

„Deťom nik nezazlieva, že behajú za motýľmi. Bolo by to však smiešne a nerozumné, keby to isté robili dospelí, u ktorých sa predsa predpokladá rozumnosť.“

„Kto zamestnáva svoju dušu neužitočnými a nebezpečnými predstavami, nepochybne stráca svoju schopnosť a chuť do modlitby a do práce za svoju večnú spásu, stráca ochotu obetovať sa, bojovať a trpieť.“

Odvaha a dôvera v ťažkostiach nábožného života

„Malé včielky nemôžu po vyliahnutí vyletieť na lúky, na kvety. Najprv sa musia živiť peľom a medom, ktoré pre nich pripravili iné včielky. Tak vyrastú a zosilnejú, takže po čase môžu aj ony lietať zbierať nektár potrebný na výrobu medu. Aj my, keď sme na začiatku duchovného života, malí a slabí, nemôžeme sa hneď pustiť na cestu, čo vedie na končiar dokonalosti, aby sme hneď dosiahli vrchol. Ak však zostaneme nezlomní vo svojom predsavzatí, pomaly zosilnieme a pokročíme. Narastú nám krídla a jedného dňa vyletíme ako duchovné včielky za svojím cieľom.“

Ohováranie

„Ohováranie je istý druh vraždy. Svojím hriechom vraždím svoj vlastný život, vraždím duchovný život toho, kto ohováranie ochotne počúva, a napokon tomu, koho ohovára, vraždím spoločenský život.“

Pokoj pri práci

„Tichý a drobný dážď zúrodňuje zem, lejak alebo prietrž mračien ničí lúky a polia. Náhlivá práca býva málokedy dobrá.“

„Čmeliaky silnejšie bzučia a rýchlejšie letia ako včely a predsa vyrábajú menej medu.“

„Rob ako malé deti, ktoré sa jednou rukou držia otca a druhou trhajú jahody a kvety. Jednou rukou zhromažďuj dary zeme a druhou sa pridŕžaj svojho nebeského Otca, časom pozri na neho, aby si videla, či sa mu tvoje správanie a konanie páči alebo nie. Daj pozor, aby si neuvoľnila aj druhú ruku, v snahe ešte viac natrhať a nazbierať. Ak si ju uvoľníš, môže sa stať, že pri najbližšom kroku spadneš na zem.“

Pokora

„Pokora je základ čnostného života. Všetci svätí ctili, milovali a cvičili sa v tejto čnosti väčšmi ako v iných čnostiach.“

Posudzovanie

„Opovážlivé posudzovanie bez dostatočnej príčiny je ťažkým prehrešením sa proti kresťanskej láske k blížnemu. Nik nesmie byť sudcom druhého, lebo kto posudzuje, privlastňuje si úrad a právo Spasiteľovo.“

„Každý má dosť čo súdiť seba, nemusí ešte aj blížneho.“

„Kto pracuje úprimne a vážne na svojom duchovnom pokroku a svojej vnútornej dokonalosti, nikdy nepríde do pokušenia opovážlivo posudzovať.“

Poznanie seba

„Každé úsilie o nábožný život predpokladá ako prirodzenú vec poznanie seba samého.“

„Niet na svete takých dobrých vlastností, že by ich nebolo možné zlými návykmi celkom skaziť, a zas niet takej tvrdej a nepoddajnej povahy, ktorá by sa nedala ovládnuť a zdokonaľiť milosťou Božou a vlastným pričinením.“

Pokušenia

„Neznepokojujme sa pokušeniami, aj keby boli neviem aké ťažké. Boh nedovolí pokúšať nás nad naše sily. Keď vôľa odoprie súhlas s pokušením a s ním spojenou slasťou, nikdy nezhrešíme proti Bohu.“

„Ak nejaký človek leží bezvládne na zemi, a nevidieť na ňom známky života, vtedy ho chytíme za ruku a skúmame mu pulz, či mu bije srdce. Naša duša sa zdá pri pokušeniach tiež bez sily a akoby bezmocná. Ak chceme vedieť, ako je to s ňou, položme si ruku na duševné srdce, na vôľu, aby sme videli, či je za pokušenie alebo proti nemu.“

„Najlepší prostriedok proti pokušeniam je v tom, že všetko úprimne a otvorene povieme svojmu spovedníkovi, že mu odhalíme všetky nebezpečné hnutia, pocity a nálady.“

Pôst

„Jedzte, čo vám predložia“ (Lk 10, 8). Neriadime sa podľa svojej chuti, ale zriekame sa slobodnej voľby. Tento spôsob sebazapierania má aj tú výhodu, že nie je nápadný, nikomu nerobí starosti a dá sa pekne zapojiť do spoločenských zvyklostí.“

Priateľstvo

„Priateľstvo uzavri len s takými, ktorí ti môžu pomôcť v duchovnom a čnostnom živote.“

Ranné hodiny

„Sväté Písmo, príklady svätých a dôvody rozumu odporúčajú včasné ranné hodiny ako najlepší a najužitočnejší čas celého dňa. Spasiteľ sa často prirovnáva k vychádzajúcemu slnku a Panna Mária k ranným zorám.“

Reč

„Zdravotný stav človeka poznajú lekári podľa jazyka. Podobne aj reči poukazujú na zdravie duše.“

„Ako ľahko a rýchlo siahneme rukou na miesto bolesti, tak ľahko a radi rozprávame o predmete svojej lásky.“

„Ak Ježiš prebýva v našom srdci, ukáže sa to aj navonok v našich rečiach a skutkoch.“

Rozjímanie

„Pri rozjímaní je náš duch akoby v záhrade. Keď z nej odchádza, t. j. na konci rozjímania, vezme si so sebou niekoľko myšlienok – kvetov, aby sa po celý deň utešoval ich príjemnou vôňou.“

Smútok

„Zlý duch je podľa svojej prirodzenosti smutný a takým aj ostane naveky. Preto by rád videl každého človeka sebe podobného, smutného.“

„Neoddaj sa nikdy smútku, nedaj sa ním ovládnuť.“

Svätá omša

„Slnkom všetkých duchovných cvičení, srdcom všetkých pobožností a dušou každej nábožnosti je najsvätejšia obeta svätej omše a Najsvätejšia sviatosť Eucharistie.“

„Svätá omša je najvyšší a najdokonalejší druh Božej úcty, stredobod kresťanského náboženstva, vrchol našej poklony pred Bohom. V dôstojnosti, hodnote a účinku sa jej nič na svete nevyrovná.“

Sväté prijímanie

„Syn Boží vzal pri vtelení na seba našu prirodzenosť, aby nás vykúpil. Vo svätom prijímaní nám dáva božským životom premenenú ľudskú prirodzenosť, aby nás naplnil celkom božským životom.“

„Najjemnejšie ovocie, ktoré ináč podlieha skaze, dá sa po celý rok udržať zavarené v cukre. Nie je teda čudné, že hocijako slabá duša sa môže zachrániť pred nákazou hriechu, keď je presýtená silou a sladkosťou neporušiteľného tela a krvi Syna Božieho.“

„Nikde nám Spasiteľ nepreukazuje toľko lásky a nežnosti ako práve vo sviatosti Oltárnej, kde v podobe jedla nás celkom preniká a podľa tela i duše sa s nami najtesnejšie spája.“

Spoločnosť

„Duša, ktorá sa často stretáva s nábožnými, pomaly si osvojuje aj ich čnosti. Časté stretnutia s opravdivými nábožnými ľuďmi sú dobrým prostriedkom, ako postupovať na vlastnom prehlbovaní vnútorného života.“

Trpezlivosť

„Vládnúť nad svojou dušou je najväčšie šťastie. Božský Spasiteľ nás vykúpil trpezlivým utrpením a smrťou, a aj my si musíme zaslúžiť nebeskú slávu prácou a trpezlivým utrpením.“

Vernosť

„Z ohľadu na Boha vlastne nič nie je malé alebo veľké. Všetko, čo Boh chce, a čo sa mu páči, je veľké, aj keď samo osebe je malé. Všetko zas, čo Boh nechce, nemá v jeho očiach nijakej ceny, aj keď to má v ľudských očiach veľkú cenu.“

„Svätosť nie je nič iného ako vernosť Bohu aj v tých najnepatrnejších a najmenších veciach.“

Vnútorný nepokoj

„Vnútorný nepokoj je po hriechu najväčšie zlo, aké môže zastihnúť dušu. Dráždi srdce človeka, ktoré stráca istotu a do istej miery je zmätené. Stráca chuť a lásku k čnostiam a silu odporovať pokušeniam zlého ducha. Stráň sa akéhokoľvek nepokoja.“

Vnútoraná rovnováha

„Pri všetkých zmenách vonkajších udalostí a vzťahov máme si zachovať pevnú a nemeniteľnú vnútornú rovnováhu. Nech sa svet okolo nás akokoľvek mení a krúti, ostaňme pevní a neotrasiteľní. Hľadme na Boha a všetko svoje chcenie a úsilie zamerajme na neho.“

„Magnetická ihla v kompase smeruje vždy na sever. Nech je okolo nás alebo v duši všetko rozhádzané, nech je duša veselá alebo smutná, pokojná alebo podráždená, v úteche, pokoji alebo pokušení, nech je akokoľvek, ale magnetická ihla našej duše, t. j. náš rozum a naša vyššia vôľa musia vždy a ustavične smerovať k Bohu, svojmu Stvoriteľovi a Vykupiteľovi, svojmu najvyššiemu a jedine opravdivému dobru.“

Vnútorané útechy

„Pravá nábožnosť nie je v citoch a hnutiach, ale v silnej a vytrvalej vôli robiť vždy to, čo je dobré a správne pred Bohom.“

„Vnútorané city a útechy sú nebeské dary, ktoré nás ešte neurobia lepšími a nábožnejšími. Kto má cukor v ústach, ešte nemôže tvrdiť, že jeho ústa sú sladké.

Vnútorané radosti a city nám dáva Boh skôr len ako cukríky, aby pritiahol dušu k sebe a pohl ju k Božej láske.“

„Je oveľa múdrejšie radowať sa z duchovných sladkostí, ktoré sú v tom, že láskavá ruka dobrotivého Boha nám vkladá sladkosť do úst, do srdca, do duše a do mysle, aby v nás vzbudila lásku k Bohu a blížnemu.“

Vnútoraná uzobranosť

„Keď sa pútnik na chvíľu zastaví, aby si oddýchol a občerstvil sa pri prameni, robí to len preto, aby nabral nových síl, aby bystrejšie mohol pokračovať vo svojej ceste.“

„V cvičení sa vo vnútornej uzobranosti a v strelných modlitbách prejavuje sa pevnosť a sila duchovného života.“

Všedné hriechy

„Pavúky priamo nezabíjajú včely, ale najprv vytvorí pavučiny, do ktorých sa včely nachytávajú, takže sa nemôžu pohnúť a pracovať. To sa však stane vtedy, ak je včelár nedbanlivý a nechá pavúkom možnosť robiť svoje siete na včelíne.“

„Všedné hriechy neusmrcujú dušu, ale ničia med čnostného života a tak osnávajú a ochromujú dušu, že táto pomaly stráca všetku ochotu a rozhodnosť k dobru.“

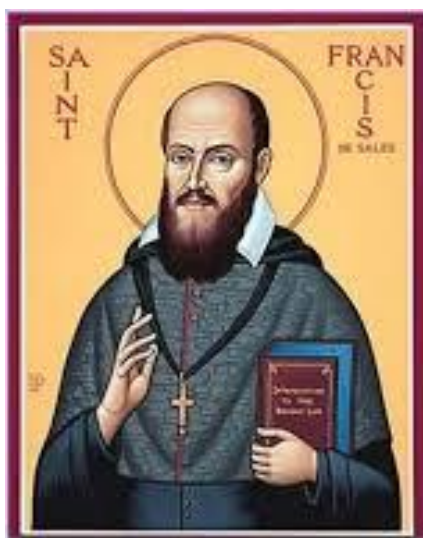
„Čím jasnejší je deň, tým zreteľnejšie vidím v zrkadle svoju tvár, prípadne aj svoje nedostatky. Čím väčšmi rozlieva Duch Svätý v našom svedomí svoje svetlo, tým zreteľnejšie poznávame svoje hriechy, náklonnosti a nedokonalosti, ktoré nám prekážajú v rozvoji nábožného života.“

Zotavenie

„Duch i telo potrebujú z času na čas zotavenie. Svätého Jána evanjelistu zastihol raz lovec, ako držal prepelicu a hral sa. Hneď sa ho spýtal, prečo taký vážny človek márne čas takou neužitočnou vecou. Svätý mu povedal: „Prečo nenosíš vždy luk natiahnutý? Iste preto, aby nestratil svoju pružnosť. Nečuduj sa, keď dožičím po práci svojmu duchu trochu odpočinku a zotavím sa, aby som sa s lepšou chuťou mohol dať do ďalšej práce.“

PRÍLOHA B

Príloha 1: Rôzne podoby obrazov svätého Františka Saleského

Príloha 2: Kostol v Annecy, kde sú uchované telesné pozostatky svätého Františka

Príloha 3: Biskupský erb svätca

Príloha 4: Mapa Francúzska so zvýraznenou oblasťou biskupského sídla svätého Františka

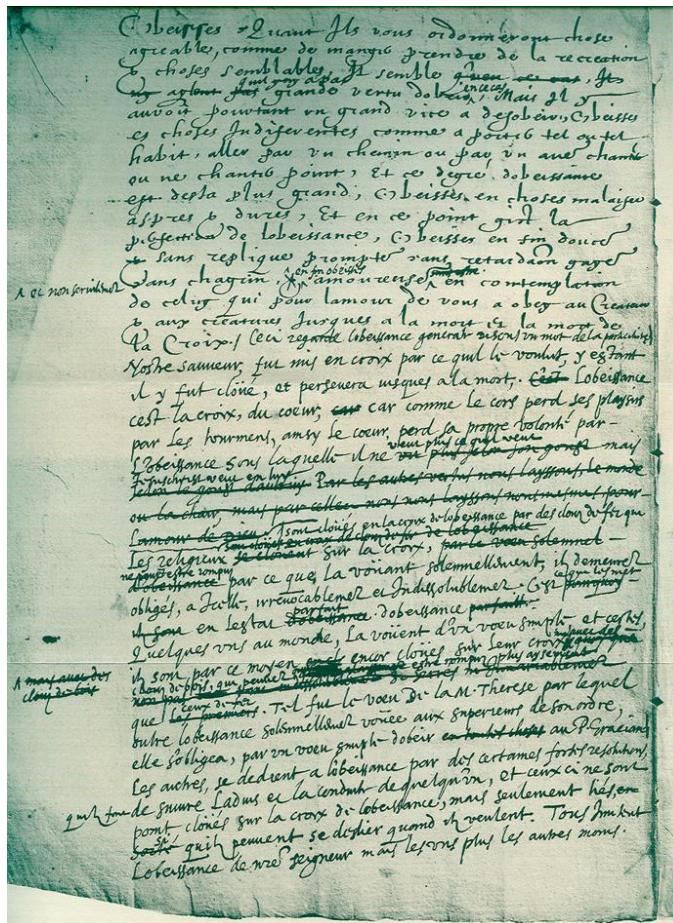

Príloha 5: Prvé vydanie *Filotey*

Príloha 6: Rukopis *Návodu na nábožný život*

Príloha 7: Matka Alfonza Mária – Alžbeta Eppingerová, výrez z jedinej fotografie zakladateľky

Príloha 8: Rodný dom Matky Alfonzy Márie v Niederbronne

Príloha 9: Prvý kláštor, nazývaný „kláštorík“, kde sa Matka zakladateľka nasťahovala spolu s prvými sestrami

Príloha 10: Spoluzakladateľ kongregácie, farár David Reichard

Príloha 11: Sestra s chudobnými deťmi

Príloha 11:

Grafické znázornenie rozdelenia kongregácie

